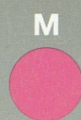
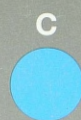

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Dr. LUDOMIR BRZOSTOWSKI
MAJOR

STATUT

64-
67-
22-
WYKŁADNICZKICH SĄDÓW HONOROWYCH

WARSZAWA 1928.

Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

Centimetres

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

Colour Chart #13

Dr. LUDOMIR BRZOSTOWSKI
MAJOR

64x
22

STATUT
OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH

WARSZAWA 1928.
Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

S T A T U T
OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH

ZATWIERDZONY DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO

rozkazem Ministra Spraw Wojskowych

L. 10933/27. B. Og. Org.

Dziennik Rozkazów Nr. 35/27.

STATUT OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH

3867

OPRACOWAŁ

Dr. Ludomir Brzostowski
Major

L. Brzostowski

WARSZAWA 1928

Na składzie głównym w Głównej Księgarni Wojskowej.

4451/11

355.60

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE.

6834/11

32398/2

Drukarnia Sztabu Generalnego

PRZEDMOWA.

Wydanie niniejsze z pierwszym wydaniem tej książki (1925 r.) poza samym tytułem niewiele ma wspólnego. Treść książki została całkowicie zmieniona, albowiem w miejsce statutu oficerskich sądów honorowych, dotychczas obowiązującego, ustanowiono dekretem Naczelnego Wodza z dnia 16 grudnia 1918 r. (Dz. Rozk. Nr. 67/19, poz. 2154), wszedł statut obecnie obowiązujący, ustanowiony na podstawie art. 63 ustawy o podst. obow. i praw. ofic. w. p. rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93/27, poz. 834).

Oprócz tekstu statutu podałem w książce tej rozkazy wykonawcze M. S. Wojsk., dalej wszystkie odnoszące się do tego przedmiotu przepisy prawne zawarte w różnych ustawach i rozporządzeniach, wreszcie podałem obszerny komentarz do poszczególnych postanowień statutu.

Przy układaniu materiału zachowałem metodę stosowaną w wydaniu poprzednim.

Wstęp omawiający zasadnicze różnice między postanowieniami dotychczasowego a obecnie obowiązującego statutu ofic. sądów honorowych, jakoteż umieszczone na końcu książki skorowidze — mają na celu ułatwienie w posługiwaniu się niniejszym „Statutem”.

L. B.

~~Thompson~~
17/11/1938

Różnice między dotychczasowym statutem oficerskich sądów honorowych, a statutem obecnie obowiązującym.

Statut oficerskich sądów honorowych ustanowiony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93/27, poz. 834) w stosunku do dotychczas obowiązującego statutu oficerskich sądów honorowych, ustanowionego dekretem Naczelnego Wodza z dnia 16 grudnia 1918 r. (Dz. Rozk. Nr. 67/19, poz. 2154) , jest nowym nie tylko pod względem redakcji ale wprowadza także cały szereg zmian i innowacyj w postanowieniach istotnych.

Najważniejsze zmiany wprowadzone przez nowy statut są następujące:

1. Cele sądu honorowego.

Nowy statut o. s. h. przewiduje, iż oficerskie sądy honorowe istnieją dla spełniania następujących zadań:

- a) ochrony godności oficerów i honoru,
- b) ochrony czci poszczególnych oficerów,
- c) rozstrzygania zatargów (nieporozumień i kolidy) honorowych,
- d) udzielania porad w sprawach honorowych.

Te same cele, aczkolwiek nieco inaczej sformułowane, miał na oku również dotychczasowy statut, prócz tego jednak do zadań ofic. sądu honorowego, wedle dotychczasowego statutu, należało jeszcze: strzeżenie ogólnych interesów służby wojskowej.

Postępowanie przed sądami honorowemi, pociąganie oficerów do odpowiedzialności za czyny plamiące mundur oficerski, leży w interesie służby wojсковej, gdyż zapewnia ono eliminowanie jednostek naruszających godność oficerską lub honor, a tem samem utrzymywanie korpusu oficerskiego na poziomie owej wysokiej morale, która leży w interesie służby.

Ten stan rzeczy był i pozostał niezmienny. Jednakże dotychczasowy statut o. s. h. nakładał na sądy honorowe specjalny obowiązek przestrzegania interesów służby, ujawniający się w tem np., że sądy te w wypadku należenia oficera do towarzystw tajnych, musiały orzekać wykluczenie z korpusu oficerskiego, aczkolwiek właściwie ściganie tego rodzaju przestępstwa powinno należeć do sądów karnych. To też nowy statut tego rodzaju wypadków nie przewiduje.

2. Organizacja sądów honorowych.

Obecnie, jak i dotychczas, istnieją trzy kategorie sądów honorowych:

- a) sądy hon. dla oficerów młodszych,
- b) sądy hon. dla oficerów sztabowych,
- c) sądy hon. dla generałów.

Sądy te, jak i dotąd było, pochodzą z wyboru dokonywanego przez tych oficerów, którzy danemu sądowi mają podlegać.

Również bez zmiany pozostało to, że sąd honorowy kategorii wyższej stanowi instancję odwoławczą dla orzeczeń wydawanych przez sąd honorowy kategorii niższej.

Nowością natomiast jest wprowadzenie instancji odwoławczej dla orzeczeń wydawanych w I instancji

przez sąd honorowy dla generałów. Sądem odwoławczym w tym wypadku jest „sąd honorowy generalski II instancji”, którego członkowie nie pochodzą z wyboru, lecz są mianowani przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

Wedle nowego statutu niema członków sądu honorowego i zastępców, lecz są tylko członkowie s. h., których ilość zależną jest od ilości kompletów, z jakich dany sąd się składa.

Sąd honorowy może być jednokompletowy — wtedy liczy 7 członków, może obejmować dwa komplety — wtedy liczy 12 członków, i wreszcie może składać się z trzech kompletów — wtedy liczy 18 członków.

O ilości kompletów, na dany sąd się składających, zależnie od warunków lokalnych, decyduje dowódca powołany do tworzenia danego sądu honorowego. Dowódcą tym w odniesieniu do s. h. dla generałów i s. h. dla ofic. sztabowych jest Minister spraw wojskowych, w odniesieniu do s. h. dla ofic. młodszych są przełożeni ustanowieni przez Ministra spraw wojskowych, a to: szef Biura Personalnego, szef Kier. Mar. Woj., dowódca K. O. P. i dowódcy okręgów korpusów.

Wyборы do sądu honorowego odbywają się wedle nowego statutu zasadniczo tylko drogą pisemną, a jedynie wybory ściślejsze mogą odbyć się na zebraniu oficerskiem, — a więc przeciwnie niż było dotąd, gdzie normalnie obowiązywały wybory na zebraniu oficerskiem, a wybory pisemne były tylko dopuszczalnym wyjątkiem; ponadto członkowie sądu są wybierani obecnie na okres dwuletni, podczas gdy dotychczas wybierano na jeden rok.

3. Przewód sądowo-honorowy.

Przewód sądowo-honorowy w stosunku do postanowień dotychczas obowiązujących wykazuje znaczne różnice.

Dotychczasowy komplet orzekający sądu honorowego składał się z 7 członków, podczas gdy obecnie liczy on tylko 5 członków.

Prócz tego znaczną część spraw załatwia sąd honorowy nie na komplecie lecz w wydziale sądu honorowego, który to wydział liczy 3 członków, a to przewodniczącego sądu wzgl. jego zastępcę i 2 innych członków sądu. Podczas gdy członkowie kompletu zostają na stałe wyznaczeni do danego kompletu, wydział sądu honorowego jest formowany doraźnie dla każdej sprawy.

Wydział sądu honorowego załatwia sprawy, w których chodzi o zarzuty mniej poważnej natury, dalej do wydziału należy rozpatrywanie zatargów (nieporozumień i kolizyj) honorowych, i wreszcie wydział sądu honorowego pełni funkcję dotychczasowej Rady honorowej, udzielając porad na warunkach takich samych jak dotychczas.

Obwiniony może swą obronę przed sądem honorowym powierzyć jak dotychczas oficerowi (zawodowemu lub niezawodowemu), z tem, że oficer ten wedle nowego statutu nazywa się rzecznikiem (a nie obrońcą), i że oficerem tym może być każdy oficer bez względu na stopień, a więc, w przeciwieństwie do stanu dotychczasowego, rzecznikiem może być także oficer niższy stopniem od obwinionego.

Ponadto nowy statut sądów honorowych reguluje dość obszernie, normowaną dotąd tylko rozkazami, pomoc prawną, polegającą na tem, że sąd honorowy może odnieść się do drugiego sądu honorowe-

go, wzgl. do formacji położonej w innym garnizonie, z prośbą o przesłuchanie dla niego świadków wzgl. o przeprowadzenie innych potrzebnych dla danego sądu czynności.

Również nowy statut przewiduje delegację sądu t. zn. wyznaczenie innego sądu honorowego w miejsce właściwego, co może nastąpić na prośbę obwinionego, na wniosek przełożonego o uprawnieniach dowódcy O. K., wreszcie z urzędu. Delegację sądu zarządza Minister spraw wojskowych np. stale w tym wypadku, gdy sąd honorowy, w którym niema drugiego kompletu, wydał orzeczenie wykluczające oficera z korpusu oficerskiego i gdy, na skutek zniesienia tego orzeczenia, sprawa ma wrócić do ponownego rozpatrzenia przez sąd honorowy kategorii tej samej.

4. Kary orzekane przez sąd honorowy.

Sąd honorowy wedle nowego statutu może orzekać kary następujące:

- a) karę nagany,
 - b) karę surowej nagany,
 - c) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego,
- a więc kary te same, które ustalał statut dotychczasowy, z tą różnicą, że kara drugiego stopnia nosi nazwę „surowa nagana“, a nie jak dotąd „surowa nagana i ostrzeżenie“.

Prócz tego nowością jest wprowadzenie udzielenia napomnienia, które to napomnienie nie stanowi kary, lecz jest zwróceniem uwagi danemu oficerowi na pewną niestosowność jego postępków.

Co do orzekania kar, sąd nie jest niczem krępowany i niema w obecnym statucie nigdzie postanowień nakazujących kategorycznie ukaranie oficera,

jak to było w dotychczasowym statucie aż w trzech wypadkach, z których jeden nakazywał wyraźnie przymusowe orzekanie kary wykluczenia z korp. ofic. (w razie należenia do związków tajnych).

W obecnym statucie jest tylko jedno ograniczenie co do swobodnego orzekania kary, a mianowicie zakaz orzekania kary wykluczenia z korpusu oficerskiego przy ponownem rozpatrywaniu sprawy, w której już raz zapadłe orzeczenie wykluczające nie zostało przez Prezydenta Rzeczypospolitej zatwierdzone.

Nadto nowy statut wprowadza wykreślanie kary nagany i surowej nagany z ewidencji ukaranych oficerów, po upływie dwóch lat nienagannego sprawowania się pod względem honorowym t. zn. jeżeli w przeciągu dwóch lat po orzeczeniu kary oficerowie ci nie byli ponownie przez sąd honorowy karani.

Skutkiem zatwierdzonej przez Prezydenta Rzeczypospolitej, a więc prawomocnej, kary wykluczenia z korpusu oficerskiego jest pozbawienie oficera stopnia oficerskiego. Wykluczeni oficerowie nie będą jednak jak dotychczas wcielani do innych formacyj w stopniu szeregowców, lecz, w myśl opracowywanej obecnie noweli do ustawy o powsz. obowiązku służby wojskowej, oficerowie ci zostaną zwolnieni całkowicie od obowiązku wojskowej służby czynnej, w rezerwie i pospolitem ruszeniu. Nie będą oni zatem przymusowo powoływani do wojska nawet w czasie wojny, natomiast będą mogli wstąpić do wojska dobrowolnie w charakterze szeregowego. Szczegóły, jak warunki wstąpienia i kwestję stopnia, ureguluje projektowana obecnie nowela do ustawy o podstaw. obow. i praw. szeregowych w. p.

5. Środki prawne przeciw orzeczeniom.

W przeciwieństwie do dotychczasowych postanowień, które przewidywały możliwość odwoływania się od wszystkich kar do sądu honorowego instancji wyższej, wedle nowego statutu odwoływanie się od kary nagany lub surowej nagany jest niedopuszczalne.

Odwoływać się można tylko od kary wykluczenia z korpusu oficerskiego, przyczem termin do wniesienia odwołania jest znacznie przedłużony, dotychczas bowiem wynosił 3 dni od wydania orzeczenia umotywowanego, obecnie zaś wynosi dni 14 od chwili doręczenia odnośnego odpisu orzeczenia oficerowi osądzonemu.

Odwołanie może być oparte nietylko na powodach natury formalnej, ale także może przytaczać powody istotne, jak to, że sąd honorowy mylnie uznał oficera winnym, wreszcie, co dotąd nie było dopuszczalne, może odwołujący się żalić się na zbyt surowy wymiar kary.

Rozpatrujący odwołanie sąd honorowy instancji wyższej może:

- a) orzeczenie wykluczające zatwierdzić,
- b) orzeczenie wykluczające znieść i przekazać sprawę do ponownego orzeczenia sądowi hon. instancji niższej,
- c) orzeczenie wykluczające znieść i orzec w rzeczy samej.

Co się tyczy środka nadzwyczajnego, jakim jest wznowienie postępowania, o tem, czy postępowanie honorowe ma być wznowione, czy nie, rozstrzyga, wedle nowego statutu, ostatecznie sąd honorowy, a nie jak dotychczas dowódca okręgu korpusu.

6. Uprawnienia sądowo-honorowe dowódców.

Nowy statut sądów honorowych znosi instytucję „dowódcy właściwego” w sprawach honorowych, a co zatem, znosi teoretycznie wszystkie uprawnienia przysługujące wedle dotychczasowego statutu temuż dowódcy.

Niemniej przeto nowy statut sądów honorowych przyznaje również pewne prawa przełożonemu oficerowi, jakoteż przełożonemu formacji, przy której sąd honorowy istnieje. Uprawnienia te pokrywają się mniej więcej z dotychczasowymi prawami dowódcy właściwego, przyczem zasadnicza różnica jest ta, że obecnie ani przełożony oficer, ani przełożony formacji, przy której sąd honorowy istnieje, nie ma prawa wniesienia odwołania przeciwko zapadłemu w instancji I orzeczeniu wzgl. uchwale, które to prawo przysługiwało dowódcy właściwemu.

Jednakże dowódca formacji, przy której istnieje oficerski sąd honorowy, ma prawo nadzoru nad tymże sądem, w szczególności ma baczyć czy dany sąd pełni swe czynności zgodnie z statutem oficerskich sądów honorowych. W wykonywaniu tego prawa nadzoru mogą przełożeni formacji, przy których istnieją oficerskie sądy honorowe, stawiać wnioski Ministrowi spraw wojskowych o zniesienie uchwał i orzeczeń, o ile zdaniem ich zaszło rażące naruszenie istotnych postanowień statutu wzgl. oczywiście omyłka sądu honorowego.

Minister spraw wojskowych, wykonywujący ogólny nadzór nad wszystkimi oficerskimi sądami honorowymi, wkraczając z urzędu lub na wniosek, ma prawo znieść prawomocną uchwałę postanawiającą nieoddanie oficera pod sąd wzgl. orzeczenie sądu honorowego jakiegokolwiek treści, do 3 miesięcy od dnia

powzięcia odnośnej uchwały wzgl. orzeczenia, o ile uważa, że zaszło tu pogwałcenie istotnych postanowień lub zasad statutu ofic. sądów honorowych.

7. Zatargi honorowe.

Wedle dotychczasowego statutu sprawę zatargu honorowego rozstrzygał pełny komplet sądu honorowego, przyczem mógł on tylko orzekać w dwojaki sposób, mianowicie albo nakazywał stronom pojednanie się, albo dopatrując się naruszenia honoru wdrażał przeciwko stronie normalne postępowanie honorowe.

W myśl obecnie obowiązującego statutu sprawę zatargów, nieporozumień i kolizyj honorowych rozstrzyga zasadniczo wydział sądu honorowego, przyczem nie ma on przepisanej żadnej formułki, ma zatem możliwość regulowania każdej sprawy w sposób, jaki uważa za wskazany ze względu na rodzaj danej sprawy.

Stronie, którejby nie odpowiadała uchwała wydziału sądu honorowego, rozstrzygająca kwestję zatargu (nieporozumienia, kolizji) hon., przysługuje prawo odwołania się, przez swego dowódcę, do kompletu sądu honorowego.

OBJAŚNIENIA.

1. Tekst rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych jest drukowany czcionkami tłustymi.
 2. Celem ułatwienia orjentacji idzie przez wszystkie ustępy książki numeracja ciągła, przyczem liczby te, nazwane pozycjami „Statutu” są drukowane czcionkami tłustymi i ujęte w nawias.
 3. Na te, określone powyżej, pozycje „Statutu” powołuję się zarówno w tekście książki jakoteż w skorowidzach.
 4. Jeżeli po pozycji „Statutu” następuje paragraf z jakąś liczbą, oznacza on paragraf rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych.
 5. Takież — jak wyżej — paragraf z następującem: „r.w.” oznacza paragraf rozkazu wykonawczego Ministra spraw wojskowych do rozporządzenia Prezydenta Rzplitej w sprawie statutu ofic. sądów hon.
 6. Paragraf z jakąś liczbą, niepoprzedzony pozycją „Statutu”, oznacza paragraf rozporządzenia lub rozkazu, którego tytuł podany jest przy najbliższej—w górę—pozycji „Statutu”.
 7. Na końcu książki znajdujące się skorowidze ułatwiają szybkie odszukanie każdego paragrafu statutu o. s. h., paragrafu rozkazu wykonawczego do statutu i wreszcie najważniejszy skorowidz alfabetyczno-rzeczowy wskazuje wszystkie postanowienia i komentarze wedle materji.
-

**(1) ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ**

z dnia 8 sierpnia 1927 r.

W SPRAWIE STATUTU OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH.

(Dz. U. R. P. Nr. 93/27, poz. 834).

Na podstawie art. 63 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256) postanawiam co następuje:

(2) Podstawa prawna statutu ofic. sądów honorowych.

Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 256).

Art. 63. Statut oficerskich sądów honorowych i przepisy dyscyplinarne do czasu ustawowego unormowania będą wydane w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej.

Statut oficerskich sądów honorowych.

ROZDZIAŁ I.

Postanowienia ogólne.

(3) § 1. Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności oficerów i honoru i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenia godności i honoru, jako też do rozpatrywania zatargów, nieporozumień i kolizyj honorowych.

O ile chodzi o naruszenie honoru, oficerskie sądy honorowe powołane są do rozpatrywania również takich zarzutów, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia oficerskiego w wojsku polskim.

Sprawy honorowe oficerów zawodowych mogą być rozpatrywane tylko przez sądy honorowe, przewidziane w niniejszym statucie.

(4) Odpowiedzialność oficerów przed sądem honorowym.

Ustawa o podst. obow. i praw. ofic. w. p. (Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 256).

Art. 64. Oficer, dopuszczający się czynów, uwłaczających godności oficera, lub niespełniający należycie swych obowiązków, choćby dany czyn nie podpadał pod rygory ustaw karnych, będzie odpowiadał w myśl statutu sądów honorowych i wojskowych przepisów dyscyplinarnych.

(5) Naruszenie godności oficerskiej a naruszenie honoru.

Niniejszy statut o. s. h. czyni różnicę między naruszeniem godności oficerskiej a naruszeniem honoru. Naruszyć godność oficerską może tylko ten, kto tę godność posiada i tylko w czasie kiedy ją posiada, natomiast nieposiadający godności oficerskiej, może być winnym naruszenia honoru. Stąd oficer odpowiada za naruszenie honoru, jeżeli się dopuścił go przed uzyskaniem stopnia oficerskiego, natomiast nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za popełniony w tym czasie czyn, któryby popełniony przez oficera stanowił naruszenie godności oficerskiej, ponieważ nie posiadając wtedy godności oficerskiej nie mógł jej wówczas naruszyć.

(6) Sprawy honorowe oficerów zawodowych.

Oficerowie zawodowi (w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku), mogą być sądzeni tylko przez oficerskie sądy honorowe właściwe dla nich na mocy niniejszego statutu, i w żadnym razie, a zatem również i w wypadku zatargu honorowego, nie mogą oni poddać się orzecznictwu innego sądu honorowego np. cywilnego, mieszanego, lub choćby złożonego z samych oficerów, jednakże nie stanowiącego oficjalnego oficerskiego sądu honorowego powołanego w myśl niniejszego statutu.

(7) § 2. Oficerskie sądy honorowe są niezależne. Przy rozpatrywaniu spraw i wydawaniu orzeczeń i uchwał kierować się mają jedynie wskazaniem honoru i godności oficerskiej, wskazaniem sumienia oraz przepisami niniejszego statutu.

(8) Przestrzeganie postanowień statutu.

Wszelkie uchwały i orzeczenia muszą być powzięte ściśle zgodnie z postanowieniami niniejszego statutu.

Gdy więc np. orzeczenie skazujące oficera na wykluczenie z korpusu oficerskiego nie zostało przez Prezydenta Rzeczypospolitej zatwierdzone, oficerski sąd honorowy nie może w żadnym wypadku orzec ponownie wykluczenia z korpusu oficerskiego, ponieważ statut mu tego zabrania.

(9) § 3. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo nadzoru nad oficerskimi sądami honorowymi dla stwierdzenia, czy sądy honorowe pełnią swe czynności zgodnie z niniejszym statutem. Poza tem poszczególnym dowódcom przysługuje prawo nadzoru nad sądami honorowymi istniejącymi przy formacjach im podległych.

(10) Nadzór Ministra Spraw Wojskowych nad ofic. sądami honorowemi.

Sposób wykonywania przez Ministra spraw wojskowych prawa nadzoru nad oficerskimi sądami honorowemi określa § 134 statutu o. s. h.

(11) Przełożony oficera a dowódca o prawie nadzoru nad sądem honorowym.

Jeżeli przy formacji służbowej oficera nie istnieje oficerski sąd honorowy, wówczas oficer ten podlega sądowi honorowemu znajdującemu się przy innej formacji.

W wypadku takim, należy ściśle rozróżnić między przełożonym oficera posiadającym względem niego prawa dyscyplinarne najmniej dowódcy pułku, a przełożonym formacji, przy której urzęduje właściwy dla tego oficera sąd honorowy, względem którego tenże przełożony formacji posiada prawo nadzoru.

Zakres czynności obydwóch tych przełożonych w dziedzinie sądowo-honorowej jest różny. (Ob. 116 i 117).

(12) § 4. Prawomocne orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych są obowiązujące dla władz wojskowych oraz oficerów.

(13) § 5. Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, jak i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficerskim sądom honorowym podlegają również oficerowie kontraktowi.

Oficer, będący posłem lub senatorem, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed oficerskim sądem honorowym tylko na podstawie zezwolenia Sejmu lub Senatu.

(14) Rozkaz wykonawczy do statutu oficerskich sądów honorowych.

(Dz. Rozk. Nr. 33/27, poz. 396).

§ 1. r. w.
Do § 5 statutu.

Pod orzecznictwo oficerskich sądów honorowych podpadają sprawy oficerów zawodowych jak również niezawodowych.

Natomiast spraw b. oficerów „wydalonych z wojska” tudzież „zwolnionych ze służby” oraz „wydalonych z korpusu oficerskiego” wyrokiem sądu wojkowego — oficerski sąd honorowy nie rozpatruje.

(15) Oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

Ustawa o podst. obow. i prawach oficerów w. p.
(Dz. U. R. P. Nr. 32/22, poz. 256).

Art. 84. W czasie noszenia munduru wojskowego oficerowie rezerwowi podlegają właściwości oficerskich sądów honorowych i ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną z powodu czynów w tymże czasie przez nich popełnionych.

Art. 86. W czasie mobilizacji Ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo powołania do służby wojskowej byłych oficerów rezerwowych do 60 roku życia na czas potrzeby. Do oficerów tych przez czas pełnienia przez nich służby wojskowej mają zastosowanie przepisy, dotyczące oficerów rezerwy.

(16) Warunki przywdziewania munduru przez oficerów rezerwy (pospolitego ruszenia) niepowołanych do służby czynnej.

Ustawa o podst. obow. i praw. ofic. w. p.

Art. 83. Noszenie przepisowego munduru przez oficerów rezerwowych, powołanych do pełnienia

służby wojskowej, ustali rozporządzenie Ministra spraw wojskowych.

Minister spraw wojskowych ustali również warunki przywdziewania munduru przez oficerów rezerwy, nie powołanych do służby wojskowej.

Rozporz. wykonawcz. do ust. o podst. obow. ofic. (Dz. Rozk. Nr. 11/23, poz. 149. zmien. Dz. Rozk. Nr. 18/24, poz. 276).

§ 106. Oficerom rezerwy, nie powołanym do pełnienia służby wojskowej, przysługuje prawo noszenia munduru w następujących wypadkach:

a) w dnie ustawowo ustalonych świąt narodowych,

b) w razie uczestniczenia w świętach i uroczystościach pułkowych,

c) przy uroczystościach rodzinnych, za każdorazowym zezwoleniem powiatowej komendy uzupełnień, na której terenie oficer się znajduje.

Oficerowie ci znajdując się w mundurze powinni posiadać przy sobie dokument, stwierdzający ich stopień.

„Oficerowie rezerwowi, stający w charakterze obrońców (rzeczników) przed oficerskimi sądami honorowymi, obowiązani są występować w mundurze“.

(17) Odpowiedzialność oficera rezerwy (posp. ruszenia) przed ofic. sądem honorowym.

Art. 84. ustawy o podst. obow. i praw. oficerów w p. mówiący o oficerach rezerwy, jakoteż art. 86 tejże ustawy, stanowiący o oficerach pospolitego ruszenia, choć bez użycia tej nazwy, wprowadzonej dopiero ustawą o powszechnym obowiązku służby wojskowej, naogół ograniczają orzecznictwo oficerskich

sądów honorowych w stosunku do oficerów rezerwy i pospolitego ruszenia.

Niniejszy statut ofic. sądów honorowych postanawia wprowadzić w § 5, że oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają oficerskim sądom honorowym, jednakowoż należy przez to rozumieć, że podlegają im w ramach zakreślonych pragmatyką oficerską, albowiem statut niniejszy ofic. sądów hon. jest rozporządzeniem wykonawczem do (art. 63) ustawy o podst. obow. i praw. ofic. w. p. a zatem nie może zawierać postanowień sprzecznych z tąże ustawą.

W myśl ustawy o podst. obow. i praw. ofic. w. p. tudzież statutu ofic. sądów hon. oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia:

1. mogą zostać poddani z urzędu orzecznictwu oficerskiego sądu honorowego:

a) za czyny popełnione w czasie pełnienia wojskowej służby czynnej (w razie mobilizacji, próbna służba przed przyjęciem na zawodowego, ćwiczenie wojskowe, zebranie kontrolne) niezależnie od tego, czy czynów tych dopuścili się w mundurze czy w ubraniu cywilnem,

b) za czyny popełnione w czasie noszenia munduru przywdzianego w jednym z wypadków określonych w § 106 rozp. wykonawczego do pragm. ofic. (ob. 16) jak również przywdzianego choćby bezprawnie,

c) za czyny popełnione w czasie jakimkolwiek, o ile pozostają one w ścisłym związku przyczynowym z wypadkami pod a) lub b) określonymi, np. rozgłoszenie rozkazu tajnego otrzymanego przez ofic. rez. do wiadomości w czasie odbywania ćwiczeń, ujawnienie przebiegu rozprawy sądu honorowego, w której uczestniczył jako rzecznik i t. p.

2. mogą sami poddać się dobrowolnie orzecznictwu ofic. sąd. hon. Poddanie się to jest bezwzględnie wiążącym, to znaczy, że po dokonaniu zgłoszenia, cofnięciem być nie może.

(18) Oficerowie Kontraktowi.

Ustawa o podst. obow. i praw. ofic. w. p.

Art. 3. Obywatele państw innych mogą w wyjątkowych wypadkach pełnić służbę w wojsku polskiem kontraktowo za zezwoleniem Prezydenta Rzeczypospolitej.

Rozporz. wykon. do ust. z dnia 23.3.1922.

§ 117. Kontrakty z obywatelami państw innych są zawierane indywidualnie. Warunki kontraktów zawieranych z osobami, które mają pełnić służbę w w. p. w charakterze oficerów, winny uwzględniać podporządkowanie tych osób mocy przepisów honorowych, dyscyplinarnych i karnych, obowiązujących w w. p.

(19) Wyjęcie senatorów Rzeczypospolitej z pod orzecznictwa oficerskich sądów honorowych.

(Uchwała Komisji Regulaminowej Senatu z dn. 10 sierpnia 1923 r.).

Postanowienie art. 21 Ustawy konstytucyjnej zarówno co do zawieszenia będącej w toku sprawy sądowej przeciwko senatorowi, a rozpoczętej przed uzyskaniem przez niego mandatu, jak i pociągnięcia do odpowiedzialności sądowej senatora w czasie trwania jego mandatu, potrzebuje zezwolenia Senatu także w tym wypadku, jeśli sprawa sądowa rozstrzyganą jest przez oficerskie sądy honorowe.

Uchwałę powyższą Komisja Regulaminowa oparła na następujących motywach:

Honorowe sądy oficerskie są instytucją państwową, a nie wewnętrzną, korporacyjną i będąc sądami specjalnemi, stawiane być muszą narówni w granicach swej kompetencji z innemi sądami ogólnopaiństwowemi.

Honorowe sądy oficerskie są instytucją stałą, posiadającą dwie instancje, której podlegają wszyscy oficerowie czynni i nieczynni. Procedura tych sądów jest ściśle ustalona i stosunek ich do zwyczajnych sądów karnych w sprawach proceduralnych określony.

Orzecznictwu oficerskich sądów honorowych podlegają w pierwszym rzędzie wszystkie postęпки i zaniechania nieodpowiadające godności stanu oficerskiego. Przekroczenia zatem natury karnej i dyscyplinarnej, o ile wchodzą w zakres godności stanu oficerskiego, podlegają z tego tytułu orzecznictwu honorowych sądów oficerskich.

Kary nakładane przez oficerskie sądy honorowe są trzystopniowe. Trzeci, najwyższy wymiar kary opiewa na wykluczenie z korpusu oficerskiego.

W związku z tem podnieść należy postanowienie art. 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów wojsk polskich z 23 marca 1922 r. (Dz. Ust. Nr. 32 z 1922 r.), który brzmi: „Oficera nie można pozbawiać stopnia oficerskiego, jak tylko: a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego, b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego, c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego“.

Z powyższego wynika, że chociaż oficerskie sądy honorowe są sądami specjalnemi, to jednak opierając się na ustawie i mając znaczenie ogólnopaiństwowe,

a także posiadając stałą organizację i określoną procedurę, mogą pociągać do odpowiedzialności za postęпки i zaniechania, które skądinąd podlegają rozpatrzeniu i orzecznictwu sądów karnych i władz dyscyplinarnych; że zatem pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej, o czem mówi art. 21 Ustawy Konstytucyjnej — może być z pewnego tytułu uczynione przez oficerskie sądy honorowe. Ponieważ dalej art. 21 Konstytucji mówi ogólnie o odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, a nie wymienia rodzaju i kategorii sądów, które do takiej odpowiedzialności pociągać mają prawo, przeto niema powodu wykluczenia oficerskich sądów honorowych z rzędu innych sądów państwowych, wobec których nietykalność senatorów i posłów przepisami Konstytucji jest zagwarantowana.

(20) Nietykalność posłów i senatorów.

(Ust. konst. z dn. 17 marca 1921 r. zmieniona ustawą z dn. 2 sierpnia 1926 r.).

Art. 21. Posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za swoją działalność w Sejmie, lub poza Sejmem, wchodzącą w zakres wykonania mandatu poselskiego, ani w czasie trwania mandatu, ani po jego wygaśnięciu. Za przemówienia i odezwania się, tudzież manifestacje w Sejmie posłowie odpowiadają tylko przed Sejmem. Za naruszenie prawa osoby trzeciej mogą być pociągnięci do odpowiedzialności sądowej, o ile władza sądowa uzyska na to zezwolenie Sejmu.

Postępowanie karno-sądowe, karno-administracyjne lub dyscyplinarne, wdrożone przeciw posłowi przed uzyskaniem mandatu poselskiego, ulegnie na

żądanie Sejmu zawieszeniu aż do wygaśnięcia mandatu.

Bieg przedawnienia przeciw posłowi w postępowaniu karnem ulega przerwie na czas trwania mandatu poselskiego.

Przez cały czas trwania mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, ani pozbawieni wolności bez zezwolenia Sejmu. W wypadku schwytania posła na gorącym uczynku zbrodni pospolitej, jeżeli jego przytrzymanie jest niezbędne dla zabezpieczenia wymiaru sprawiedliwości, względnie dla unieszkodliwienia skutków przestępstwa, władza sądowa ma obowiązek bezzwłocznego zawiadomienia o tem Marszałka Sejmu dla uzyskania zezwolenia Sejmu na areszt i dlasze postępowanie karne. Na żądanie Marszałka przytrzymany musi być niezwłocznie uwolniony.

Art. 37. Postanowienia art. 21 stosują się odpowiednio także do Senatu, względnie jego członków.

(21) Wyjęcie posłów na sejm Rzeczypospolitej z pod orzecznictwa oficerskich sądów honorowych.

(Uchwała Komisji regulaminowej i nietykalności poselskiej Sejmu z dnia 14-go listopada 1923 r.).

Postanowienie art. 21 Ustawy Konstytucyjnej zarówno co do zawieszenia będącej w toku sprawy sądowej przeciwko posłowi, a rozpoczętej przed uzyskaniem przez niego mandatu, jak i co do pociągnięcia do odpowiedzialności sądowej posła w czasie trwania jego mandatu obowiązuje także w tym wypadku, jeśli sprawa sądowa rozstrzyganą jest przez oficerskie sądy honorowe.

Uchwałę powyższą Komisja Sejmu oparła na tych samych motywach, na których Komisja regulaminowa Senatu oparła swą decyzję z dnia 10 sierpnia 1923 r.

Orzecznictwu oficerskich sądów honorowych podlegają przekroczenia natury karnej i dyscyplinarnej, o ile wchodzą w zakres godności stanu oficerskiego.

Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej, o czem mówi art. 21 Ustawy Konstytucyjnej — może być więc z pewnego tytułu uczynione przez oficerskie sądy honorowe. Ponieważ dalej art. 21 Konstytucji mówi ogólnie o odpowiedzialności karno-sądowej, karno-administracyjnej i dyscyplinarnej, a nie wymienia rodzaju i kategorii sądów, które do takiej odpowiedzialności pociągać mają prawo, przeto niema powodu wykluczenia oficerskich sądów honorowych z rzędu innych sądów państwowych, wobec których nietykalność posłów przepisami Konstytucji jest zagwarantowana.

(22) Sprawy honorowe byłych oficerów.

Jeżeli skazujący oficera wyrok sądu karnego zawierał także dodatkową karę na czei jak: „wydalenie z wojska” lub „zwolnienie ze służby”, zastąpione obecnie przez „wydalenie z korpusu oficerskiego”, to wobec tego, że kara ta pociąga za sobą pozbawienie skazanego oficera jego stopnia oficerskiego, a oficerski sąd honorowy powołany jest tylko do sądzienia oficerów, przeto spraw tych byłych oficerów oficerski sąd honorowy nie rozpatruje.

Ze spraw byłych oficerów mogą być rozpatrywane w oficerskim sądzie honorowym tylko:

a) sprawy b. oficerów wykluczonych z korpusu oficerskiego — w razie wznowienia postępowania sądowo-honorowego,

b) sprawy b. oficerów wykluczonych z korpusu oficerskiego — w razie zatargu honorowego z oficerem, jeżeli wykluczenie z korpusu oficerskiego nastąpiło na skutek naruszenia godności oficerskiej, a nie na skutek naruszenia honoru, i jeżeli tenże b. oficer, jako osoba cywilna, złoży deklarację wymaganą w myśl § 60 stat. o. s. h.,

c) sprawy b. oficerów wydanych z korpusu oficerskiego (zwolnionych ze służby) wyrokiem sądu karnego — w razie zatargu honorowego z oficerem, jeżeli wydalenie z korpusu oficerskiego (zwolnienie ze służby) nastąpiło na skutek czynu niepowodującego dyskwalifikacji honorowej, i jeżeli tenże b. oficer, jako osoba cywilna, złoży deklarację wymaganą w myśl § 60 stat. o. s. h.

(23) § 6. Marszałkowie Polski nie podlegają oficerskim sądom honorowym.

ROZDZIAŁ II.

Organizacja i właściwość oficerskich sądów honorowych.

(24) § 7. Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:

- a) sądy honorowe dla oficerów młodszych,
- b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych,
- c) sądy honorowe dla generałów.

(25) § 8. Sądy honorowe składają się zależnie od tego czy tworzą jeden, dwa, czy trzy komplety, z 7, 12 względnie 18 członków.

(26) Komplet sądu a komplet orzekający.

Komplet orzekający sądu honorowego stanowi pięciu sędziów, jednakże sąd składający się z jednego kompletu, posiada nadto dwóch członków ponad ilość wymaganą do kompletu orzekającego, taką samą rezerwę członków ponad komplet posiada sąd honorowy złożony z dwóch kompletów i wreszcie sąd honorowy złożony z trzech kompletów posiada trzech członków ponad liczbę konieczną do równoczesnego orzekania w trzech kompletach.

(27) § 9. Do sądów honorowych dla oficerów młodszych należy rozpatrywanie spraw oficerów młodszych do kapitana (rotmistrza) włącznie.

Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych określi dowódców, powołanych do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych.

(28) § 2. r. w.

Do § 9 statutu.

Dowódcami powołanymi do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych są następujący dowódcy względnie szefowie:

- a) Szef Biura Personalnego M. S. Wojsk. — dla M. S. Wojsk. prócz Kier. Mar. Woj., tudzież dla Gen. Insp. Sił Zbrojnych i instytucyj podległych Gen. Insp. Sił Zbrojnych,
- b) Szef Kierownictwa Marynarki Wojennej — dla formacyj marynarki wojennej,
- c) Dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza — dla formacyj Korpusu Ochrony Pogranicza,
- d) Dowódcy okręgów korpusów — dla nieobjętych punktami a), b), c) formacyj, których dowództwa mieszczą się na obszarze im podległego okręgu korpusu.

(29) Tworzenie sądów honorowych.

Dowódcą powołanym do tworzenia sądów honorowych dla oficerów sztabowych jest Minister spraw wojskowych; — dowódców powołanych do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych wyznacza § 2 rozkazu wykonawczego do statutu o. s. h. (ob. 28.).

Dowódcą powołany do tworzenia sądów honorowych tworzy je w miarę potrzeby, a zatem może to czynić w każdym czasie. Jednakże zasadniczo nowe ofic. sądy honorowe tworzy się w ciągu roku jedynie w razie powstania nowej formacji, dla której wskazanem jest utworzenie odrębnego sądu; pozatem zaś gdyby okazała się potrzeba utworzenia nowego sądu honorowego dla formacji względnie formacyj, które nie posiadając dotąd własnego sądu honorowego były przydzielone do innego — zarządzenie utworzenia nowego sądu hon. w tych warunkach wyda dowódca, powołany do utworzenia tego sądu, w miesiącu grudniu przed wyborami do sądów hon.

(30) § 10. Dowódca powołany do utworzenia sądu honorowego, określa, z ilu kompletów dany sąd ma się składać.

(31) Określanie ilości kompletów.

Oznaczony w § 2. rozkazu wykonawczego do statutu o. s. h. (ob. 28), dowódca powołany do utworzenia sądu honorowego dla oficerów młodszych, biorąc pod uwagę ilość oficerów przynależnych do danego sądu honorowego i w związku z tem przypuszczalną ilość mogących wpłynąć do tego sądu spraw honorowych, zależnie od tych danych określa, czy sąd ten

ma się składać z jednego kompletu (t. j. obejmować 7 członków), z dwóch kompletów (12 członków), względnie z trzech kompletów (18 członków).

Faktycznie jeden komplet orzekający stanowi 5 członków, jednakże skład sądu jest nieco większy ponad komplet orzekający, w ten sposób w każdym sądzie istnieje pewna rezerwa członków, którzy mogą być użyci w miejsce członków nieobecnych lub ubytych, względnie, którym mogą być poruczone zadania poza kompletem orzekającym.

(32) Zwiększenie ilości Kompletów sądów honor.

Dowódca powołany do utworzenia sądu honorowego, kreując dany sąd, określa zarazem z ilu kompletów sąd ten ma się składać. Gdyby po utworzeniu sądu zaszła potrzeba zmiany ilości kompletów, dowódca powołany do utworzenia sądu, zarządzi odpowiednią zmianę w kierunku zwiększenia lub zmniejszenia ilości kompletów. Zarządzenie odpowiednie wyda powołany dowódca zasadniczo w miesiącu grudniu przed wyborami do sądów hon., w wypadkach koniecznych jednakże i w ciągu roku.

Gdyby dowódca powołany zarządził w ciągu roku zwiększenie ilości kompletów, natenczas w sądzie tym jako zdekompletowanym w stosunku do stanu przepisanego, przeprowadzi się, w myśl § 40 statutu, wybory uzupełniające.

(33) § 11. Sądy honorowe dla oficerów młodszych tworzy się zasadniczo przy każdym pułku dla oficerów tego pułku; prócz tego mogą one być tworzone przy innych formacjach (jednostkach) dla oficerów jednej lub kilku formacyj (jednostek).

Przydzielanie oficerów, nie mających przynależności służbowej do pułków, do sądów honorowych

pułkowych może nastąpić tylko w wypadku, gdy ze względu na stosunki miejscowe oficerowie ci nie mogą być przydzieleni do innego sądu honorowego.

Przy łączeniu formacyj (jednostek) celem utworzenia jednego sądu honorowego dla oficerów młodszych należy brać pod uwagę dane formacje (jednostki) jako całość. Dzielenie formacyj (jednostek) w ten sposób, że część oficerów będzie należała do jednego sądu honorowego, część zaś do innego, nie jest dopuszczalne.

(34) Przydzielanie oficerów służby czynnej do sądów honorowych.

Przydzielanie oficerów przynależnych do formacji, przy których nie urzęduje sąd honorowy, do sądów honorowych istniejących przy innych formacjach, zarządza dowódca powołany do tworzenia sądów honorowych dla oficerów danej kategorii i danych formacji.

Rozkaz wykonawczy (§ 2) do statutu ofic. sądów hon., wylicza dowódców powołanych do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych. Są to wszyscy dowódcy okręgów korpusów, nadto w odniesieniu do pewnych formacji: szef Biura Personalnego M. S. Wojsk., szef Kierownictwa Marynarki Wojennej i dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza.

Należy zauważyć, że dowódca okręgu korpusu jest powołanym do tworzenia sądów honorowych także dla formacji jemu niepodlegających (instytucyj centralnych), jeżeli dowództwa tych formacji są stacjonowane na terenie danego O. K., i jeżeli formacje te nie zostały wyraźnie (pkt. a), b), c) § 2 rozk. wykonawcz.), wyjęte z pod kompetencji dowódcy O. K.

Formacje zasadniczo niepodlegające dowódcy O. K. (instytucje centralne), dla których jednak ten-

że dowódca powołany jest do tworzenia sądów honorowych dla ofic. młodszych — są, w zrozumieniu statutu oficerskich sądów honorowych, podległe temuż dowódcy O. K.

(35) Zachowanie związku organizacyjnego.

Przynależni służbowo do jednej formacji oficerowie jednej kategorii (młodszy wzgl. sztabowy), należą zawsze do jednego sądu honorowego, chociażby poszczególne części tej formacji były rozlokowane po rozmaitych garnizonach, a nawet na obszarze dwóch lub więcej okręgów korpusów. Sąd honorowy dla oficerów młodszych utworzy w tym wypadku i miejsce jego wyznaczy, jeżeli chodzi o formację podległą dowódcy O. K., ten dowódca O. K., na którego obszarze jest miejsce postoju dowódcy danej formacji.

(36) § 12. W szkołach wojskowych formować należy osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych kadry instruktorskiej danej szkoły oraz osobne sądy dla oficerów młodszych, słuchaczy danej szkoły. Powołany dowódca może zarządzić przydzielenie oficerów młodszych, wchodzących w skład kadry instruktorskiej danej szkoły, lub będących słuchaczami danej szkoły, do innego sądu honorowego.

Oficerowie kadry instruktorskiej i oficerowie-słuchacze nie mogą być połączeni w jednym sądzie honorowym; nie stoi jednak na przeszkodzie łączeniu oficerów kadr instruktorskich kilku szkół razem albo oficerów-słuchaczy kilku szkół w jednym sądzie honorowym.

(37) § 13. Po utworzeniu oficerskich sądów honorowych dla oficerów młodszych przez powołanego dowódcę przedstawia on Ministrowi Spraw Wojsko-

wych plan rozmieszczenia sądów honorowych z uwidocznieniem, które formacje (jednostki) do danego sądu honorowego należą.

(38) Utworzenie sądów honorowych dla ofic. młodszych M. S. Wojsk. i G. I. S. Z.

Na podstawie § 2. rozkazu wykonawczego do statutu oficerskich sądów honorowych (Dz. Rozk. Nr. 33/27, poz. 396), postanawiam co następuje:

§ 1.

Dla oficerów młodszych przynależnych służbowo do Ministerstwa Spraw Wojskowych — prócz Kierownictwa Marynarki Wojennej, tudzież przynależnych służbowo do Generalnego Inspektoratu Sił Zbrojnych i instytucyj temu podległych, powołuję następujące oficerskie sądy honorowe dla oficerów młodszych:

- a) przy Biurze Personalnem M. S. Wojsk.,
- b) przy Sztapie Generalnym,
- c) przy Wyższej Szkole Wojennej,
- d) przy Wojskowym Instytucie Geograficznym.

§ 2.

Przynależność oficerów poszczególnych instytucyj do jednego z sądów honorowych przewidzianych w § 1, określają §§ 3 — 6 niniejszego rozkazu.

§ 3.

Dotychczasowy „Sąd Honorowy dla oficerów młodszych przy Dep. I. M. S. Wojsk.“ otrzymuje nazwę: „Sąd Honorowy dla oficerów młodszych M. S. Wojsk.“.

Sąd ten wyłaniają:

- a) Biuro Personalne,
- b) Gabinet Ministra,

- c) Biuro Ogólno-Administracyjne,
- d) Biuro Ogólno-Organizacyjne,
- e) Departamenty M. S. Wojsk.,
- f) Korpus Kontrolerów,
- g) Wydział Rachunkowy M. S. Wojsk.,
- h) Biuro Wyznań Niekatolickich,
- i) Kwatermistrzostwo M. S. Wojsk.,
- k) Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego.

§ 4.

Dotychczasowy „Sąd Honorowy dla oficerów młodszych przy Gabinetecie Ministra” otrzymuje nazwę: „Sąd Honorowy dla oficerów młodszych Sztabu Generalnego”.

Sąd ten wyłaniają:

- a) Generalny Inspektorat Sił Zbrojnych,
- b) Inspektoraty Armij z siedzibą w Warszawie,
- c) Sztab Generalny,
- d) Centrum Wyższych Studjów,
- e) Wojskowe Biuro Historyczne,
- f) Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy,
- g) Centralna Biblioteka Wojskowa,
- h) Gabinet Wojskowy Prezydenta Rzeczypospolitej,
- i) kadry szkół: Wyższej Szkoły Wojennej, Wyższej Szkoły Intendentury i Szkoły Oficerów służby wojskowo-geograficznej,
- k) oficerowie pełniący służbę w ministerstwach innych, przebywający w Warszawie,
- l) oficerowie pełniący służbę zagranicą.

§ 5.

„Sąd Honorowy dla oficerów młodszych Wyższej Szkoły Wojennej” wyłaniają uczniowie:

- a) Wyższej Szkoły Wojennej,
- b) Wyższej Szkoły Intendentury.

§ 6.

„Sąd Honorowy dla oficerów młodszych Wojskowego Instytutu Geograficznego” wyłaniają:

- a) Wojskowy Instytut Geograficzny,
- b) uczniowie Szkoły Oficerów służby wojskowo-geograficznej.

§ 7.

Dla sądów honorowych wymienionych w §§ 3—6, niniejszego rozkazu, sądem odwoławczym jest „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych M. S. Wojsk.”.

§ 8.

Zarządzenie wyborów do sądów honorowych dla oficerów młodszych należy do przełożonych tych instytucyj, przy których dane sądy funkcjonują.

§ 9.

Wyniki wyborów do sądów powyższych należy przesać do Szefa Biura Personalnego M. S. Wojsk., który przekaże je do ogłoszenia w Rozkazie Dziennym M. S. Wojsk.

(39) § 14. Do sądów honorowych dla oficerów sztabowych należy rozpatrywanie spraw oficerów sztabowych.

Sądy honorowe dla oficerów sztabowych tworzy się przy dowództwach okręgu korpusu, nadto przy innych dowództwach (jednostkach), określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

(40) § 3. r. w.

Do § 14. statutu.

Ustanawiam następujące sądy honorowe dla oficerów sztabowych:

- a) „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych M. S. Wojsk.” — przy M. S. Wojsk. Biurze Personalnem, dla oficerów sztabowych mających przynależność służbową do M. S. Wojsk. prócz Kier. Mar. Woj. oraz do Gen. Insp. Sił Zbrojnych i instytucyj podległych Gen. Insp. Sił Zbrojnych.
- b) „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych Marynarki Wojennej” — przy M. S. Wojsk. Kierownictwie Marynarki Wojennej, dla oficerów sztabowych marynarki wojennej.
- c) „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych Korpusu Ochrony Pogranicza” — przy Dowództwie K. O. P., dla oficerów sztabowych, mających przynależność służbową do Korpusu Ochrony Pogranicza,
- d) „Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych przy D. O. K. Nr.....”, przy każdym dowództwie okręgu korpusu, dla oficerów sztabowych przynależnych do tych formacyj (jednostek), których dowództwo mieści się na obszarze danego O. K., jeżeli oficerowie ci nie mają podlegać sądom honorowym, wymienionym w punktach a), b), c) niniejszego paragrafu.

Sąd Honorowy dla oficerów sztabowych M. S. Wojsk. składa się z 3 kompletów, inne sądy honorowe dla oficerów sztabowych składają się z 2 kompletów.

(41) § 15. Do sądu honorowego dla generałów należy rozpatrywanie spraw wszystkich generałów.

Sąd honorowy dla generałów istnieje przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

(42) § 4. r. w.

Do § 15 i 105 statutu.

„Sąd Honorowy dla generałów“ składający się z 2 kompletów i „Sąd Honorowy generalski II. instancji“ składający się z 1 kompletu, istnieje przy M. S. Wojsk. Biurze Personalnem.

(43) § 16. Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają za przewinienia, popełnione w czasie kiedy nie pełnią służby czynnej, zasadniczo temu sądowi honorowemu dla oficerów młodszych względnie dla oficerów sztabowych, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

(44) Właściwość sądu hon. dla oficera nie pełniącego służby czynnej.

W wypadku, gdy zachodzi potrzeba rozpatrzenia w drodze sądowo-honorowej sprawy niepełniącego służby czynnej oficera młodszego (ppor. do kpt.) zawodowego w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku, albo oficera rezerwy lub pospolitego ruszenia, a sprawa ta nie została wywołana przewinieniem danego oficera popełnionem w czasie służby czynnej, wyznacza dla rozpatrzenia tej sprawy sąd honorowy dowódcy garnizonu, w którym dany oficer ma miejsce zamieszkania wzgl. dowódcy tego garnizonu, który jest najbliższym miejsca zamieszkania danego oficera.

Jeżeli w danym garnizonie jest kilka sądów honorowych, wyznacza dowódcy garnizonu zasadniczo sąd honorowy istniejący przy formacji tego rodzaju broni (służby), do którego dany oficer należy, —

w razie zaś gdy niema sądu przy takiej formacji, wyznacza sąd honorowy najmniej sprawami honorowemi przeciążony.

Nie zachodzi potrzeba wyznaczania sądu honorowego w tym wypadku, jeżeli w danym garnizonie znajduje się formacja macierzysta odnośnego oficera, wtedy bowiem sąd honorowy tej formacji jest właściwym i dla przynależnego macierzyście do tejże formacji oficera niepełniącego służby czynnej.

(45) § 17. Za przewinienia, popełnione w czasie pełnienia służby czynnej przez oficerów zawodowych w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku oraz przez oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia, oficerowie ci podlegają sądowi honorowemu, do którego należy formacja (jednostka), w której w czasie popełnienia przewinień pełnili służbę.

(46) § 18. Sprawy honorowe oficerów, przeniesionych służbowo do innej formacji (jednostki) albo na kursy wojskowe lub do szkół wojskowych w charakterze frekwentantów, należą:

- a) do sądu honorowego, któremu dani oficerowie podlegali przed przeniesieniem służbowym, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma nie dłużej niż 3 miesiące,
- b) do sądu honorowego, właściwego dla formacji (jednostki), do której przeniesienie służbowe nastąpiło, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma dłużej niż 3 miesiące, albo jeżeli przeniesienie służbowe przeciągnęło się poza okres trzech miesięcy.

(47) § 19. W razie służbowego przeniesienia oficera do innej formacji (jednostki), powodującego zmianę właściwości sądu honorowego, rozpoczęta

sprawa honorowa ma być przekazaną sądowi honorowemu, któremu dany oficer ze względu na swą zmienioną przynależność służbową podlega, tylko wówczas:

1) jeżeli nie zapadła jeszcze uchwała o oddaniu danego oficera pod sąd honorowy, oraz

2) jeżeli przekazanie sprawy innemu sądowi honorowemu nie utrudni zbytnio lub nie opóźni przeprowadzenia sprawy.

(48) Przeniesienie służbowe oficera.

Jeżeli w sprawie oficera zapadła uchwała o oddaniu go pod sąd honorowy, wówczas bez względu na przeniesienie służbowe tego oficera, sprawa jego może być zakończona tylko orzeczeniem zapadłym w tymże samym sądzie. Odstąpienie tej sprawy innemu sądowi może zajść tylko w tym wypadku, jeżeliby Minister spraw wojskowych, w myśl § 23 statutu, w drodze delegacji przeniósł ją do innego sądu.

Jeżeli sprawa oficera jest w toku dochodzeń, a nie nastąpiło jeszcze wdrożenie postępowania (oddanie ofic. pod sąd), wówczas komplet wzgl. wydział sądu honorowego, decyduje o tem, czy w myśl pkt. 2 § 19 statutu — sprawa ma być nadal prowadzoną w tymże samym sądzie, czy też należy ją odstąpić sądowi honorowemu, właściwemu dla formacji, do której oficer ten został przeniesiony na czas dłuższy niż trzy miesiące, względnie w której pełni służbę już od trzech miesięcy.

(49) § 20. W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyższego stopnia.

(50) Właściwość sądu w razie łączności spraw.

W wypadku, gdy zachodzi łączność sprawy oficera młodszego (ppor. do kpt.) z oficerem sztabowym (mjr. do płk.), kompetentnym jest sąd honorowy dla oficerów sztabowych, w wypadku zaś łączności sprawy oficera sztabowego z generałem, właściwym jest sąd honorowy dla generałów. To samo dotyczy oficerów o stopniach tytularnych, względnie o stopniach z wyłącznem prawem do tytułu.

(51) Łączność spraw.

Jeżeli oficer sztabowy oskarża oficera młodszego o czynione mu zarzuty, zachodzi łączność spraw oficera sztabowego z oficerem młodszym, przewidziana w § 20 statutu o. s. h. W wyniku tego postanowienia, sprawa powinna być przekazana właściwemu sądowi honorowemu dla oficerów sztabowych.

(52) § 21. O ile oficer młodszy z powodu awansu przeszedł do grupy oficerów sztabowych, albo oficer sztabowy do korpusu generałów, sprawa winna być odstawiona właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu dla oficerów sztabowych, albo sądowi honorowemu dla generałów.

(53) Awanse z wyłącznem prawem do tytułu.

O ile kapitan przeniesiony w stan spoczynku otrzymał stopień majora z wyłącznem prawem do tytułu, sprawa jego przechodzi do sądu honorowego dla oficerów sztabowych, tak samo w wypadku gdy pułkownik przeniesiony w stan spoczynku otrzymał stopień generała brygady z wyłącznem prawem do tytułu, sprawa jego przechodzi do sądu honorowego dla generałów.

ROZDZIAŁ III.

Spory kompetencyjne i delegacja sądu.

(54) § 22. Spory kompetencyjne między poszczególnymi sądami honorowemi rozstrzyga wspólny przełożony tych formacyj, przy których dane sądy funkcjonują, nie niżej jednak dowódcy dywizji.

W analogiczny sposób rozstrzygane będą wątpliwości kompetencyjne, powstające przy stosowaniu § 20 niniejszego rozporządzenia.

(55) Spory kompetencyjne.

Spory kompetencyjne między oficerskimi sądami honorowemi dla oficerów młodszych, funkcjonującymi przy formacjach podległych jednemu dowódcy dywizji, rozstrzyga tenże dowódca dywizji. O ile formacje nie podlegają wspólnemu dowódcy dywizji, rozstrzyga spory kompetencyjne ich najbliższy wspólny przełożony, posiadający uprawnienia najmniej dowódcy dywizji, a więc na przykład spór kompetencyjny między sądem hon. przy pułku piechoty należącym do dywizji „x” a s. h. przy pułku piechoty należącym do dywizji „y” tego samego okręgu korpusu, rozstrzygnie przełożony dowódca okręgu korpusu; jeżeli jednakże pułki te są stacjonowane na terenie różnych O. K., spór kompetencyjny tychże sądów rozstrzyga Ministerstwo spraw wojskowych (Biuro Pers.).

(56) § 23. Minister Spraw Wojskowych może na prośbę obwinionego oficera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo też z urzędu przenieść wyjątkowo z ważnych przyczyn każdą sprawę w drodze delegacji z kompetencji właściwego sądu honorowego do

załatwienia innemu sądowi honorowemu tej samej kategorii.

W razie wniosku położonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu lub wniesienia prośby o delegację przez obwinionego, właściwy sąd honorowy ma bezzwłocznie przedstawić wniosek lub prośbę z aktami sprawy Ministrowi Spraw Wojskowych z dołączeniem opinii przewodniczącego sądu co do treści wniosku lub prośby.

ROZDZIAŁ IV.

Pomoc prawna.

(57) § 24. Każdy sąd honorowy może dla przeprowadzenia czynności poza siedzibą sądu lub dla przesłuchania świadków, zamieszkałych lub przebywających poza siedzibą sądu, który dla danej sprawy jest właściwy, zwrócić się do sądu honorowego zasadniczo kategorii tej samej lub wyższej z prośbą o przeprowadzenie tych czynności lub o przesłuchanie świadków.

Jeżeli w miejscu, w którym ma być dokonana jaka czynność, mająca przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, albo ma być przesłuchany świadek, niema sądu honorowego danej kategorii lub wyższej, sąd honorowy, w którym sprawa się toczy, może zwrócić się do każdego dowództwa zasadniczo nie niżej dowództwa pułku, lub równorzędnego, z prośbą o przeprowadzenie tej czynności (przesłuchanie świadka).

W prośbie swojej, skierowanej do innego sądu honorowego lub do dowództwa, sąd honorowy winien wskazać, jaka czynność ma być przeprowadzona.

Sąd honorowy, proszony przez inny sąd honorowy o przeprowadzenie jakiejś czynności, wyznacza dwóch członków danego sądu honorowego, dowódca

zaś formacji (jednostki), do której sąd honorowy zwrócił się z prośbą o przeprowadzenie pewnej czynności, wyznacza, zależnie od kategorii sądu, dla którego ma być czynność przeprowadzona, dwóch oficerów młodszych lub sztabowych, mających warunki do wyboru na członków sądu honorowego, którzy sprawę załatwiają w ten sposób, jak sędziowie honorowi przeprowadzający dochodzenia.

Oficerowie, przeprowadzający pewną czynność w sposób wyżej opisany, trzymają się zasadniczo wskazówek, udzielonych przez sąd honorowy, dla którego ta czynność ma być przeprowadzona; mogą oni jednak stosownie do okoliczności wysłanych na jaw przy przeprowadzeniu tej czynności, rozszerzyć swoją działalność także i na szczegóły ważne dla sprawy, a nie wymienione w piśmie sądu honorowego.

Prowadzący dochodzenia mogą się zwracać do poszczególnych osób również w drodze pisemnej o udzielenie pisemnych wyjaśnień, potrzebnych dla sądu honorowego.

(58) Zwracanie się o pomoc prawną.

Oficerski sąd honorowy może zwrócić się o pomoc prawną, to jest z prośbą o przesłuchanie świadków, lub przeprowadzenie innych potrzebnych czynności do sądu honorowego będącego w innym garnizonie, a to normalnie zwraca się do sądu honorowego tej samej kategorii, może jednak zwrócić się do sądu honorowego kategorii wyższej, a nawet i niższej, np. sąd honorowy dla oficerów sztabowych, może zwrócić się o pomoc prawną nie tylko do sądu honorowego dla oficerów sztabowych, ale także do sądu honorowego dla generałów, (co uczyni, gdy będzie chodziło o prze-

słuchanie w charakterze świadka oficera w stopniu generalskim), a również i do sądu honorowego dla oficerów młodszych.

ROZDZIAŁ V.

Wybory do oficerskich sądów honorowych.

(59) § 25. Oficerskie sądy honorowe składają się z przepisanej (§ 8) ilości członków, wybieranych na przeciąg dwóch lat przez oficerów, pełniących czynną służbę, którzy podlegają danemu sądowi honorowemu, z pośród tychże oficerów.

(60) Przepisana ilość członków sądu.

Ilość członków sądu honorowego wynika z ilości kompletów przepisanej rozkazem dowódcy, który dany sąd utworzył.

(61) § 26. Wybory odbywają się w miesiącu grudniu na podstawie zarządzenia dowódcy (przełożonego formacji (jednostki), przy której sąd honorowy ma być utworzony.

Przełożeni, zarządzający przeprowadzenie wyborów, mają wydać odpowiednie zarządzenia w takim czasie, by żaden oficer nie był pozbawiony możliwości oddania głosu, i by przeprowadzenie wyborów oraz sformowanie sądu było ukończzone do końca grudnia.

O ile dla szkół wojskowych mają być utworzone osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych słuchaczy danej szkoły (§ 12), może uprawniony dowódca zarządzić przeprowadzenie wyborów do odpowiedniego sądu w innym terminie niż termin w ust. 1 określony.

W razie zdekompletowania oficerskiego sądu honorowego należy zarządzić wybory uzupełniające celem obsadzenia opróżnionych mandatów.

(62) Zarządzenie wyborów.

Wybory należy zarządzić we wszystkich formacjach (jednostkach), oprócz szkół, z początkiem grudnia, tak by komisja skrutacyjna dokonała obliczenia głosów do połowy grudnia, co umożliwi w wypadku, kiedy zajdzie tego potrzeba, zarządzenie i przeprowadzenie wyborów ściślejszych w takim terminie, by najdalej do 31 grudnia sformowanie sądu było definitywnie ukończone.

Wybory do sądów honorowych istniejących przy szkołach, zarządza komendant szkoły w innym miesiącu aniżeli w grudniu, a to w wypadku, gdy do przeprowadzenia wyborów w oznaczonym miesiącu został uprawniony przez przełożonego, który dany sąd utworzył.

Dowódca formacji, przy której istnieje sąd honorowy, ogłasza zarządzenie wyborów w rozkazie dziennym formacji. (Wzór rozkazu ob. zał.).

W rozkazie tym wyznacza dowódca termin ostateczny nadsyłania kart wyborczych z oznaczeniem miejsca. Zarazem w rozkazie podaje dowódca spis wyborców t. j. oficerów uprawnionych zasadniczo do głosowania w danym sądzie, ułożony w porządku formacyj, których oficerowie należą do danego sądu, w obrębie zaś formacyj ułożony w porządku stopni, starszeństwa i lokat oficerów.

Jeden egzemplarz tego rozkazu przesyła dowódca zarządzający wybory przełożonym formacyj, których oficerowie należą do danego sądu.

Jest rzeczą wskazaną, by dowódca zarządzający wybory, rozesłał wszystkim oficerom należącym do danego sądu honorowego:

a) jeden egzemplarz rozkazu zawierającego zarządzenie wyborów,

- b) kartę głosowania (pustą, białą kartkę),
- c) kopertę wewnętrzną, z wylitografowanym adresem: „Do komisji skrutacyjnej”,
- d) kopertę zewnętrzną, zaadresowaną do formacji z oznaczeniem „Komisja skrutacyjna” — i zawierającą oznaczenie liczby porządkowej (wedle listy wyborców) stopnia, nazwiska i imienia wyborcy.

(63) § 27. Dowódcy formacji (jednostek), przy których zostały utworzone sądy honorowe, mają Ministrowi Spraw Wojskowych do dnia 8 po dokonaniu wyboru przedstawić drogą służbową meldunek, zawierający spis wybranych sądów honorowych z oznaczeniem przewodniczącego i zastępcy.

(64) Ogłaszanie i meldowanie składu sądu honorowego.

Dowódca formacji, przy której istnieje oficerski sąd honorowy, ma do tygodnia po dokonaniu wyborów, ogłosić w rozkazie dziennym formacji skład sądu honorowego w kolejności następującej: a) przewodniczący, b) zastępca przewodniczącego, c) inni członkowie sądu w kolejności stopni i starszeństwa. Przy nazwiskach przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego, dodaje się określenie ich charakteru, ponadto, jeżeli w skład sądu honorowego wchodzi oficerowie dwu lub więcej formacji, podaje się przy nazwisku każdego sędziego jego przynależność służbową.

Jeden egzemplarz tego rozkazu przesyła dowódca, który zarządził wybory, swemu bezpośredniemu przełożonemu, z powołaniem się na § 27 statutu.

Przełożony, zebrawszy w ten sposób meldunki z podległych mu formacji, ogłasza w swoim rozkazie dziennym skład sędziowski sądów honorowych pod-

ległych mu formacyj, poczem rozkaz ten przesyła swemu przełożonemu.

Przełożony na szczeblu dowódcy O. K., ogłasza w rozkazie swoim skład wszystkich sądów honorowych istniejących przy podległych mu formacjach, poczem egzemplarz tego rozkazu przesyła do M. S. Wojsk. (Biura Pers.) z powołaniem się na § 27 statutu o. s. h.

(65) § 28. Wybory do oficerskiego sądu honorowego odbywają się zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Oddanie głosu zarówno przy pierwszym wyborze do oficerskiego sądu honorowego jak i przy wyborach ściślejszych oraz przy wyborach uzupełniających jest obowiązkiem służbowym.

(66) **Udział w głosowaniu.**

Udział w głosowaniu przy wyborach do oficerskiego sądu honorowego jest obowiązkiem służbowym, stąd wynika, że:

a) winnych niespełnienia tego obowiązku pociąga ich przełożony do odpowiedzialności dyscyplinarnej,

b) od obowiązku tego zwolnieni są jedynie ci, których §§ 35 i 36 statutu, od obowiązku tego wykluczają.

(67) § 29. Przełożony, zarządzający przeprowadzenie wyboru, ma dopilnować, aby oficerom, którzy mają obowiązek wybierania do oficerskiego sądu honorowego danej kategorii, a którzy w czasie przeprowadzenia wyborów nie są obecni z powodu choroby, urlopu, z przyczyn służbowych i t. d., umożliwionem było oddanie głosu.

Nienadesłanie karty głosowania może być usprawiedliwione tylko okolicznościami, dowodzącymi bezwzględnej niemożności wzięcia udziału w głosowaniu.

(68) Oficerowie niegłosujący.

Oficerowie, których statut (§ 35) wyklucza od udziału w głosowaniu, nie nadsyłają kart wyborczych, mimo umieszczenia ich nazwisk na liście oficerów uprawnionych do głosowania. Umieszczenie ich nazwisk na liście wyborców jest uzasadnione tem, że wszelkiego rodzaju dochodzenia przeciwko oficerom, ukarania, zawieszenia w służbie i t. p. są tajne i niewolno ich tą drogą pośrednią podawać ogółowi oficerów do wiadomości.

(69) § 30. Do ważności wyborów potrzebnem jest, aby w nich wzięło udział przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów, uprawnionych do głosowania.

Za wybranych uważa się tych oficerów, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę ważnych głosów oddanych.

W razie równej ilości otrzymanych głosów rozstrzyga wiek kandydata.

(70) Ważność wyborów.

Cyfrę, wykazującą ilość oficerów, wymaganą do ważności wyborów, otrzymuje komisja skrutacyjna w ten sposób, że z sumy oficerów umieszczonych na liście wyborców, odejmuje sumę oficerów figurujących na wykazie, dostarczonym komisji przez dowódcę zarządzającego wybory, który to wykaz obejmuje nazwiska oficerów pozbawionych, w myśl §§ 35 i 36 statutu, czynnego i biernego prawa wyborczego.

Otrzymałą różnicę mnoży się przez cztery, a iloczyn dzieli przez pięć.

Kartę wyborczą, przesłaną przez oficera pozbawionego czynnego prawa wyborczego, unieważnia się w ten sposób, że kopertę, wykazującą nazwisko tego oficera jako nadawcy, bez otwierania niszczy się.

Głos, oddany na oficera pozbawionego biernego prawa wyborczego w danym czasie czy w danym sądzie, unieważnia się, przyczem jednak umieszczone na tejże karcie głosy oddane na innych oficerów zachowują swą ważność.

(71) § 31. Oficerowie oddają głos bezpośrednio i nie mogą upoważnić nikogo do zastąpienia ich w głosowaniu.

(72) Głosowanie pisemne.

Głosowanie przy pierwszych wyborach jest pisemne. Odbywa się ono w ten sposób, że każdy oficer wypisuje na kartce pismem czytelnem, najlepiej maszynowem, nazwiska tylu oficerów, ilu ma liczyć dany sąd honorowy, więc 7-miu, 12-stu wzgl. 18-stu. Może on wypisać nazwiska tylko tych oficerów, którzy są umieszczeni na liście wyborców do danego sądu honorowego.

Oficer, wypełniający kartę wyborczą nie podpisuje się, lecz złożwszy kartę we czworo, wkłada ją do koperty (wewnętrznej), którą zakleja nic na niej nie wypisując. Tę kopertę wkłada do drugiej koperty, zewnętrznej, zaadresowanej do dowódcy formacji z podadresem („Komisja skrutacyjna”), — wypisując na tejże kopercie zewnętrznej, jeżeli to już nie zostało uskuteczniönem, siebie jako nadawcę.

(73) § 32. Każdy z głosujących oficerów wpisuje na kartce, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem, ani znakiem rozpoznawczym, wymaganą (§ 8) ilość nazwisk oficerów, mających prawo do sprawowania funkcji sędziego w danym sądzie honorowym i wkłada kartkę tę do koperty, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem ani znakiem rozpoznawczym, a zaadresowanej do dowództwa formacji (jednostki), przy której wybierany sąd honorowy ma być utworzony.

Obliczania głosów i wyników głosowania dokonywa komisja skrutacyjna, składająca się z 3 oficerów, wyznaczonych przez przełożonego, zarządzającego wybory.

(74) Skrutynjum.

Komisja skrutacyjna, powołana przez przełożonego zarządzającego wybory, dokonywa obliczenia głosów w ten sposób, że odczytując nazwiska nadawców umieszczone na kopertach, których narazie nie otwiera, stwierdza listę oficerów biorących udział w głosowaniu. O ile z liczby kopert nadesłanych wynika, że mniej niż $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów faktycznie uprawnionych do głosowania nadesłało karty głosowania, czyli, że brak jest więcej niż $\frac{1}{5}$ kart wyborczych do wymaganej (ob. 69 i 70) ilości głosów, wówczas komisja, nie otwierając wcale kopert, melduje przełożonemu formacji, który zarządził wybory, nazwiska oficerów, którzy kart wyborczych nie nadesłali, poczem tenże dowódca pociąga winnych nienadesłania do odpowiedzialności dyscyplinarnej, zarazem przedłuża im termin nadesłania kart wyborczych.

Jeżeli komisja skrutacyjna stwierdzi, że przynajmniej $\frac{4}{5}$ oficerów, faktycznie uprawnionych do wzięcia udziału w głosowaniu, nadesłało swe karty

wyborecze, wtedy po sporządzeniu spisu oficerów, którzy kart wyborczych nie nadesłali, przystępuje do otwierania zewnętrznych kopert. Po otwarciu i zniszczeniu kopert zewnętrznych, przystępuje po zmieszaniu do otwarcia kopert wewnętrznych, które również ulegają zniszczeniu. Dopiero wtedy po zmieszaniu kart wyborczych przystępuje komisja do obliczenia głosów.

Żeby być wybranym, musi oficer odpowiadać następującym warunkom:

a) posiadać w czasie wyborów bierne prawo wyborcze w danym sądzie,

b) otrzymać przy wyborach więcej niż połowę ważnych głosów oddanych, to znaczy przynajmniej 50% oddanych głosów i jeden głos.

Oficerowie, którzy odpowiadają powyższym warunkom, zostają uznani za wybranych w miarę kolejności otrzymanych głosów, zaczynając od oficera, który największą ich ilość otrzymał. Jeżeli na ostatnie przypadające miejsce sędziowskie wchodzi w rachubę dwóch oficerów, ponieważ obaj otrzymali tę samą ilość głosów, wtedy starszy wiekiem zostaje członkiem sądu.

(75) § 33. Oficerowie, którzy otrzymali przy pierwszym głosowaniu przepisaną większość (§ 30), uważani są za wybranych także wtedy, gdy sposobem powyższym nie został wybrany cały sąd honorowy.

Gdy z powodu rozstrzelenia głosów nikt nie otrzymał potrzebnej do wyboru większości, albo też, gdy większość potrzebną do wyboru otrzymała mniejsza ilość oficerów niż jest potrzebna do ukonstytuowania sądu, przeprowadzone będą ściślejsze wybory na osobnem zebraniu oficerskiem.

Wybory ściślejsze odbywają się w sposób następujący:

1) przewodniczący na zebraniu najstarszy stopniem oficer podaje zebrany wynik pierwszego głosowania,

2) z pośród oficerów, którzy przy pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów wymienia przewodniczący jako kandydatów dwa razy większą liczbę oficerów niż liczba członków sądu, jaka ma być wybrana. Jeżeli więc ma być wybranych np. 5 członków sądu, wówczas jako kandydatów wymienić należy 10 oficerów, którzy kolejno otrzymali w pierwszym głosowaniu największą liczbę głosów. Zarazem ogłasza przewodniczący, że głosować wolno tylko na oficerów z pośród powyższych kandydatów, a mianowicie na tylu z pośród nich, ilu ma być wybranych,

3) głosowanie odbywa się kartkami, które głosujący w kopercie oddaje członkowi komisji skrutacyjnej,

4) za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali przy wyborach ściślejszych więcej niż połowę oddanych głosów, przy udziale przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania (§ 30),

5) wyniki wyborów zestawia bezzwłocznie komisja skrutacyjna składająca się z przewodniczącego zebrania i 2 powołanych przez niego oficerów; wyniki te przewodniczący ogłasza natychmiast na tem samem zebraniu.

O ile uprawnieni do głosowania mają przynależność służbową w różnych miejscowościach, mogą być wybory ściślejsze przeprowadzone nie na zebraniu oficerskiem, lecz drogą pisemną (§ 32). W tym

wypadku zawiadomienia wymienione w pkt. 1, 2 mają być przesłane na piśmie oficerom uprawnionym do głosowania lub też podane w rozkazie zarządzającym wybory ściślejsze.

Wybory ściślejsze będą w sposób powyższy przeprowadzane tak długo, dopóki nie zostanie wybrany pełny sąd honorowy.

(76) Wybory ściślejsze na zebraniu.

Na zebraniu, na którem przeprowadza się wybory ściślejsze, przewodniczy oficer najstarszy stopniem i lokatą z pośród tych oficerów, którym przysługuje czynne i bierne prawo wyborcze do danego sądu honorowego.

Przewodniczący zebrania otrzymuje poprzednio od przełożonego zarządzającego wybory, akta i protokoły z posiedzenia komisji skrutacyjnej powołanej w myśl § 32 statutu, w tem również wykaz oficerów pozbawionych prawa wyborczego.

Przewodniczący zebrania odczytuje listę wyborców i stwierdza, czy jest wymagana do ważności wyborów ilość obecnych. Jeżeliby na zebranie wyborcze nie stawilo się $\frac{4}{5}$ uprawnionych do głosowania, przewodniczący zamyka posiedzenie i melduje o tem dowódcy zarządzającemu wyborami, który pociąga niesprawiedliwienie nieprzybyłych do odpowiedzialności dyscyplinarnej; zarazem dowódca rozpisuje nowy termin wyborów ściślejszych.

Jeżeli zebranie wyborcze wykaże obecność $\frac{4}{5}$ uprawnionych do głosowania, przystępuje przewodniczący do odczytania ustępów statutu odnoszących się do wyborów, następnie rozkazu dowódcy zarządzającego wybory ściślejsze, poczem powołuje do komisji skrutacyjnej dwóch oficerów, zadaniem których wraz z przewodniczącym jest zebranie i oblicze-

nie głosów, tudzież baczenie, by wybory odbyły się w porządku z zachowaniem przepisów.

Następnie ogłasza przewodniczący:

a) nazwiska oficerów już definitywnie wybranych przy wyborach pierwszych (pisemnych),

b) ilość oficerów, jaka jeszcze ma być wybrana,

c) nazwiska oficerów, którzy wchodzi w rachubę jako kandydaci, t. j. tych oficerów, na których przy pierwszym (pisemnym) głosowaniu, głosy się rozstrzeliły, w miarę kolejności otrzymanych przez nich głosów, przyczem przewodniczący wymienia, w stosunku do ilości wolnych miejsc w sądzie, dwa razy większą ilość kandydatów.

Po ewentualnych wyjaśnieniach procedury wyborczej zarządza przewodniczący zebrania rozdanie kartek wyborczych.

Kartę wyborczą wypełnia każdy obecny na zebraniu oficer, wypisując na niej tyle nazwisk z listy kandydatów, ile brakuje do pełnego składu sądu. Wolno wypisać tylko nazwiska oficerów wymienionych przez przewodniczącego jako kandydatów. Kartę się nie podpisuje, ponieważ głosowanie jest tajne, lecz wkłada się ją do koperty lub zwiija i oddaje się zbierającemu członkowi komisji skrutacyjnej.

Po zebraniu wszystkich kart, przystępuje komisja skrutacyjna do obliczenia głosów, poczem przewodniczący zebrania ogłasza wynik głosowania i zamyka posiedzenie.

Wynik wyborów melduje przewodniczący zebrania dowódcy, który zarządził wybory, przedkładając mu protokół zebrania zawierający listę wybranych, ułożoną w kolejności zależnie od liczby otrzymanych głosów, zaczynając od oficera, który największą ich ilość otrzymał.

(77) § 34. Pełnienie funkcyj sędziego w oficerskim sądzie honorowym jest obowiązkiem służbowym; oficer nie może przeto nie przyjąć wyboru lub złożyć mandatu z przyczyn, które nie są wymienione w niniejszym statucie.

W wyjątkowych wypadkach Minister Spraw Wojskowych może na wniosek umotywowany i przedstawiony w drodze służbowej zwolnić oficera, wybranego na członka oficerskiego sądu honorowego, od pełnienia funkcyj sędziego w oficerskim sądzie honorowym.

Ponowny wybór na sędziego w oficerskim sądzie honorowym po upływie kadencji jest dopuszczalny.

Oficerowi, który co najmniej przez dwa bezpośrednio następujące po sobie lata pełnił funkcje sędziego w oficerskim sądzie honorowym, przysługuje prawo nieprzyjęcia ponownego wyboru. O ile po upływie roku oficer taki zostanie ponownie wybrany, nie może nie przyjąć mandatu.

(78) Zwolnienie od pełnienia funkcyj sędziego.

Wniosek o zwolnienie oficera wybranego na członka oficerskiego sądu honorowego od pełnienia funkcyj sędziego w tymże sądzie, przesyła się do M. S. Wojsk. (Biura Personalnego).

Wniosek ten może przestać przełożony oficera o uprawnieniach najmniej dowódcy pułku, albo też może on poprzeć prośbę w tej sprawie zainteresowanego oficera.

(79) § 35. Prawo wybierania członków oficerskiego sądu honorowego nie przysługuje:

a) do prawomocnego ukończenia sprawy — oficerom oddanym pod sąd honorowy oraz oficerom, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie ba-

dawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo wniesiony został akt oskarżenia,

b) przez czas odbywania kary—oficerom odbywającym orzeczoną wyrokiem sądowym karę pozbawienia wolności, z wyjątkiem aresztu domowego,

c) przez czas trwania zawieszenia — oficerom, zawieszonym w służbie.

(80) § 36. Nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych:

1. Z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stosunku do służby:

a) Marszałkowie Polski,

b) Minister Spraw Wojskowych,

c) Generalny Inspektor Sił Zbrojnych,

d) I i II Wiceminister Spraw Wojskowych, Szef Sztabu Generalnego, Szef Biura Personalnego, Naczelnny Prokurator Wojskowy i Szef Korpusu Kontrolerów,

e) przełożony formacji (jednostki), przy której dany sąd honorowy ma funkcjonować,

f) oficerowie w stanie spoczynku, oficerowie rezerwowi i oficerowie pospolitego ruszenia, nie pełniący służby czynnej.

2. Skutkiem utraty praw wyborczych oficerowie, którym w myśl § 35 nie przysługuje czynne prawo wyborcze.

Oddanie głosu na oficera, który w myśl postanowień niniejszego statutu nie może być wybrany do danego sądu honorowego, nie unieważnia całej karty głosowania, powoduje jednak nieważność głosu na oficera, nie posiadającego wogóle lub w danym sądzie biernego prawa wyborczego.

(81) § 37. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym należy uważać za czasowo opróżniony, aż do ustania przeszkody, jeżeli oficer wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

a) pełni czasowo, w zastępstwie, funkcje przełożonego formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje,

b) zostanie zawieszony w służbie,

c) jeżeli zostały mu wytoczone dochodzenia honorowe albo postępowanie badawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo też został przeciw niemu wniesiony akt oskarżenia.

(82) § 38. Od udziału w danej sprawie honorowej w charakterze sędziów są bezwarunkowo wyłączeni:

1) krewni obwinionego w linii prostej,

2) krewni obwinionego w linii bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia,

3) osoby, które były lub prawdopodobnie będą przesłuchane jako świadkowie w danej sprawie,

4) podwładni obwinionego oraz jego bezpośredni przełożeni,

5) osoby, które wniosły doniesienie w danej sprawie,

6) osoby, które były zastępcami stron w danej sprawie honorowej.

Członek sądu honorowego może żądać wyłączenia go od pełnienia funkcyj sędziego w danej sprawie również i z innych ważnych przyczyn. Wyłączenia poszczególnych sędziów z innych ważnych przyczyn może również żądać obwiniony. O wyłączeniu w tych wypadkach decyduje ostatecznie wydział względnie komplet sądu honorowego bez udziału sędziego, który ma podlegać wyłączeniu. Odnosna decyzja zapada zwykłą większością głosów, w razie ró-

wności głosów uznaje się żądanie wyłączenia za uwzględnione. Po zgłoszeniu żądania odnośny sędzia ma się wstrzymać od wszelkich czynności w danej sprawie honorowej aż do decyzji sądu w kwestji wyłączenia.

(83) Wyłączenie sędziego.

Postanowienia § 38 statutu o. s. h. dają możność każdorazowego regulowania takich kwestyj, jak prośba obwinionego o niedopuszczenie do udziału w postępowaniu honorowem sędziego, który występował w tej samej sprawie, jako asesor przy rozprawie sądu karnego.

(84) § 39. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym gaśnie, jeżeli oficer, wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

a) został mianowany Marszałkiem Polski, Ministrem Spraw Wojskowych, Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych, I lub II Wiceministrem, Szefem Sztabu Generalnego, Szefem Biura Personalnego, Naczelnym Prokuratorem Wojskowym albo Szefem Korpusu Kontrolerów;

b) został mianowany przełożonym tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje;

c) został przez Ministra Spraw Wojskowych w myśl § 34 zwolniony od pełnienia funkcji sędziego albo też, o ile to jest dopuszczalne, wyboru nie przyjął;

d) otrzymał co najmniej 3-miesięczny urlop lub przedstawił świadectwo wojskowo-lekarskie, że choroba jego potrwa co najmniej 3 miesiące, albo tej jeżeli z powodu choroby, trwającej dłużej niż 3 bezpośrednio po sobie następujące miesiące, nie sprawował funkcji sędziowskich;

e) został przeniesiony do innej formacji (jednostki) i tem samem podlega innemu sądowi honorowemu;

f) awansował na majora lub generała, skutkiem czego należy do innej kategorii oficerskich sądów honorowych;

g) opuścił służbę czynną z powodu przeniesienia w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia;

h) prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego został skazany na jakąkolwiek karę, albo też prawomocnym wyrokiem sądowym został skazany na jakąkolwiek karę pozbawienia wolności z wyjątkiem aresztu domowego.

(85) Zachowanie praw członka sądu honor.

Przeniesienie członka sądu honorowego do innej formacji, nie pozbawia danego oficera charakteru sędziego w tym wypadku, jeżeli jego nowa formacja służbowa przynależy do tego samego oficerskiego sądu honorowego, co i jego poprzednia formacja służbowa.

Również skazanie na karę aresztu domowego nie pozbawia sędziego jego praw sędziowskich.

(86) Zgaśnięcie mandatu.

Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym gaśnie z upływem kadencji t. j. z upływem dwóch lat od chwili objęcia mandatów przez sędziów wybranych w wyborach normalnych. Termin ten odnosi się zarówno do oficerów, którzy wybrani w wyborach normalnych spędzili na stanowisku sędziego dwa lata, jak również i do tych, którzy wybrani

w wyborach uzupełniających, spędzili mniej niż dwa lata na stanowisku członka sądu honorowego.

(87) § 40. O ileby sąd honorowy był zdekompletowany lub nie mógł należycie pełnić swoich czynności wskutek wygaśnięcia jednego lub kilku mandatów członków oficerskiego sądu honorowego, mają być zarządzone wybory uzupełniające na resztę okresu, na jaki inni członkowie sądu honorowego są wybrani, celem wybrania brakujących członków sądu.

Postanowienia niniejszego statutu o wyborach mają zastosowanie i do wyborów uzupełniających.

(88) Wybory uzupełniające na skutek zwiększenia ilości kompletów.

W razie gdy zaszła nagła konieczność powiększenia składu sądu honorowego n. p. z liczby 7 członków na 12, dowódca powołany do utworzenia tego sądu, a co zatem do określania ilości kompletów danego sądu, może zarządzić zwiększenie składu tego sądu także w ciągu roku. W tym wypadku, dowódca formacji, przy której dany sąd istnieje, zarządzi wybory uzupełniające.

ROZDZIAŁ VI.

Ukonstytuowanie się sądu honorowego.

(89) § 41. Po dokonaniu wyboru sąd honorowy zbiera się w możliwie najkrótszym czasie i pod przewodnictwem najstarszego stopniem oficera zapomocą głosowania tajnego dokonywa wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego sądu z pośród oficerów najstarszych stopniem.

W zebraniu tem obowiązani są wziąć udział wszyscy członkowie sądu honorowego. Oddanie głosu jest obowiązkowe.

Przewodniczącym i zastępcą przewodniczącego sądu zostają ci członkowie oficerskiego sądu honorowego, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę głosów.

W razie równej ilości głosów rozstrzyga wiek.

Jeżeli niema co najmniej dwu oficerów najstarszych stopniem—wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

(90) Ukonstytuowanie się sądu honorowego.

Po dokonaniu wyboru, dowódca formacji, który zarządził wybory, zawiadamia oficerów wybranych na członków sądu honorowego o przypadającym im mandacie. Najstarszy stopniem i lokatą członek sądu honorowego zwołuje pierwsze zebranie nowego sądu honorowego, na którym będzie dokonany wybór przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego.

Wybór może być dokonany tylko z pośród oficerów najstarszych stopniem, a więc w sądzie honorowym dla oficerów młodszych z pośród kapitanów (jeżeli ich jest przynajmniej dwóch), w sądzie honorowym dla oficerów sztabowych z pośród pułkowników, (jeżeli ich jest przynajmniej dwóch). Jeżeliby w danym sądzie był tylko jeden oficer najstarszy stopniem np. w sądzie generalskim jeden generał broni, wówczas ten jeden oficer bez przeprowadzania wyboru zostaje przewodniczącym sądu.

Zebranie, na którym dokonywa się wyboru przewodniczącego, musi odbyć się przed dniem 31 grudnia tak, by najdalej do dnia 31 grudnia wynik wyborów mógł być ogłoszony w rozkazach dziennych.

Obrany przewodniczący sądu honorowego melduje o wyniku wyborów dowódcy formacji, przy której istnieje sąd honorowy.

(91) § 42. Skład sądu honorowego, po ukonstytuowaniu się ogłasza w rozkazie dowódca (przełożony) tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy istnieje. Ogłoszenie to umieścić powinni również w rozkazie przez siebie wydawanym dowódcy (przełożeni) tych formacji (jednostek), których oficerowie przydzieleni zostali do sądu honorowego, istniejącego przy innej formacji (jednostce).

W ogłoszeniu na pierwszym miejscu ma być wymieniony przewodniczący, po nim zastępca przewodniczącego, następnie zaś wszyscy inni członkowie oficerskiego sądu honorowego w kolejności stopni i starszeństwa.

(92) Ogłaszanie składu sądu honorowego.

Jeżeli oficerowie kilku formacji, wyłaniają jeden oficerski sąd honorowy. wtedy dowódca formacji, przy której dany sąd honorowy funkcjonuje, zawiadamia dowódców innych zainteresowanych formacji o wyniku wyborów do oficerskiego sądu honorowego, poczem wszyscy dowódcy zainteresowani ogłaszają skład odnośnego sądu honorowego w swoich rozkazach dziennych.

(93) Objęcie czynności przez sąd honorowy.

Po ogłoszeniu składu sądu w rozkazie dziennym formacji, przy której dany sąd istnieje, obejmuje nowowwybrany przewodniczący sądu honorowego protokularnie akta sądu honorowego.

Nowowwybrany sąd honorowy obejmuje swe czynności z dniem 1 stycznia — w formacjach zaś, w których wybory przeprowadzano nie w miesiącu grudniu (szkoły i sądy honorowe nowopowstałe) natychmiast po ukonstytuowaniu się.

ROZDZIAŁ VII.

Komplety i wydziały oficerskich sądów honorowych.

(94) § 43. Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach, składających się z 5 członków oficerskiego sądu honorowego, wyznaczonych na stałe do danego kompletu przez przewodniczącego sądu honorowego, z pośród pełnego składu sądu honorowego, albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczącego sądu lub jego zastępcy i dwóch członków wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

W komplecie sądu honorowego, któremu nie przewodniczy przewodniczący sądu albo jego zastępcę, przewodniczy najstarszy stopniem względnie lokatą członek danego kompletu.

(95) Przewodniczący sądu a Kompletu.

Jeżeli sąd honorowy obejmuje dwa lub trzy komplety, wówczas przewodniczący sądu honorowego przydziela poszczególnych członków do kompletów w ten sposób, by w każdym komplecie była mniej więcej ta sama ilość oficerów poszczególnych stopni, poczem w pierwszym komplecie przewodniczy sam (przewodniczący sądu), w drugim — zastępcę przewodniczącego sądu, w trzecim — oficer najstarszy stopniem wzgl. lokatą w danym komplecie.

W komplecie, któremu nie przewodniczy przewodniczący sądu wzgl. jego zastępcę, obejmuje przewodnictwo najstarszy członek zasiadający w danym komplecie orzekającym, bez względu na to czy należy on stale do danego kompletu, czy też został doń tylko czasowo przydzielony przez przewodniczącego sądu, w myśl postanowień § 44 statutu.

(96) § 44. Członkowie jednego kompletu mogą, ilekroć tego zajdzie potrzeba, być wyznaczeni przez przewodniczącego sądu do pełnienia funkcji w innym komplecie tegoż sądu.

(97) § 45. Na członkach sądu honorowego ciąży obowiązek zachowania w tajemnicy faktów, o których się dowiedzieli z tytułu wykonywania swych czynności w sądzie honorowym.

(98) § 5. r. w.

Do § 45 statutu.

Treść rozpraw, orzeczeń i uchwał oficerskich sądów honorowych nie może być bez decyzji sądu honorowego w jakiejkolwiek formie podawana w prasie do ogólnej wiadomości, pod groźbą odpowiedzialności przed sądami wojskowymi za naruszenie tajemnicy służbowej.

(99) § 6. r. w.

W wypadku, gdy sąd honorowy uzna za wskazane ogłosić orzeczenie lub wynik załatwienia sprawy honorowej w prasie, winien to stwierdzić w orzeczeniu względnie w uchwale i zreagować treść komunikatu dla prasy, poczem komunikat ten może być ogłoszony dopiero po zaaprobowaniu jego tekstu przez M. S. Wojsk.

(100) Zachowanie tajemnicy.

Sędziowie honorowi, tudzież rzecznicy przed sądami honorowymi, w razie niezachowania w tajemnicy faktu, o którym się dowiedzieli na skutek pełnienia swoich obowiązków sędziego wzgl. rzecznika — zostają zawsze pociągnięci do odpowiedzialności sądowo-honorowej, ponadto mogą, a w razie rozgłoszenia tych faktów w prasie, muszą, być także pociągnięci do odpowiedzialności sądowo-karnej.

Ażeby można było pociągnąć do odpowiedzialności sądowo-honorowej oficerów rezerwy (posp. rusz.), nałożono na tychże oficerów, występujących w charakterze rzeczników przed oficerskimi sądami honorowymi, obowiązek (§ 106 rozp. wyk. do pragm. ofic.) przywdziewania munduru.

(101) Naruszenie tajemnicy.

§ 263. p. k. w.

Kto przez nieuprawnione udzielenie wiadomości naruszy obowiązek tajemnicy, będzie ukarany przez sąd właściwy, jeżeli podlega sądownictwu wojskowemu, karą pozbawienia wolności (§ 16 wojskowego kodeksu karnego) od tygodnia do 3 miesięcy, wśród zaś okoliczności szczególnie obciążających — do sześciu miesięcy.

(102) § 46. Biurowość sądów honorowych normowana jest przez przewodniczącego sądu w granicach przepisów niniejszego statutu.

(103) § 7. r. w.

Do § 46 statutu.

Przełożeni formacyj, przy których funkcjonują oficerskie sądy honorowe, są obowiązani dostarczyć sądom tym odpowiedniego lokalu wraz z urządzeniem, światłem i opałem, jakoteż wszelkich przyborów (utensylii) potrzebnych do prowadzenia biurowości.

W odniesieniu do sądów honorowych funkcjonujących przy M. S. Wojsk., określony w ustępie 1-szym niniejszego paragrafu, obowiązek ciąży na kmdancie Kwatery Głównej M. S. Wojsk.

(104) Przechowanie akt ofic. sądów honorowych.

Akta spraw już zakończonych, należy przechowywać w lokalu właściwego sądu honorowego aż do czasu, kiedy według wszelkiego prawdopodobieństwa, nie będą już potrzebne; po tym czasie winny one być przesyłane do archiwum przy właściwym D. O. K., jeżeli zaś formacja, przy której dany sąd honorowy urzęduje, nie podlega D. O. K., akta te w powyższym wypadku winny być przesłane do centralnego archiwum M. S. Wojsk.

ROZDZIAŁ VIII.

Doniesienia.

(105) § 47. Każdy ma prawo donieść właściwemu przełożonemu oficera lub też bezpośrednio właściwemu sądowi honorowemu o takich czynach oficera, które zdaniem wnoszącego doniesienie, stanowią naruszenie godności oficerskiej lub honoru.

(106) § 48. Oficer może w każdej sprawie, która zdaniem jego narusza jego cześć, zwrócić się do swego przełożonego lub wprost do swego właściwego sądu honorowego z prośbą o rozpatrzenie sprawy przez sąd honorowy.

(107) § 8. r. w.

Do §§ 47, 48, 49, 50, 51, 52, 58, 59, 73, 74, 111, 119 i 127 statutu.

Przez przełożonego wymienionego w §§ 47, 48, 49, 50, 51, 52, 58, 59, 73, 74, 111, 119 i 127 statutu oficerskich sądów honorowych należy rozumieć:

- a) w odniesieniu do oficera służby czynnej — przełożonego formacji (jednostki) służbowej danego oficera,

- b) w odniesieniu do oficera niepełniącego służby czynnej, a odpowiadającego przed sądem honorowym w myśl § 17 statutu—przełożonego formacji (jednostki), do której officer ten miał przynależność służbową w czasie popełnienia przewinienia,
- c) w odniesieniu do oficera niepełniącego służby czynnej, a odpowiadającego przed sądem honorowym w myśl § 16 statutu — przełożonego formacji macierzystej, jeżeli ta znajduje się w powiecie, w którym zamieszkuje dany officer, w innych wypadkach dowódcę garnizonu, w którym względnie w którego promieniu dany officer ma miejsce zamieszkania.

(108) § 49. Sprawy przeciwko oficerom, w których prowadzone były dochodzenia karne, niezależnie od tego, czy zakończone zostały wyrokiem skazującym, uwalniającym, czy też umorzeniem, przesyła się po zakończeniu do dalszego traktowania właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych, zawiadamiając o tem równocześnie przełożonego danego oficera.

O przesłaniu sprawy sądowi honorowemu decyduje właściwy dowódca po wysłuchaniu prokuratora wojskowego.

(109) Sprawa zakończona przed sądem Karnym.

O tem, czy sprawa, którą rozpatrywał wojskowy sąd karny, ma być przesłana oficerskiemu sądowi honorowemu do traktowania honorowego, decyduje po wysłuchaniu wniosku prokuratora „właściwy dowódca” w rozumieniu wojskowej procedury karnej, którym to dowódcą jest normalnie dowódca O. K.

O ileby dany oficer mimo zakończenia sprawy sądowej, bez przekazania jej sądowi honorowemu, uważał, iż ze względu na zarzuty stawiane mu przed sądem, może ponieść dalszy uszczerbek jego cześć i honor, ma on, w myśl § 48 statutu o. s. h., prawo zwrócić się do swego właściwego sądu honorowego, z prośbą o rozpatrzenie sprawy.

(110) § 50. Przełożony, który otrzyma doniesienie przeciwko oficerowi lub prośbę oficera o skierowanie jego sprawy do sądu honorowego, przekazuje sprawę właściwemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych (§ 1).

(111) Przekazanie sprawy sądowi honorowemu.

Przełożony, który otrzymał doniesienie przeciwko oficerowi lub prośbę oficera o skierowanie sprawy do sądu honorowego, przekazuje sprawę właściwemu sądowi honorowemu tylko w tym wypadku, jeżeli uważa, że sprawa ta nadaje się do traktowania sądowo-honorowego, to znaczy, że czyn lub zaniechanie, jakiego dopuścił się ten oficer, może być ewentualnie zakwalifikowane jako naruszenie jego czci, godności oficerskiej lub honoru.

(112) § 51. Jeżeli oficer za przewinienie, nieprzewidziane w wojskowym kodeksie karnym, został pociągnięty do dyscyplinarnej odpowiedzialności i kara dyscyplinarna została wykonana, postępowanie honorowe jest wykluczone.

W wypadku ukarania dyscyplinarnego w myśl ustawy postępowania karnego wojskowego za przestępstwa karne, przełożony przekazuje sprawę po ukończeniu właściwemu sądowi honorowemu do dalszego traktowania, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych.

(113) Przekazanie przewinienia Karanego dyscyplinarnie sądowi honorowemu.

Postępowanie karne wojskowe w § 2. przewiduje, iż w wypadkach mniejszej wagi, można za wyliczone tamże taksatywnie przestępstwa przewidziane w wojskowym kodeksie karnym, karać, zamiast w drodze sądowej, w drodze dyscyplinarnej; i tak w wypadku lekkiego uszkodzenia ciała wskutek nieostrożnego obchodzenia się z bronią, w wypadku pożyczenia pieniędzy lub przyjęcia podarunku bez uprzedniej wiedzy wspólnego przełożonego i w innych wypadkach tamże wyliczonych.

Otóż w razie, gdy przełożony korzystając z powyższego prawa, zamiast skierować sprawę do sądu karnego, ukarał winnego dyscyplinarnie, może on, pomimo, iż kara dyscyplinarna została wykonaną, przekazać teżę sprawę do rozpatrzenia oficerskiemu sądowi honorowemu.

(114) § 52. Gdy sprawa wpłynie bezpośrednio do oficerskiego sądu honorowego, przewodniczący sądu zawiadamia o tem bezzwłocznie przełożonego odnośnego oficera.

(115) Zawiadamianie przełożonego oficera.

Jeżeli w sądzie honorowym, istniejącym przy jednej formacji, toczy się sprawa oficera podległego danemu sądowi honorowemu, przynależnego służbowo do innej formacji, wówczas konieczna w tej sprawie korespondencja między przewodniczącym sądu a dyscyplinarnym przełożonym danego oficera wzgl. naodwrot, prowadzona jest bezpośrednio, a nie w drodze przez przełożonego formacji, przy której dany sąd istnieje.

(116) Przełożony formacji służbowej oficera.

Przełożony formacji, do której oficer przynależy służbowo, ma w stosunku do podwładnego oficera w dziedzinie sądowo-honorowej szereg obowiązków i praw. I tak:

1. kieruje do sądu honorowego sprawę podwładnego oficera w tym wypadku, jeżeli o sprawie tej dowiedział się wskutek skierowanego doń doniesienia albo wskutek prośby samego oficera wzgl. skądinąd i jeżeli uważa, że sprawa ta nadaje się do traktowania sądowo-honorowego,

2. kieruje do sądu honorowego sprawę podwładnego oficera w tym wypadku, gdy, w myśl § 2 wojskowej procedury karnej, ukarał tegoż oficera dyscyplinarnie za przestępstwo przewidziane w wojskowym kodeksie karnym, — i gdy uważa, że przestępstwo to może stanowić zarazem naruszenie godności oficerskiej lub honoru,

3. przekazuje sądowi honorowemu sprawę oficera niepełniącego służby czynnej, w razie, gdy ten dopuścił się przewinienia w czasie pełnienia służby czynnej (§ 17 statutu), w formacji dowodzonej przez tegoż przełożonego,

4. zostaje zawiadomiony przez przewodniczącego sądu honorowego o wpłynięciu do tegoż sądu sprawy podwładnego oficera, w wypadku gdy sam jej tam nie skierował,

5. otrzymuje odpisy wszelkich uchwał i orzeczeń sądu honorowego odnoszących się do podwładnego oficera, jak również zawiadomienie o terminie rozprawy,

6. opinuje wszelkie skierowane do władz przełożonych prośby podwładnego oficera jak: o delegowanie innego sądu honorowego, o zwolnienie go od pełnienia funkcji sędziego w oficerskim sądzie honorowym i t. p.,

7. może przesłać przełożonemu, o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu, wniosek o delegowanie innego sądu honorowego w sprawie podwładnego oficera,

8. przekazuje sprawę podwładnego oficera, na jego prośbę, kompletowi o. s. h. w wypadku, gdy tenże oficer, będący stroną w zatargu honorowym, nie godzi się na rozstrzygnięcie sprawy powzięte przez wydział sądu honorowego,

9. w wypadku otrzymania ze strony wydziału o. s. h. wniosku o załatwienie sprawy podwładnego oficera w drodze dyscyplinarnej—rozstrzyga według swego uznania, zgodnie z przepisami dyscyplinarnymi; jeżeli zaś z wnioskiem się nie zgadza, może sprawę ponownie przekazać sądowi z umotywowaniem żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet ofic. sądu honorowego,

10. decyduje, w razie otrzymania odpowiedniego wniosku sądu hon., o zawieszeniu obwinionego oficera w czynnościach służbowych,

11. przestrzega, by oficer względem którego orzeczono karę surowej nagany, zastosował się do § 100 statutu,

12. ogłasza kary orzeczone przez sąd honorowy względem podwładnego mu oficera w dodatku tajnym do rozkazu dziennego, dostępnym dla tych oficerów dowodzonej przezeń formacji, którzy posiadają stopień równy lub wyższy od stopnia oficera ukaranego,

13. kary orzeczone przez sąd honorowy względem podwładnego mu oficera, wpisuje do jego listy karnej (w księdze kar) i listy kwalifikacyjnej,

14. wykreśla, po upływie przepisane go czasu (§ 102 statutu), kary nagany i surowej nagany w prowadzonej przez siebie ewidencji oficera (liście karnej i liście kwalifikacyjnej) i powoduje wykreślenie kary w ewidencji oficera wszędzie tam, gdzie ona jest prowadzoną (w M. S. Wojsk.),

15. w razie, gdy względem podwładnego mu oficera zapadło orzeczenie wykluczenia z korpusu oficerskiego — natychmiast zawiesza wzgl. powoduje zawieszenie osądzonego oficera w czynnościach służbowych, nie czekając zanim orzeczenie się uprawomocni,

16. wyraża pisemnie swą opinię w sprawie podwładnego mu oficera, co do którego zapadło orzeczenie sądu honorowego wykluczające go z korpusu oficerskiego, w czasie kiedy sprawa tegoż oficera jest już w tem stadjum, że sąd honorowy przesyła akta tej sprawy Ministrowi spraw wojskowych, celem przedstawienia orzeczenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia,

17. wystawia „rozkazy wyjazdu” podwładnym oficerom wzywany m przez sąd honorowy w jakimkolwiek charakterze (członków sądu, obwinionych, rzeczników, świadków i t. d.),

18. przestrzega, by podwładni oficerowie wykonywali należycie wszelkie obowiązki względem sądu honorowego (prawa wyborcze, czynności członka sądu), ułatwiając podwładnym oficerom będącym członkami sądu honorowego pełnienie funkcji sędziowskich w wszelki sposób dający się pogodzić z dobrem służby,

19. zostaje zawiadomiony przez przełożonego formacji, przy której istnieje sąd honorowy, po ukonstytuowaniu się sądu hon. o składzie tegoż sądu, poczem ogłasza rzeczony skład sądu w rozkazy dniu, nym,

20. może przesłać do M. S. Wojsk. (Biura Pers.) umotywowany wniosek o zwolnienie podwładnego mu oficera od pełnienia funkcji sędziego w oficerskim sądzie honorowym.

(117) Dowódca formacji, przy której istnieje oficerski sąd honorowy.

Przełożony formacji, przy której istnieje oficerski sąd honorowy, ma w stosunku do tegoż sądu honorowego pewne obowiązki i prawa. I tak:

1. zarządza wybory do tegoż sądu, a to zarówno wybory normalne jak i ściślejsze w miesiącu grudniu, względnie w szkołach w miesiącu wyznaczonym przez dowódcę, który dany sąd utworzył; nadto w ciągu roku zarządza wybory uzupełniające w miarę potrzeby,

2. po ukonstytuowaniu się sądu honorowego, ogłasza w rozkazy dziennym dowodzonej przez się formacji skład tegoż sądu, wymieniając na pierwszym miejscu przewodniczącego, po nim zastępcę przewodniczącego, następnie zaś wszystkich innych członków oficerskiego sądu honorowego w kolejności stopnia i starszeństwa,

3. egzemplarz rozkazu określonego w pkt. 2, przesyła, z powołaniem się na § 42 statutu, przełożonym tych formacji, których oficerowie podlegają danemu sądowi honorowemu,

4. swemu bezpośredniemu przełożonemu melduje skład sądu w ten sposób, że, z powołaniem się na § 27 statutu, przesyła egzemplarz rozkazu określonego w pkt. 2,

5. dostarcza sądowi honorowemu lokalu i wszelkich potrzebnych mu do urzędowania utensylii,

6. nie ma czynnego ani biernego prawa wyborczego w danym sądzie,

7. nie może być rzecznikiem oficera, którego sprawa toczy się w danym sądzie,

8. przesyła do władz wyższych wszelkie akta sądu honorowego w wypadkach, gdy statut sądów honorowych przewiduje przysyłanie ich drogą służbową,

9. nadzoruje, czy sąd honorowy pełni swe czynności zgodnie z statutem sądów honorowych,

10. w wykonywaniu przysługującego mu prawa nadzoru może przed upływem trzech miesięcy od dnia wydania przez sąd honorowy uchwały o niewdrożeniu przeciw oficerowi postępowania honorowego, względnie od dnia wydania przez tenże sąd orzeczenia jakiegokolwiek treści — przedstawić Ministrowi spraw wojskowych wniosek o zniesienie tej uchwały wzgl. orzeczenia, w wypadku gdy uważa, że zaszło rażące naruszenie istotnych postanowień statutu lub też, że uchwała wzgl. orzeczenie opiera się na oczywistej omyłce sądu honorowego. Wniosek o zniesienie orzeczenia może iść zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oficera, którego dotyczy, wniosek o zniesienie uchwały — idzie tylko na niekorzyść oficera.

(118) Prawa dowódcy pułku.

Przy każdym pułku istnieje oficerski sąd honorowy dla oficerów młodszych, któremu podlegają wszyscy oficerowie młodszy przynależni służbowo do danego pułku, i któremu ewentualnie mogą podlegać oficerowie młodszy innych słabych liczebnie formacyj, a to w wypadku, gdy zostali do tego sądu honorowego przydzieleni.

Dowódecy pułku przysługują zatem w dziedzinie sądowo-honorowej:

a) w stosunku do sądu honorowego istniejącego przy pułku — te same obowiązki i prawa co każdemu przełożonemu formacji, przy której istnieje sąd honorowy (ob. 117),

b) w stosunku do oficerów mu podległych — obowiązki i prawa przysługujące wszystkim dowódcom formacyj w odniesieniu do podwładnych oficerów (ob. 116.).

(119) Prawa dowódcy dywizji.

Dowódca dywizji powołany jest do rozstrzygania sporów kompetencyjnych zachodzących między sądami honorowymi, istniejącymi przy formacjach mu podległych.

(120) Zakres czynności dowódcy okręgu Korpusu.

Dowódca okręgu korpusu ma w dziedzinie sądowo-honorowej w stosunku do oficerskich sądów honorowych, istniejących przy formacjach mu podległych (ob. 34), szereg obowiązków i praw. I tak:

1. zarządza utworzenie sądów honorowych dla oficerów młodszych przy formacjach mu podległych,

2. określa, z ilu kompletów ma się składać utworzony przezeń sąd honorowy dla oficerów młodszych,

3. oficerów tych podległych mu formacyj, przy których nie utworzył odrębnego sądu honorowego przydziela do sądu hon. przy innej mu podległej formacji,

4. po utworzeniu sądów hon. dla oficerów młodszych, przesyła do M. S. Wojsk. (Biura Personalnego), z powołaniem się na § 13 statutu, plan rozmieszczenia sądów honorowych z uwidocznieniem, które formacje do danego sądu hon. należą,

5. uprawnia komendanta szkoły, przy której istnieje sąd honorowy wzgl. sądy honorowe (odrębne dla kadry instruktorskiej i dla słuchaczy szkoły) do przeprowadzenia wyborów do danych sądów w innym miesiącu aniżeli w grudniu, mianowicie w miesiącu, który na wniosek komendanta szkoły, wyznacza,

6. ogłasza najpóźniej do dnia 8 stycznia, w rozkazie D. O. K., skład sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy D. O. K., jakoteż skład sądów honorowych dla oficerów młodszych istniejących przy formacjach mu podległych, w których w grudniu dokonane były wybory, — wymieniając na pierwszym miejscu przewodniczącego, po nim zastępcę przewodniczącego, następnie zaś wszystkich innych członków oficerskiego sądu honorowego w kolejności stopni i starszeństwa,

7. ogłasza w rozkazie D. O. K., do dni 8-miu po dokonaniu wyborów, w porządku oznaczonym w pkt. 6. skład tych sądów honorowych, w których dokonano wyborów nie w miesiącu grudniu, ze względu na charakter formacji (szkoły i formacje nowopowstałe) lub ze względu na zdekompletowanie sądu (wybory uzupełniające),

8. przesyła natychmiast po wydrukowaniu jeden egzemplarz rozkazu D. O. K., określonego w pkt. 6 i 7 — do M. S. Wojsk. (Biura Personalnego), z powołaniem się na § 27 statutu o. s. h.,

9. w wypadkach wątpliwości, czy zachodzi łączność spraw oficera młodszego z oficerem sztabowym, rozstrzyga w tej kwestji, decydując tem samem, czy sprawa ma być rozpatrywana przez sąd hon. dla ofic. młodszych, czy przez sąd hon. dla ofic. sztabowych,

10. rozstrzyga wszelkie spory kompetencyjne między sądami honorowemi, istniejącemi przy podległych mu formacjach, o ile formacje te nie mają wspólnego przełożonego dowódcy dywizji,

11. może z własnej inicjatywy postawić umotywowany wniosek do M. S. Wojsk. (Biuro Pers.) o przeniesienie pewnej sprawy z kompetencji właściwego sądu honorowego i przekazanie jej do załatwienia innemu sądowi honorowemu tej samej kategorii,

12. jeżeli zgadza się z przesłanym mu wnioskiem dyscyplinarnego przełożonego oficera o delegowanie w sprawie podległego mu oficera innego sądu honorowego, — stawia takiż wniosek i przesyła jako własny do M. S. Wojsk. (Biuro Pers.), załączając ewent. przesłany mu wniosek, jako załącznik do swego pisma,

13. jako „dowódca właściwy“ w sprawach karnych, w wypadku, gdy oficer miał sprawę karną, która została zakończoną, decyduje po wysłuchaniu prokuratora, czy sprawa ta nadaje się do traktowania honorowego, czy zatem przekazać ją sądowi honorowemu, czy też nie,

14. jako „dowódca właściwy“ w sprawach karnych decyduje, w wypadku otrzymania odpowiedniego wniosku ze strony wydziału oficerskiego sądu honorowego, o skierowaniu sprawy na drogę karno-sądową,

15. jeżeli nie zgadza się z wnioskiem określonym w pkt. 14 i uważa, że sprawa nadaje się do traktowania sądowo-honorowego, przesyła sprawę ponownie do o. s. h. z umotywowanem żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet ofic. sądu hon.,

16. może przekazać właściwemu sądowi honorowemu sprawę każdego podległego mu dyscyplinarnie oficera, o ile sprawa ta nadaje się do traktowania sądowo-honorowego — z równoczesnem zawiadomieniem o tem przełożonego formacji służbowej danego oficera,

17. w wypadku, gdy oficerski sąd honorowy, istniejący przy podległej mu formacji, skazał oficera na wykluczenie z korpusu oficerskiego, przedkłada Ministrowi spraw wojskowych akta danej sprawy, wyrażając przytem swą opinię, w szczególności, czy zdaniem jego zachodzą wymogi określone w § 108 stat. o. s. h.,

18. orzeczenie zapadłe w sądzie honorowym, istniejącym przy jednej z podległych mu formacji, skazujące oficera na wykluczenie z korpusu oficerskiego, podaje po uprawomocnieniu się rozkazem tajnym do wiadomości wszystkim oficerom podległych formacji,

19. decyduje, po ewentualnem uprzedniem zasięgnięciu opinii przewodniczącego odnośnego sądu honorowego, czy żądanie wznowienia postępowania honorowego w sprawie, w której orzekał sąd honorowy istniejący przy podległej mu formacji, nadaje się do rozpatrzenia, czy nie,

20. przesyła wzgl. opiniuje wszystkie pisma kierowane ze strony sądów honorowych przy formacjach mu podległych do M. S. Wojsk.,

21. w stosunku do oficerskiego sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy D. O. K., wykonywa wszystkie obowiązki i prawa przysługujące dowódcy w stosunku do sądu honorowego funkcjonującego przy tejże formacji, a w szczególności wykonywa czynności wymienione pod poz. (117) pkt. 1, 2 i 5,

22. w stosunku do sądu honorowego dla oficerów sztabowych przy D. O. K., jako też w odniesieniu do wszystkich sądów honorowych dla oficerów młodszych istniejących przy podległych formacjach, wykonywa obowiązki i prawa wymienione pod poz. (117) w punktach 4, 6, 7, 8, 9 i 10.

**(121) Prawa szefów Biura Personalnego i Kier.
Mar. Woj. oraz dowódcy K. O. P.**

Szef Biura Personalnego M. S. Wojsk, szef Kierownictwa Marynarki Wojennej i dowódca Korpusu Ochrony Pogranicza, posiadają w dziedzinie sądowo-honorowej w stosunku do oficerskich sądów honorowych istniejących przy formacjach im podległych w rozumieniu statutu oficerskich sądów honorowych, te same obowiązki i prawa co dowódca O. K. w stosunku do sądów honorowych przy formacjach podległych dowódcy O. K. — z wyjątkiem:

a) prawa wykonywane przez dowódcę O. K., jako „dowódcę właściwego“ w rozumieniu postępowania karnego wojskowego, mogą wymienieni wyżej szefowie i dowódcy wykonywać tylko w tym wypadku, jeżeli prawa te zostały im specjalnym rozkazem Ministra spraw wojskowych nadane i tylko w odniesieniu do oficerów przynależnych do formacji (jednostek) tych, dla których zostali oni ustanowieni jako „dowódcy właściwi“,

b) szef Biura Personalnego M. S. Wojsk., wykonywa w stosunku do sądów honorowych podległych prawo nadzoru zasadniczo w imieniu Ministra spraw wojskowych, sam zaś wniosków przewidzianych w § 134 statutu, nie stawia.

Statut sądów honorowych (§ 134) przewiduje, że Ministrowi spraw wojskowych przysługuje prawo znoszenia uchwał i orzeczeń sądów honorowych z urzędu lub na wniosek dowódcy, przy którym funkcjonuje sąd honorowy. — Jednakże prawo stawiania wniosków w tej sprawie zostało przyznane dowódcy temu tylko z tego względu, ponieważ jest technicznie niemożliwe, by Minister spraw wojskowych mógł wglądać we wszystko i wszędzie wkroczyć

z urzędu. Zasadniczo jednak intencją statutu ofic. sądów hon. jest zapewnienie ingerencji Ministrowi spraw wojskowych, a wnioski dowódców są jedynie środkiem pomocniczym do wykonania tegoż.

Ze względu na to, że w stosunku do sądów hon. funkcjonujących przy Biurze Pers. może Minister spraw wojskowych, przez szefa Biura Personalnego, wglądać w tok spraw tam załatwionych, wkroczenie na wniosek odpada i następuje tylko wkroczenie z urzędu, w myśl intencyj prawodawcy.

ROZDZIAŁ IX.

Ś w i a d k o w i e.

(122) § 53. Stawienie się na wezwanie do sądu honorowego w charakterze świadka w sprawach, załatwianych przez wydziały i komplety oficerskich sądów honorowych, jest obowiązkiem służbowym.

(123) Powołanie świadków.

Wezwanie do stawienia się w sądzie honorowym, celem przesłuchania jako świadków, wystosowuje sąd honorowy do odnośnych osób, za podpisem przewodniczącego sądu lub jego zastępcy.

Jeżeli chodzi o oficerów zawodowych lub pełniących służbę czynną oficerów niezawodowych, skierowuje sąd honorowy odpowiednie wezwanie do danego oficera, nie bezpośrednio, lecz przez jego przełożonego.

Przełożony oficera, przekazując mu otrzymane wezwanie sądu honorowego do wykonania, zwalnia go tem samem na czas w wezwaniu oznaczony od innych czynności służbowych, nadto w razie potrzeby udziela oficerowi „rozkazu wyjazdu“.

Oficer zawodowy, jako też pełniący służbę czynną oficer niezawodowy, jest obowiązany bezwzględnie stawić się jako świadek na wezwanie sądu hono-

rowego; w przeciwnym razie odpowiada za niewykonanie rozkazu służbowego.

Sąd honorowy nie rozporządza natomiast żadnymi sankcjami karnymi w stosunku do osób innych, wzywanych do sądu honorowego jako świadków.

W odniesieniu zatem do niepełniących służby czynnej oficerów niezawodowych i innych osób cywilnych, sąd honorowy może do osób tych zwracać się prosząc o stawienie się do sądu w charakterze świadków, w razie jednak, gdyby osoby te otrzymanemu wezwaniu nie chciały zadość uczynić, nie mogą być w drodze urzędowej zmuszone do złożenia świadectwa.

Zasadniczo, o ile to jest tylko możliwem, sąd honorowy powołuje jako świadków mężczyzn zdolnych honorowo (gentlemanów). Osoby inne, jako to kobiety, duchownych, mężczyzn nieposiadających zdolności honorowej, wreszcie szeregowych, powołuje sąd honorowy na świadków tylko w wypadkach takich, w których złożenie świadectwa przez daną osobę jest dla wyświeatlenia sprawy bezwzględnie niezodzownem, przyczem świadków tych przesłuchuje się zasadniczo tylko w toku dochodzeń, na rozprawę zaś powołuje się osoby te w charakterze świadków jedynie w razie absolutnej konieczności, jako też na żądanie obwinionego.

Świadków, którzy nie mogą stawić się z powodu choroby lub ułomności, można przesłuchiwać w mieszkaniu.

(124) Przesłuchiwanie świadków w toku dochodzeń.

Przesłuchiwanie świadków w toku dochodzeń skuteczniają dwaj sędziowie honorowi prowadzący dochodzenia, pozatem zaś przesłuchiwanie to odbywa się w trybie przewidzianym dla przesłuchiwania

świadków na rozprawie i przy zastosowaniu wszystkich przepisów odnoszących się do składania zeznań przez świadków.

(125) § 9. r. w.

Do § 53 statutu.

Należności wzywanych w charakterze świadków do oficerskich sądów honorowych osób wojskowych zawodowych i niezawodowych, niepełniących służby czynnej, jak również osób cywilnych, należy regulować w myśl właściwych przepisów dla sądów karnych powszechnych.

Wojskowym służby czynnej, wezwanym do oficerskich sądów honorowych w charakterze świadków, przysługuje zwrot kosztów podróży i djety, jak za podróż służbową.

(126) Należności oficerów służby czynnej jako świadków.

Wzywany w charakterze świadków oficerom służby czynnej należą się: zwrot kosztów przejazdu faktycznie poniesionych, oraz djety jak za podróż służbową.

Djety te, w myśl rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 września 1927 r. o należnościach za podróże służbowe (Dz. U. R. P. Nr. 92/27 poz. 826), wynoszą dziennie dla:

Marszałka Polski	Zł. 100.—
generała broni	„ 50.—
generała dywizji i generała brygady	„ 35.—
pułkownika	„ 25.—
podpułkownika i majora	„ 20.—
kapitana	„ 15.—
porucznika	„ 13.—
podporucznika	„ 11.50

Przy podróżach służbowych do Warszawy, oraz na obszar województwa śląskiego, zwiększa się djety o 20%. Nie odnosi się to do odbywających podróż służbową w obrębie województwa śląskiego osób, mających zwykle miejsce służbowe w temże województwie.

Djety należą się również za niedziele i święta, przypadające w czasie trwania podróży służbowej.

Oficerom służby czynnej wzywany przez sądy honorowe w charakterze świadków, wzgl. delegowanym przez sądy honorowe, wypłaca się djety na podstawie „rozkazów wyjazdu”, wydanych tym oficerom przez ich przełożonego na skutek pisma (przewodniczącego) sądu honorowego.

(127) Świadek przyprowadzony przez obwinionego.

Jeżeli w sądzie honorowym jawi się świadek wprowadzony przez obwinionego, a nie wezwany przez sąd honorowy, świadkowi temu nie przysługują wtedy żadne należności. Jest bowiem rzeczą swobodnej oceny sędziowskiej, czy sędziowie uznają przesłuchanie pewnego świadka za konieczne, czy nie. Sędziowie mogą zgóry uznać, już ze względu na okoliczności, na wyjaśnienie których obwiniony powołuje świadka, że okoliczności te są dla sprawy nieistotne lub mało ważne, że zatem świadka powołanego przez obwinionego lub jego rzecznika wzywać nie będą, gdyż każdy sąd poza wymiarem sprawiedliwości musi dbać o to, by przez wzywanie świadków powoływanych przez obwinionego wzgl. jego obronę nie ułatwiać obwinionemu gry na zwłokę, a dalej, by nie narażać Skarbu Państwa na niepotrzebne wydatki.— Co innego, gdy obwiniony sam postara się o to, by jego świadek się stawił. W tym wypadku odpadają

obydwa powody, dla których sąd tego świadka nie wzywał, a zatem nic nie stoi na przeszkodzie przesłuchaniu go. Sąd tedy normalnie przesłuchuje go, chociażby nawet był przekonany, że świadek ten nie wniesie do sprawy nic nowego, przez przesłuchanie go bowiem pozbawia obwinionego argumentów wobec wyższej instancji, że jego prawo obrony zostało ukróconem.

(128) Przesłuchiwanie świadków w miejscu ich pobytu.

Ze względów oszczędnościowych należy wzywanie świadków ograniczyć do wypadków, w których sprawa wymaga koniecznie przesłuchania ich przez właściwy officerski sąd honorowy. Wskazane jest, by świadkowie w miarę możliwości byli przesłuchiwani w miejscu ich zamieszkania. W tym celu należy w jak najszerszej mierze korzystać z pomocy prawnej, udzielanej przez sądy honorowe względnie formacje stacjonowane w miejscu zamieszkania świadka (§ 24 statutu). W wypadku, gdy sąd honorowy uzna za konieczne przesłuchanie świadków przez członka właściwego sądu honorowego a zarazem uzna za wskazane, ze względów oszczędnościowych, niewzywanie świadków do siedziby sądu — może tenże sąd delegować jednego ze swych członków do miejsca zamieszkania świadków. W tym wypadku podróż delegowanego oficera należy traktować jak podróż służbową.

(129) § 54. Od obowiązku złożenia zeznań mogą się uchylić:

- 1) krewni obwinionego w linii prostej,
- 2) krewni obwinionego w linii bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia.

(130) Krewni obwinionego.

Uwolnienie od obowiązku składania zeznań z powodu powinowactwa trwa nawet wtedy, gdy małżeństwo, będące podstawą powinowactwa, już nie istnieje.

Jeżeli osoba, wezwana jako świadek, pozostaje tylko względem jednego z kilku obwinionych w jednym z wyżej wymienionych (§ 54 stat.) stosunków, wówczas może uchylić się od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy, gdyby odłączenie zeznań, które dotyczą się tych ostatnich, było niemożliwe.

Jeżeli osoby wyżej wymienione wezwano jako świadków, należy je przed przesłuchaniem lub jak tylko wyjdzie na jaw ich stosunek do obwinionego, pouczyć o prawie uchylenia się od świadectwa i zapisać do protokołu oświadczenie, złożone w tym względzie.

(131) § 55. O ile świadek ma być przesłuchany na okoliczności, co do których związany jest obowiązkiem tajemnicy służbowej, przesłuchanie go na te okoliczności nastąpić może tylko o tyle, o ile zostanie on zwolniony z tego obowiązku przez powołaną do tego władzę.

(132) Uchylenie pytań.

Nie wolno słuchać jako świadków:

1. duchownych, co do sprawy powierzonej im pod pieczęcią spowiedzi, względnie przy innej sposobności pod warunkiem tajemnicy urzędu duchownego,

2. wojskowych i urzędników państwowych w sprawie, co do której obowiązuje ich tajemnica służbowa lub urzędowa, jeżeli nie zostali z obowiązku tego zwolnieni przez właściwą władzę,

3. obrońców przed sądami karnymi i rzeczników przed sądami honorowemi co do tego, z czem obwiniony zwierzył się przed nimi jako obrońcami wzgl. rzecznikami.

(133) § 56. Świadek prosić może o zwolnienie go od obowiązku złożenia zeznań, o ile zachodzą inne ważne ku temu przyczyny. O tem, czy zwolnienie ma nastąpić, decyduje wydział sądu honorowego w sprawach przez wydział załatwianych, pozatem zaś komplet sądu honorowego.

(134) Uchylenie się od świadectwa.

Oficer zawodowy i oficer służby czynnej, wezwany do sądu honorowego jako świadek, obowiązany jest uczynić zadość wezwaniu i złożyć świadectwo co do tego, co mu jest wiadome o przedmiocie postępowania.

Od obowiązku złożenia świadectwa może uchylić się tylko w wypadkach przewidzianych (ob. 129 — 132), ponadto może prosić o zwolnienie od obowiązku złożenia świadectwa, o ile ma ważne ku temu przyczyny.

Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na pewne pytania pociągały za sobą hańbę dla świadka lub członków jego rodziny, wymienionych w pkt. 1 i 2 § 54 statutu, wówczas świadek może uchylić się od zeznań.

Świadek taki może oświadczyć także w toku przesłuchania, iż z przyczyny powyższej nie chce składać dalszych zeznań.

Powód odmówienia świadectwa należy w razie potrzeby uprawdopodobnić.

ROZDZIAŁ X.

(135) Załatwianie spraw w wydziałach sądów honorowych

§ 57. Przewodniczący sądu honorowego skierowuje sprawy do wydziału sądu honorowego, jeżeli one dotyczą zatargów, nieporozumień albo kolizyj honorowych, lub gdy, zdaniem przewodniczącego, ze względu na błahość zarzutu, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego. Inne sprawy przewodniczący sądu honorowego skierowuje do kompletu sądu honorowego.

(136) Rozstrzyganie zatargu honorowego.

Sprawy zatargów, nieporozumień, albo kolizyj honorowych, skierowują zastępcy (sekundanci) do wydziału sądu honorowego, głównie w tym wypadku, jeżeli zachodzi potrzeba oddania sprawy do rozstrzygnięcia sędziemu rozjemczemu. Wydział sądu honorowego spełnia zatem w tym wypadku funkcję sędziego rozjemczego. Zachodzi to wtedy, jeżeli żadna ze stron nie kwestjonuje honorowości przeciwnika, a jedynie między sekundantami zaszła różnica zdań co do spraw natury formalnej, rodzaju zadośćuczynienia lub tym podobnych.

Należy zauważyć, że wydziałowi sądu honorowego niewolno nigdy w sposób wyraźny nakazać pojedynkowania się.

Zastępcy (sekundanci) stron nie muszą oddawać sprawy wyżej określonej do rozpatrzenia wydziałowi oficerskiego sądu honorowego, lecz mogą również sami wybrać sobie sędziego rozjemczego.

(137) Zatarg przy wykonywaniu czynności służbowych.

(Dz. Rozk. Nr. 22/21, poz. 436 — B. P. 3462).

Oficerowie załatwiający jakiekolwiek sprawy służbowe mają się ściśle wojskowo zachowywać. Niedopuszczalnym jest traktowanie spraw służbowych z najmniejszym uchybieniem przepisów wojskowych i obowiązującej wszystkich oficerów grzeczności. Niedopuszczalnym jest również skierowywanie na drogę honorową zatargu wynikłego pomiędzy oficerami przy wykonywaniu czynności służbowych.

(138) § 58. Wydział oficerskiego sądu honorowego może po zbadaniu sprawy przez przesłuchanie stron i przeprowadzenie innych dowodów, które uważa za potrzebne, uchwalić:

- 1) że sprawa zostaje umorzona,
- 2) że strony mają sprawę załatwić w sposób wskazany przez wydział oficerskiego sądu honorowego,
- 3) że sprawa powinna być rozpatrzona przez pełny komplet oficerskiego sądu honorowego,
- 4) że sprawę przesyła się przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem o załatwienie w drodze dyscyplinarnej lub właściwemu dowódcy w sprawach sądowych z wnioskiem o skierowanie na drogę karno-sądową. O ile wniosek odnosi się do oficera, nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się go prokuratorowi wojskowemu celem skierowania go do właściwego sądu powszechnego.

Zbadanie sprawy może nastąpić przez wydelegowanego w tym celu członka wydziału.

Uchwała wydziału oficerskiego sądu honorowego winna zawierać uzasadnienie.

Uchwałę podpisuje przewodniczący wydziału. Z przebiegu posiedzenia wydziału spisuje się krótki

protokół, który podpisuje przewodniczący i członkowie wydziału.

(139) Wyłączenie sędziego z wydziału.

Oficer, którego sprawę rozpatruje wydział oficerskiego sądu honorowego, może żądać wyłączenia sędziego zasiadającego w wydziale od udziału w danej sprawie, z przyczyn określonych w § 38 statutu, a więc poza wymienionymi tamże w punktach 1) do 6) wypadkami, w każdym wypadku, gdy może przedstawić ważną ku temu przyczynę.

(140) Uchwały wydziału.

Jeżeli członkowie oficerskiego sądu honorowego, zasiadający w wydziale, po zbadaniu sprawy, dojdą do przekonania:

a) że sprawa nie nadaje się do traktowania ani honorowego, ani dyscyplinarnego lub karnego, albo też, że może wprowadzić stanowić pewne uchybienie z punktu widzenia godności oficerskiej lub honoru, ale zbyt błahe, żeby za nie można wyrazić choćby napomnienie — uchwalają, w myśl § 58 punkt 1, że sprawa zostaje umorzona,

b) że sprawa nadaje się tylko do traktowania w drodze dyscyplinarnej wzgl. sądowo-karnej — uchwalają przesłanie sprawy z odpowiednim wnioskiem przełożonemu dyscyplinarnemu danego oficerowi, w myśl punktu 4 § 58 statutu,

c) że w danym wypadku może zachodzić naruszenie honoru lub godności oficerskiej, uchwalają w myśl punktu 3 § 58, że sprawa powinna być rozpatrzona przez pełny komplet oficerskiego sądu honorowego. Tego rodzaju uchwała zapadła większością dwóch głosów członków wydziału wzgl. jedno-

myślnie, jest równoznaczną z powziętą przez komplet sądu honorowego uchwałą oddania pod sąd honorowy, t. zn. że od tego momentu postępowanie sądowo-honorowe jest wdrożone a oficer staje się obwiniony.

(141) Niepodleganie sądownictwu wojskowemu.

Oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia, niepełniący służby czynnej, zasadniczo nie podlegają sądownictwu wojskowemu. Jedynie w pewnych wypadkach mogą oni w czasie przebywania w rezerwie wzgl. w pospolitem ruszeniu być pociągani do odpowiedzialności przed wojskowymi sądami karnymi, a to:

a) za przestępstwa przewidziane w wojskowym kodeksie karnym lub w ogólnym (dzielnicowym) kodeksie karnym, popełnione w czasie odbywania wojskowej służby czynnej (również i w czasie zebrań kontrolnych),

b) za przestępstwa wojskowe, jakich dopuścili się w mundurze wojskowym,

c) za wszystkie przestępstwa, jakich dopuścili się w mundurze wojskowym przeciw sądom i władzom wojskowym zajętem ściąganem przestępstw podlegających właściwości sądów wojskowych.

(142) § 59. Uchwała oficerskiego sądu honorowego, wymieniona w pkt. 1) § 58, jest ostateczną. Uchwała ta ma być doręczona stronom i przełożonemu oficerowi na piśmie.

W wypadku, wymienionym w pkt. 2) § 58, może oficer, będący stroną, w okresie 3 dni od doręczenia mu uchwały na piśmie, złożyć meldunek swemu przełożonemu, z prośbą o skierowanie sprawy do kompletu sądu honorowego. Przełożony przekazuje wów-

czas sprawę sądowi honorowemu do rozpatrzenia przez komplet. Komplet sądu honorowego może sprawę rozpatrzyć w normalnem postępowaniu albo też uchwalić, że strony mają załatwić sprawę w sposób w odnośnej uchwale określony. Uchwała taka jest ostateczną.

W wypadku, wymienionym w pkt. 3) § 58, komplet sądu honorowego rozpatruje sprawę w normalnem postępowaniu. Przeprowadzenie sprawy przez wydział sądu honorowego zastępuje w tym wypadku dochodzenie, uchwała zaś wydziału — uchwałą oddania pod sąd honorowy.

W wypadku, wymienionym w pkt. 4) § 58, położony dyscyplinarny względnie właściwy dowódca rozstrzyga według swego uznania zgodnie z obowiązującymi przepisami dyscyplinarnymi, względnie skierowuje sprawę na drogę karno-sądową, albo też, o ile z wnioskiem się nie zgadza, przesyła sprawę ponownie do oficerskiego sądu honorowego z umotywowanem żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet sądu honorowego. W tym wypadku komplet sądu decyduje uchwałą na podstawie materiału, zebranego przez wydział sądu honorowego, względnie uzupełnionego dalszemi dochodzeniami, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy, poczem zależnie od treści uchwały, sprawa otrzymuje bieg normalny.

O ile wydział zwrócił się do prokuratora wojskowego o skierowanie do sądu karnego sprawy przeciw oficerowi, nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, a prokurator nie znajduje podstaw do takiego skierowania, wówczas zwraca prokurator sprawę do sądu honorowego celem powzięcia przez komplet sądu decyzji, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy.

(143) Sprawa zatargu honorowego oficera.

Punkt 2 § 58 statutu o. s. h. odnosi się wyłącznie do sprawy zatargów, nieporozumień albo kolizyj honorowych.

Jeżeli oficer, którego dotyczy uchwała wydziału sądu honorowego powzięta w myśl punktu 2 § 58 statutu, nie godzi się z tą uchwałą, składa meldunek swemu przełożonemu z prośbą o przekazanie sprawy, osądzonej przez wydział sądu honorowego, do ponownego rozpatrzenia przez komplet tegoż sądu. Przełożony otrzymawszy taką prośbę nie może jej odmówić i przekazuje sprawę kompletowi sądu hon.

(144) § 60. W razie rozpatrywania przez wydział oficerskiego sądu honorowego zatargów, nieporozumień lub kolizyj honorowych między oficerami a osobami nie będącymi oficerami, wydział oficerskiego sądu honorowego może nałożyć na osobę nie będącą oficerem obowiązek załatwienia sprawy w pewien sposób (§ 58 pkt. 2) tylko wówczas, jeżeli osoba ta przed zbadaniem sprawy pisemnie oświadczy, iż zgóry poddaje się uchwale wydziału oficerskiego sądu honorowego.

(145) Zatarg honorowy z osobą cywilną.

Osobie cywilnej, która na mocy złożonej przez siebie deklaracji pisemnej, poddała się uchwale wydziału oficerskiego sądu honorowego w sprawie zatargu honorowego z oficerem, przysługują prawa te same, które przysługują oficerowi będącemu jej stroną przeciwną, a więc w myśl ustępu 2 § 59 statutu o. s. h. prawo odwołania się od uchwały wydziału oficerskiego sądu honorowego do kompletu tegoż sądu honorowego, przyczem odwołanie to przesyła

zainteresowana strona cywilna bezpośrednio na ręce przewodniczącego sądu honorowego. Uchwała kompletu jest ostateczną, nie podlegającą dalszej apelacji i bezwzględnie obie strony wiążącą.

Osoba cywilna, która, mimo deklaracji złożonej w myśl § 60 statutu o. s. h., nie poddałaby się uchwale wydziału, względnie kompletu, winna być honorowo zdyskwalifikowaną.

(146) § 61. Wydział sądu honorowego może udzielać na prośbę oficera, podlegającego danemu sądowi honorowemu, porad w sprawach honorowych, o ile nie weszły one jeszcze do sądu honorowego na zasadzie przepisów rozdziału VIII niniejszego statutu.

Udzielenie porady następuje wyłącznie na zasadzie stanu faktycznego, podanego przez oficera, proszącego o poradę, bez sprawdzania prawdziwości tego stanu faktycznego.

Przedstawiony przez proszącego stan faktyczny oraz treść udzielonej porady ma być spisana w osobnym protokule, którego odpis wydaje się proszącemu.

(147) Porady honorowe.

Prośby o poradę, skierowane do wydziału sądu honorowego, mogą określać osoby, o które chodzi, bądź imiennie, bądź też zupełnie ogólnikowo, literami i t. p.

Oryginał protokołu, zawierającego poradę udzieloną oficerowi na jego prośbę, składa się do akt odośnego sądu honorowego.

(148) § 10. r. w.

Do § 61 statutu.

Członkom oficerskich sądów honorowych nie wolno jest przyjmować zastępstwa w sprawach ho-

norowych, bez każdorazowego zezwolenia wydziału danego sądu honorowego.

(149) Członkowie o. s. h. jako zastępcy honorowi.

Członkowie oficerskiego sądu honorowego, którzy jako zastępcy stron będących w zatargu honorowym, uczestniczyli w sprawie honorowej, która następnie stała się przedmiotem postępowania sądowo-honorowego, muszą być bezwarunkowo wyłączeni (§ 38 punkt 6 statutu) od udziału w danej sprawie w charakterze sędziów. Wyłączenie to może powodować trudności w zestawieniu kompletu orzekającego i wogóle zwłokę w załatwianiu spraw honorowych, zaczem dla uniknięcia tego zasadniczo nie powinno się członkom sądu honorowego udzielać zezwolenia na przyjmowanie zastępstwa w sprawach honorowych.

ROZDZIAŁ XI.

R z e c z n i c y.

(150) § 62. Oficer, który został oddany pod sąd honorowy, może przybrać sobie dla obrony rzecznika.

Rzecznikiem może być — niezależnie od posiadanego stopnia — każdy oficer.

(151) § 63. W sprawach rozpatrywanych przez wydział oficerskiego sądu honorowego, nie przysługuje oficerowi prawo przybrania sobie rzecznika.

(152) § 64. Jako rzecznicy przed oficerskim sądem honorowym stawać nie mogą:

1) członkowie tego oficerskiego sądu honorowego, przez który sprawa będzie rozpatrywana,

2) oficerowie, wymienieni w § 35 i § 36 pkt. a) do e),

3) oficerowie, wymienieni w pkt. 3 § 38 niniejszego rozporządzenia,

4) podwładni obwinionego.

(153) R z e c z n i k.

Rzecznik przed oficerskim sądem honorowym winien odpowiadać następującym warunkom:

a) posiadać stopień oficerski, jako oficer zawodowy lub niezawodowy,

b) nie być oddanym pod sąd honorowy, ani nie mieć przeciwko sobie wdrożonego postępowania badawczego sądowego lub prokuratorskiego, albo wniesionego aktu oskarżenia,

c) nie odbywać w tym czasie orzeczonej wyrokiem sądowym kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem aresztu domowego,

d) nie być zawieszonym w służbie (w urzędowaniu, przez izbę adwokacką w wykonywaniu adwokatury),

e) nie zajmować w wojsku stanowiska określonego pkt. 1. a), b), c), d) § 36 statutu,

f) nie być przełożonym formacji, przy której dany sąd honorowy funkcjonuje,

g) nie być podwładnym obwinionego,

h) nie występować względnie nie być przewidywanym w danej sprawie jako świadek,

i) oficerowie rezerwy (posp. ruszenia) mają występować w mundurze,

k) za pełnienie funkcji rzecznika nie wolno rzecznikowi brać zapłaty ani wynagrodzenia w jakiegokolwiek postaci.

Od rzecznika nie wymaga się wykształcenia prawniczego, powinien on jednak posiadać doświadczenie życiowe, znajomość prowadzenia spraw honorowych i dokładną znajomość statutu o. s. h.

(154) § 65. Przyjęcie funkcji rzecznika zależy wyłącznie od woli oficera i żaden obowiązek podejmowania się tej funkcji nie istnieje.

(155) § 66. Ofiarowanie i przyjmowanie wynagrodzenia w jakiegokolwiek formie za pełnienie funkcji rzecznika jest niedopuszczalne.

(156) § 67. Rzecznikowi od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego i prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

Na rozprawie rzecznik staje razem z obwinionym, może stawiać w jego imieniu wnioski, a w razie nieobecności obwinionego — zastępuje go.

ROZDZIAŁ XII.

Załatwianie spraw w kompletach sądów honorowych.

(157) § 68. Poza wypadkami skierowania spraw do wydziału sądu honorowego i załatwiania ich przez wydział w sposób określony w §§ 58 i 61 następuje rozpatrzenie sprawy przez komplet oficerskiego sądu honorowego.

(158) § 69. W sprawach, które mają być rozpatrzone przez komplet sądu honorowego, wyznacza przewodniczący kompletu sądu honorowego dwóch członków kompletu do przeprowadzenia w jaknajkrótszym czasie dochodzeń. Dochodzenia te mają na celu ustalenie stanu faktycznego sprawy i zebranie materiału potrzebnego do oceny, czy istnieją podstawy do oddania oficera pod sąd honorowy.

(159) § 70. Prócz czynności czysto administracyjnych (jak np. podejmowanie dokumentów i t. p.) wyznaczeni sędziowie honorowi całe dochodzenia przeprowadzają wspólnie.

Przy przesłuchaniach jeden z sędziów wyznaczony do prowadzenia dochodzeń przesłuchuje, drugi spisuje protokół przesłuchania.

W protokule należy uwidocznic datę i miejsce przesłuchania. Protokół winien być podpisany przez zeznaającego i przez obu sędziów.

(160) § 71. Jeżeli okazuje się, że czyn oficera kwalifikuje się do sądu karnego, należy w każdym stadium postępowania postępowanie honorowe wstrzymać, akta zaś przedłożyć właściwemu dowódcy, uprawnionemu do wdrożenia postępowania karnego. O ile sprawa honorowa toczy się przeciw oficerowi nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, przesyła się akta prokuratorowi wojskowemu celem skierowania ich do właściwego sądu powszechnego.

Jeżeli okazuje się, że oficer oprócz czynu, podlegającego orzecznictwu sądu honorowego, popełnił również przestępstwo karne, należy zawiadomić o tem właściwego dowódcę, uprawnionego do wdrożenia postępowania karnego przy równoczesnem udzieleniu odpisów aktów, które wskazują na popełnienie przestępstwa. O ile chodzi o oficera nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się odnośne zawiadomienie wraz z odpisami aktów prokuratorowi wojskowemu.

(161) **Przestępstwo Karne.**

Jeżeli w toku postępowania honorowego okaże się, że czyn będący przedmiotem rozpatrywania przez

sąd honorowy, stanowi przestępstwo karne t. j. przestępstwo przewidziane w wojskowym wzgl. ogólnym (dzielnicowym) kodeksie karnym, należy postępowanie honorowe wstrzymać i akta przedłożyć przełożonemu tego oficera, który ze swej strony skieruje je z odpowiednim wnioskiem do „właściwego dowódcy” w rozumieniu wojskowego postępowania karnego (normalnie dowódcy O. K.).

Jeżeli w toku postępowania sądowo-honorowego okaże się, że oficer oprócz czynu, mogącego stanowić ewentualne przestępstwo honorowe, dopuścił się jeszcze czynu stanowiącego przestępstwo karne, należy o tem zawiadomić przełożonego danego oficera, który wystąpi z odpowiednim wnioskiem do „właściwego dowódcy”, celem pociągnięcia winnego oficera do odpowiedzialności sądowo-karnej.

Sąd honorowy zaś w związku z powyższem powzięmie uchwałę, czy ma nadal rozpatrywać występki honorowy danego oficera, czy też wstrzymać postępowanie honorowe aż do ukończenia sprawy sądowo-karnej, by następnie móc jednym orzeczeniem wzgl. jedną uchwałą objąć zarówno jego przestępstwo honorowe, jakoteż i przestępstwo karne, gdyby ono wykazywało równocześnie znamiona występków honorowego.

W wypadkach, gdy ze względu na rodzaj przestępstwa karnego można się spodziewać wyroku eliminującego danego oficera z korpusu oficerskiego, a więc wyroku, któryby oprócz kary głównej orzekał dodatkową karę na czei w formie „wydalenia z korpusu oficerskiego” albo „wydalenia z wojska” — wtedy sąd honorowy zawsze powzięmie uchwałę wstrzymującą postępowanie honorowe.

(162) Sprawa rozpatrywana przez sąd Karny.

Przedmiotem postępowania sądowo-honorowego może być także sprawa, która była już przedmiotem postępowania karno-sądowego, niezależnie od tego, czy skończyła się ona umorzeniem, czy też prawomocnym wyrokiem skazującym lub uwalniającym, w tym ostatnim wypadku, jeżeli okoliczności sprawy są takie, iż mimo braku czynu karygodnego nadaje się do rozpatrzenia w sądzie honorowym.

Umorzenie sprawy w myśl § 239 pkt. 1 p. k. w. (brak czynu karygodnego) jest równoznaczne z sytuacją, w której sąd sprawy nie rozpatrywał wcale.

Okoliczności, które sąd karny w prawomocnym wyroku zasądzającym lub uwalniającym, przyjął za udowodnione, są dla sądu honorowego obowiązujące.

W razie zapadnięcia przed sądem karnym wyroku uwalniającego, okoliczności faktyczne, rozpatrzone przez sąd, tylko o tyle stanowić mogą przedmiot orzeczenia sądu honorowego, o ile powstaje wątpliwość, czy zawierają one w sobie naruszenie godności oficerskiej lub honoru.

W wypadkach wyroku uwalniającego może przeto sprawa być tylko wtedy rozpatrywana przez sąd honorowy, jeżeli są takie okoliczności faktyczne sprawy, które nie były przedmiotem sprawy w sądzie karnym, a stanowią przestępstwo honorowe, albo też jeżeli te okoliczności, które przez sąd karny były rozpatrywane, nie stanowią wprawdzie przestępstwa karnego, ale stanowią naruszenie godności oficerskiej lub honoru.

(163) Wyciąg z zeszytu ewidencyjnego i listy Karnej.

Sąd honorowy rozpatrujący sprawę oficera może zwrócić się do przełożonego formacji ewidencyjnej

danego oficera, z prośbą o nadesłanie sądowi honorowemu wyciągu z zeszytu ewidencyjnego danego oficera, któryby zawierał określone przez s. h. dane ewidencyjne tegoż oficera. Również może sąd hon. zwrócić się do przełożonego formacji służbowej danego oficera z prośbą o przesłanie wyciągu z listy karnej, obejmującego kary honorowe danego oficera.

Przełożony formacji ewidencyjnej względnie służbowej, przesyła sądowi honorowemu, na żądanie tegoż, wyciąg z zeszytu ewidencyjnego oficera zawierający dane potrzebne sądowi, jako też wyciąg z listy karnej oficera obejmujący kary orzeczone względem tego oficera przez sąd honorowy, a niewykreślone w myśl § 102 statutu.

Po odpis lub wyciąg z listy kwalifikacyjnej sąd honorowy zwracać się nie może.

(164) § 72. Po przeprowadzeniu dochodzeń sędziowie wyznaczeni do ich przeprowadzenia przedstawiają kompletowi sądu honorowego wyniki w piśmennym sprawozdaniu wraz z wnioskiem w kwestji oddania pod sąd honorowy. Komplet sądu honorowego rozpatruje wyniki dochodzeń na zebraniu niejawnem, poczem wydaje umotywowaną uchwałę, czy odnośny oficer ma być oddany pod sąd honorowy i z powodu jakich czynów, czy też nie ma być oddany pod sąd honorowy.

Protokół zebrania niejawnego podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Przeciw uchwale sądu honorowego niema środka prawnego.

Od dnia wydania uchwały oddającej oficera pod sąd honorowy uważa się postępowanie honorowe za wdrożone.

(165) Uchwały Kompletu.

Sędziowie, przeprowadzający dochodzenie honorowe, muszą przedstawić kompletowi sądu honorowego zebrany w tej sprawie materiał, któryby mógł stanowić substrat do uchwały, czy oficer posądzony ma być oddany pod sąd honorowy, czy nie.

Jeżeli sędziowie honorowi nabiorą przekonania, że sprawa wogóle nie nadaje się do traktowania w sądzie honorowym, czy to dla braku jakichkolwiek znamion czynu niehonorowego, czy też ze względu na to, że czyn dany przedstawia się jako występki dyscyplinarny lub przestępstwo karne, powezmą uchwałę, że oficer niema być oddany pod sąd honorowy, co oznacza, że sprawa zostaje umorzona względnie mogą uchwalić:

a) że sprawę przesyła się przełożonemu dyscyplinarnemu z tem, że nadaje się ona tylko do traktowania w drodze dyscyplinarnej, — bądź,

b) że sprawę przesyła się przełożonemu dyscyplinarnemu z tem, że nadaje się ona do traktowania tylko na drodze sądowo-karnej,

c) w wypadku, gdy chodzi o oficera niepodlegającego sądownictwu wojskowemu, że przesyła się prokuratorowi wojskowemu odpowiedni wniosek o skierowanie sprawy do właściwego sądu karnego powszechnego.

Jeżeli sędziowie honorowi nabiorą przekonania, że poważne dane przemawiają za tem, że oficer posądzony dopuścił się zarzuconego mu czynu lub zaniechania, który to czyn lub zaniechanie mogą stanowić naruszenie godności oficerskiej lub honoru, wtedy większością głosów mogą uchwalić, że oficer ten ma być oddany pod sąd honorowy.

(166) Stadja w postępowaniu honorowem.

W postępowaniu honorowem wyróżnić można następujące okresy i podokresy, zależnie od których oznacza się oficera odpowiednią nazwą.

O. Okres przedwstępny: oficer jest *poszlakowany*, jeżeli ciąży na nim pewne zarzuty, tak, iż dowódca uwiadomiony o nich doniesieniem, prośbą samego oficera, czy skądinąd — ma powziąć decyzję co do sposobu załatwienia sprawy.

I. Okres wstępny: oficer jest *posądzony* od chwili, kiedy przewodniczący sądu honorowego zarządził dochodzenie, względnie od chwili, gdy tenże przewodniczący ze względu na błahość zarzutu skierował sprawę do wydziału sądu honorowego.

II. A. Okres główny: oficer jest *obwiniony* od chwili wdrożenia postępowania honorowego, t. j. od chwili kiedy zapadła uchwała kompletu sądu honorowego (§ 72 stat.) względnie uchwała wydziału sądu honorowego (§ 58 pkt. 3 i § 59 ust. 3 stat.), oddająca go pod sąd honorowy.

Rozróżnia się przytem podokresy, w których oficer jest:

a) *oddany pod sąd* — w chwili, kiedy zapadła uchwała kompletu sądu honorowego powzięta w myśl § 72 statutu o oddaniu go pod sąd, względnie w chwili, kiedy zapadła uchwała wydziału sądu honorowego powzięta w myśl § 58 pkt. 3 stat., że sprawa powinna być rozpatrzona przez pełny komplet oficerskiego sądu honorowego;

b) *pod śledztwem* — od chwili oddania pod sąd;

c) *oskarżony* — od chwili, kiedy otrzymał wezwanie do rozprawy;

d) p o d s ą d n y — w czasie rozprawy stający przed sądem;

e) o s ą d z o n y — od chwili, kiedy zapadło jeszcze nieprawomocne orzeczenie skazujące.

II. B. W ewentualnym okresie odwoławczym pozostaje oficer ciągle: o b w i n i o n y.

III. Okres końcowy, w którym rozróżnia się podokresy:

a) przejściowy — od chwili uprawomocnienia się orzeczenia, którem oficer został u w o l n i o n y lub z a s ą d z o n y (skazany), zależnie od treści orzeczenia, które jednak może być przez Ministra spraw wojskowych zniesione, w myśl § 134 statutu,

b) ostateczny — kiedy, z upływem 3 miesięcy od chwili wydania orzeczenia, nie może ono być zniesione i oficer zostaje definitywnie u w o l n i o n y wzgl. z a s ą d z o n y (skazany).

(167) Skutki oddania pod sąd honorowy.

Oddanie oficera pod sąd honorowy pociąga za sobą cały szereg skutków proceduralnych, a to wdrożenie postępowania honorowego, a co zatem, przejście postępowania ze stadjum wstępnego w stadjum główne, w którym oficer staje się już obwinionym, co w dalszej konsekwencji, w myśl § 78 statutu, prowadzi do tego, że sprawa tego oficera może być ostatecznie załatwioną tylko po przeprowadzeniu rozprawy, że zatem sprawa ta może się skończyć tylko orzeczeniem: uwalniającem lub skazującym.

Poza skutkami natury formalnej (proceduralnej) daleko głębsze skutki pociąga za sobą oddanie oficera pod sąd honorowy w całym jego życiu służbowem. I tak oficer oddany pod sąd:

1) może zostać zawieszony w czynnościach służbowych na wniosek kompletu sądu honorowego (§ 73 stat.),

2) pozbawiony jest czynnego prawa wyborczego do oficerskich sądów honorowych (§ 35 punkt. a) stat.),

3) pozbawiony jest biernego prawa wyborczego do oficerskich sądów honorowych (§ 36 pkt. 2 stat.),

4) zostaje zawieszony w czynnościach sędziego honorowego (§ 37 punkt c) stat.),

5) pozbawiony jest biernego prawa wyborczego do oficerskiej komisji małżeńskiej (§ 10 punkt d) rozkazu o małżeństwie oficerów—Dz. Rozk. Nr. 29/21, poz. 590),

6) zostaje pominiętym w awansie, jeżeli miał awansować ze starszeństwa (ob. 168),

7) traci w danym roku awans, jeżeli miał awansować z wyboru (ob. 168),

8) nie może ubiegać się w tym czasie o przyjęcie do Wyższej Szkoły Wojennej, (§ 2. punkt e) rozk. o warunkach przyjęcia do W. S. W. — Dz. Rozk. Nr. 23/26, poz. 235),

9) nie może być zasadniczo przenoszony do innej formacji (§ 12 rozk. wykon. do stat.),

10) nie może występować jako rzecznik przed oficerskim sądem honorowym (§ 64. pkt. 2. stat.),

11) nie może występować jako obrońca przed wojskowym sądem karnym (ob. 169),

12) doznaje całego szeregu ograniczeń innych, zarówno w życiu służbowym, jak i pozasłużbowym.

(168) Ograniczenia awansowe oficerów oddanych pod sąd honorowy.

Ustawa o podst. ob. i praw ofic. w. p.

Art. 47. Oficerowie, przeciwko którym zostało wdrożone postępowanie dyscyplinarne, sędowo-hono-

rowe lub sądowo-karne, są wyłączeni na czas postępowania od prawa do awansu.

W razie zaniechania (umorzenia) postępowania lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego nie wyżej nad naganę — awansują oficerowie na podstawie ogólnych przepisów.

Zasądzonym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności, lub orzeczeniem sądu honorowego na karę zawieszenia w czynnościach, czas kary wolnościowej lub zawieszenia w czynnościach nie wlicza się do okresu czasu, wymaganego dla awansu.

Rozporz. o awansach. (Dz. Rozk. Nr. 10/23, poz. 127).

§ 4. Nie mogą awansować według starszeństwa ani z wyboru oficerowie:

b) przeciwko którym toczy się postępowanie dyscyplinarne, sądowo-honorowe, lub sądowo-karne (art. 47 ustawy).

§ 8. Do służby w danym stopniu wlicza się:

a) czas zawieszenia w czynnościach w razie zaniechania (umorzenia) postępowania lub uniewinnienia przez sąd wojskowo-karny, lub też ukarania dyscyplinarnego bez względu na wysokość kary, lub też ukarania sądowo-honorowego nie wyżej nad naganę.

§ 17. Oficerowie, którzy mając inne warunki do awansu, nie mogli w swoim czasie awansować według starszeństwa:

b) z przyczyny wdrożenia przeciwko nim postępowania dyscyplinarnego, sądowo-honorowego lub sądowo-karnego (ustęp pierwszy art. 47 ustawy o podst. obow. i praw. ofic. w. p.), co do których jednak następnie zajdą okoliczności, przewidziane w ustępie drugim wyżej wymienionego artykułu,

otrzymują przy awansie według starszeństwa, datę starszeństwa i jego kolejność, któreby otrzymali, gdyby byli awansowali w swoim czasie.

Jeśli z powodu przeprowadzonych w międzyczasie awansów, kolejna liczba starszeństwa, któraby im przysługiwała, została zajęta — otrzymują liczbę kolejną tego oficera, po którym mieli nastąpić w starszeństwie, z dodatkiem a, b i t. d., np. jeżeli oficerowi przysługiwała kolejna liczba starszeństwa 558, to otrzyma liczbę 557 a.

§ 25. W razie wdrożenia postępowania dyscyplinarnego, sądowo-honorowego lub sądowo-karnego, czy to przeciwko oficerowi, mającemu awansować według starszeństwa, czy też przeciwko oficerowi, na którego został postawiony wniosek na awans z wyboru, przełożony, do którego wiadomości doszedł fakt powyższy, obowiązany jest o tem niezwłocznie, z pominięciem drogi służbowej, przez kurjera, zameldować Ministrowi spraw wojskowych, składając jednocześnie meldunek w drodze służbowej.

Przesyłanie powyższych meldunków przez kurjerów obowiązuje do dnia ogłoszenia awansów.

(169) Oficer pod śledztwem.

§ 94. p. k. w.

„Oficerowie” nie mogą w czasie toczącego się przeciw nim postępowania karnego wojskowego od chwili zarządzenia postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, tudzież w czasie wdrożonego przeciw nim śledztwa przez sąd honorowy lub postępowania komisjonalnego sprawować obron przed sądami linjowemi.

To samo odnosi się do osób, przeciw którym wdrożono śledztwo w sądzie karnym powszechnym

lub wniesiono wprost oskarżenie, oraz do adwokatów, przeciw którym właściwa władza dyscyplinarna orzekła zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

(170) § 73. Odpis uchwały przesyła przewodniczący sądu obwinionemu i jego przełożonemu. O ile nastąpiło oddanie pod sąd honorowy, może komplet sądu honorowego postawić równocześnie wniosek o zawieszenie odnośnego oficera w czynnościach służbowych.

Od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje temuż prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego oraz prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

(171) Uchwała uwalniająca.

Jeżeli sąd honorowy uchwalił, że oficer nie ma być oddany pod sąd, a przełożony dyscyplinarny tegoż oficera nie godzi się z tą uchwałą, uważając, że opiera się ona na oczywistej omyłce sądu honorowego bądź też, że zaszło tu rażące naruszenie istotnych postanowień statutu — wówczas przełożony ten:

a) o ile jest przełożonym formacji, przy której urzędujący sąd honorowy rzeczoną uchwałą powziął — zwraca się w drodze służbowej do Ministra spraw wojskowych, w myśl § 134 statutu, z wnioskiem o zniesienie tej uchwały,

b) o ile uchwała zapadła przy sądzie honorowym istniejącym przy formacji jemu nie podlegającej — zwraca się do przełożonego, któremu przysługuje prawo nadzoru nad danym sądem honorowym (więc bądź do dowódcy formacji, przy której istniejący sąd honorowy wydał tę uchwałą, bądź do dowódcy O. K.)

z prośbą, by ten, na mocy § 134 statutu, ze swej strony przedstawił M. S. Wojsk. wniosek o zniesienie uchwały.

(172) Zawieszenie oficera w czynnościach.

O ile nastąpiło oddanie oficera pod sąd honorowy na skutek uchwały kompletu sądu honorowego, może tenże komplet równocześnie większością głosów uchwalić wniosek o zawieszenie obwinionego oficera w czynnościach służbowych. — Jeżeli jednak oddanie oficera pod sąd honorowy nastąpiło na skutek uchwały wydziału sądu honorowego, to wydział nie może uchwalać wniosku o zawieszenie tegoż oficera w czynnościach służbowych; wniosek taki może uchwalić tylko komplet sądu honorowego, chociażby po dniu, w którym zapadła uchwała powodująca oddanie pod sąd honorowy.

Jest rzeczą swobodnej oceny przełożonego obwinionego oficera, o uprawnieniach najmniej dowódcy pułku, czy uzna on za stosowne uwzględnić wniosek kompletu i zawiesić obwinionego oficera w czynnościach, czy też nie.

(173) § 11. r. w.

Do § 73 statutu.

Przełożony zawiadomiony o oddaniu podległego oficera pod sąd honorowy, przesyła natychmiast meldunek o wdrożeniu postępowania honorowego przeciw oficerowi do M. S. Wojsk., przyczem podaje: stopień wojskowy, nazwisko i imię oraz datę urodzenia obwinionego oficera, jego przynależność macierzystą i służbową, znamiona czynu niehonorowego oraz czy został zawieszony w służbie czy też nie, względnie inne dalsze uwagi.

(174) Wnioski obwinionego.

Oficer oddany pod sąd ma prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą, jak np. wniosków o przesłuchanie podanych przez niego osób jako świadków, o wyłączenie sędziego z kompletu orzekającego i t. p.

Oficer obwiniony może również przybrać sobie rzecznika, a to oficera przez siebie uproszonego, albo też może zwrócić się do sądu hon. z prośbą o wyznaczenie mu rzecznika. Prośbie tej przewodniczący sądu z reguły zadość uczyni, wyznaczając jednego z oficerów, jednakże z poza grona członków o. s. h., za jego uprzednią zgodą, jako rzecznika dla obwinionego.

Oficerowi, który podjął się funkcji rzecznika, przysługują prawa określone w § 67 statutu.

(175) § 74. Po powzięciu uchwały, że oficer ma być oddany pod sąd honorowy, wyznacza przewodniczący sądu honorowego dzień, w którym odbędzie się rozprawa i wzywa na nią obwinionego oraz zawiadamia o rozprawie jego przełożonego, o ile możliwości równocześnie z doręczeniem odpisu uchwały, oddając pod sąd honorowy.

Zawiadomienie o terminie rozprawy ma być doręczone obwinionemu i jego przełożonemu przynajmniej na 8 dni przed rozprawą.

Rozprawę przeprowadza się zasadniczo w siedzibie sądu, może ona jednak w razie potrzeby być przeprowadzona i w innej miejscowości.

(176) Czasokresy.

Statut o. s. o. nie określa nigdzie czasokresu, w jakim sprawa ma być doprowadzona do rozprawy, zaznacza tylko, że dochodzenia winny być przepro-

wadzone w jaknajkrótszym czasie. Ten sam pospiech, z zastrzeżeniem, by naskutek niego nie ucierpiała prawda, jest konieczny w całym postępowaniu; zbyt ważne bowiem sprawy wchodzą tu w grę a na przewlekaniu ich tracić musi zarówno korpus jako całość, jakoteż przedewszystkiem obwiniony, cierpiący z powodu nieufności korpusu i społeczeństwa, pozbawiony możności awansu, przeniesienia i t. d.

Należy przeto przyjąć jako zasadę, że wszelkie sprawy honorowe winny być doprowadzone do rozprawy w okresie najmniej 3 — najwyżej 6-cio tygodniowym.

(177) § 75. Obwinionemu wolno przed rozprawą wnieść obronę na piśmie. Obrona ta będzie odczytana na rozprawie.

(178) § 76. Przeciw obwinionemu, który mimo należytego doręczenia mu wezwania nie stawi się na rozprawę i nie usprawiedliwi dostatecznie przed jej odbyciem swego niestawiennictwa, może być rozprawa przeprowadzona w zaoczności.

O ile obwiniony przed odbyciem rozprawy wykaże niemożność stawienia się na rozprawę i zarazem wystąpi z prośbą o wyznaczenie innego terminu rozprawy, wówczas przewodniczący sądu honorowego może termin rozprawy przesunąć na inny dzień, celem umożliwienia obwinionemu stawiennictwa na rozprawie. Od decyzji przewodniczącego, odmawiającej prośbie o wyznaczenie innego terminu, niema środka prawnego.

(179) § 77. Przepisy § 75 i § 76 ust. 1 mają być umieszczone na wezwaniu do rozprawy, wysłanem do obwinionego.

(180) Rozprawa w zaoczności.

Z chwilą doręczenia obwinionemu oficerowi wezwania do rozprawy, oficer staje się oskarżonym.

Względem oficera niestawiającego się na rozprawę, mimo należycie doręzonego mu wezwania, stosuje się ten rygor, że rozprawa będzie przeprowadzoną w zaoczności. Nie można natomiast oskarżonego zmusić do stawienia się w sądzie.

Rozprawa zaoczna nie może być przeprowadzona, jeżeli obwinionemu oficerowi nie doręczono wezwania na rozprawę, przynajmniej na 8 dni przed rozprawą.

(181) § 73. Sprawa, w której nastąpiło oddanie oficera pod sąd honorowy, może być załatwiona tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

(182) § 12. r. w.

Do § 73 statutu.

Oficerów posiadających niezakończone sprawy w oficerskim sądzie honorowym nie należy zasadniczo przenosić do innych formacyj.

(183) Wszczęcie i zakończenie sprawy.

Każda sprawa honorowa dla właściwego i możliwie szybkiego jej załatwienia — zasadniczo powinna być wszczęta, prowadzona i zakończona w jednym sądzie honorowym, a zatem w sądzie, do którego należy formacja służbowa danego oficera.

Z tych względów z jednej strony nie mogą być sprawy, w których już nastąpiło wdrożenie postępowania honorowego, odstępowane przez sądy hon. innym sądom honorowym (§ 19 statutu), z drugiej zaś strony, o ile możności, nie należy przenosić do innych formacyj oficerów, posiadających niezakończone spra-

wy honorowe w sądzie honorowym, przed ich definitywnem zakończeniem.

(184) § 79. Rozprawę otwiera przewodniczący, następnie odczytuje uchwałę, oddającą obwinionego pod sąd honorowy, poczem udziela głosu obwinionemu i jego rzecznikowi, względnie — w razie ich niestawienia — odczytuje wniesioną ewentualnie obronę pisemną.

(185) § 80. Cała rozprawa odbywa się w obecności obwinionego i jego rzecznika, bezpośrednio, ustnie i bez obecności osób do sprawy nie należących, co również odnosi się i do świadków, poza ich przesłuchaniem.

(186) Przewodniczący rozprawy.

Przewodniczący kompletu wykonywa przy rozprawie uprawnienia, przyznane mu w statucie o. s. h., a w szczególności ma dbać o utrzymanie spokoju, dyscypliny wojskowej i przyzwoitości, odpowiadającej powadze sądu honorowego.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przemawia, ma mówić stojąc; przewodniczący może jednak zezwolić na wyjątek z powodu stanu fizycznego mówiącego, dłuższego przesłuchania i z innych względów.

(187) Przesłuchanie podsądnego.

Przewodniczący kompletu orzekającego w obecności oficera oskarżonego i jego rzecznika, jeżeli ci się stawili, otwiera rozprawę. Następnie sekretarz (jeden z 5-ciu członków kompletu) wzgl. inny wyznaczony przez przewodniczącego członek kompletu, odczytuje akt oskarżenia t. j. uchwałę, mocą której oficer został oddany pod sąd.

Przewodniczący zwraca się potem do podsądnego, czy nie ma nic przeciwko składowi sądu, t. zn. czy stwierdza, że co do żadnego z zasiadających w komplecie sędziów nie zachodzą powody wyłączone go od udziału w danej sprawie (pkt. 1 — 6 § 38 stat.) względnie, czy podsądny nie żąda wyłączenia któregoś z sędziów.

Po oświadczeniu się oskarżonego i ewent. uchwały w tym kierunku wzgl. po wykonaniu tej uchwały (pozostawienie lub zmiana sędziego), przewodniczący kompletu, jako kierujący rozprawą przesłuchuje następnie oskarżonego co do osnowy oskarżenia.

Jeżeli jest kilku oskarżonych, może przewodniczący kompletu zarządzić, iż każdy będzie słuchany osobno w nieobecności innych.

Jeżeli oskarżony, odpowiadając na oskarżenie, oświadcza, iż nie jest winien, ma przewodniczący oznajmić mu, że służy mu prawo przeciwstawić oskarżeniu zwięzłe opowiedzenie stanu rzeczy, a po wprowadzeniu każdego poszczególnego środka dowodowego poczynić nad nim swoje uwagi, że może dalej ponowić nieuwzględnione wnioski swoje, które stawiał już w postępowaniu dotychczasowem w celu uzupełnienia postępowania dowodowego, i zawnioskować przeprowadzenie nowych dowodów.

Jeżeli oskarżony odstępuje od swych dawniejszych zeznań, należy zapytać go o przyczyny odstąpienia. Przewodniczący może, tak w tym przypadku, jak i wtedy, gdy oskarżony odmawia odpowiedzi, zarządzić odczytanie w całości lub w części protokołu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zmusić do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z rzecznikiem swoim także podczas rozprawy; nie wolno mu

jednak naradzać się z nim wprost nad odpowiedzią na poszczególne zadane mu pytania.

Prócz przewodniczącego kompletu kierującego rozprawą, mogą także inni sędziowie kompletu orzekającego i podsądny, tudzież jego rzecznik, po otrzymaniu w tym celu głosu od kierującego rozprawą, zadawać pytania każdej osobie przesłuchiwanej, a w szczególności także podsądnemu. Kierujący rozprawą ma prawo uchylecia pytań, które uważa za nieodpowiednie. W razie postawienia pytań niejasnych lub niezrozumiałych wzywa kierujący rozprawą stawiającego pytania, aby zamiar swój wytłuma- czył lub jasno wyraził.

Kierujący rozprawą może zabronić stawiania pytań bezpośrednich, jeżeli stawiający nadużywa prawa tego mimo wielokrotnych upomnień.

(138) § 31. Na rozprawie, na żądanie stron, muszą być przesłuchani świadkowie, zarówno zbadani w dochodzeniach, jak i nowowskazani, o ile okoliczności, na które świadkowie zostają powołani, uważa sąd za istotne dla wyjaśnienia sprawy. Ponadto na rozprawie mają być odczytane dokumenty i protokoły zeznań, potrzebne do wyjaśnienia sprawy.

Przewodniczący może również zarządzić przesłuchanie na rozprawie świadków, na których obwiniony się nie powołał.

(189) Przesłuchanie świadków.

Świadków wzywa się po jednym i każdego z nich przesłuchuje się oddzielnie w obecności oskarżonego.

Przed przesłuchaniem należy upomnieć świadka, iż na zadane mu pytania ma zeznać szczerą prawdę

według najlepszej swej wiedzy i sumienia, i że nie powinien niczego zamilczeć.

Świadków posiadających godność oficerską upomina się na honor oficerski.

Następnie należy zapytać świadka o jego stosunki osobiste, (zawód, stosunek do wojska), o stosunek do obwinionego, tudzież według okoliczności także o to, czy skutek czynu, stanowiącego przedmiot postępowania honorowego, świadek poniósł szkodę moralną lub materialną albo inną niekorzyść, względnie czy się jej obawia.

Przy przesłuchaniu co do rzeczy samej należy wezwać świadka przede wszystkim do zwięzłego przedstawienia faktów, które stanowią przedmiot świadectwa, a następnie do ich uzupełnienia oraz uchylenia niejasności lub sprzeczności. W szczególności powinno się wezwać świadka, aby podał źródło swej wiadomości. W miarę możliwości należy unikać pytań, obejmujących przedstawienie okoliczności faktycznych, które powinny być stwierdzone dopiero odpowiedzią świadka; jeżeli pytania takie musi się postawić, należy je uwidocznnić w protokule. Używanie notatek lub innych pism dla dopomożenia pamięci jest świadkowi dozwolone.

Przesłuchanie należy urządzić tak, aby w miarę możliwości przesłuchano świadka odrazu co do wszystkiego, o czem jego zeznanie jest potrzebne.

Przewodniczący rozprawy może niedopuszczyć takich pytań obwinionego lub rzecznika, które sprzeciwiają się postanowieniom statutu o. s. h. albo odnoszą się do okoliczności niewątpliwie zupełnie obojętnych dla sprawy będącej przedmiotem postępowania.

Oskarżonego musi się zapytać po przesłuchaniu każdego świadka lub współoskarżonego i po odczyta-

niu każdego protokołu lub dokumentu, czy ma na to coś odpowiedzieć.

(190) § 82. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu rzecznikowi, a następnie obwinionemu.

(191) § 83. Rozprawę zamyka przewodniczący, poczem sąd odbywa tajną naradę, na której obecni są wyłącznie członkowie kompletu sądu honorowego.

(192) § 84. Przewodniczący otwiera naradę, wzywając członków sądu, ażeby, jako mężowie honoru oddali swoje głosy bezstronnie, wedle obowiązku i sumienia.

Następnie przewodniczący przedstawia krótko i zwięźle daną sprawę i podnosi istotne jej szczegóły decydujące dla osądzenia sprawy. W zestawieniu tem przewodniczący nie może wyjawić swego zdania co do sprawy i wyników postępowania.

Następnie odbywa się głosowanie.

(193) § 85. Głosowanie odbywa się w ten sposób, że sędziowie stopniem młodsi głosują przed starszymi, przewodniczący oddaje swój głos ostatni.

Żadnemu z sędziów nie wolno uchylić się od głosowania; najpierw głosuje się nad kwestjami wstępnymi jak np. czy sprawa ma być odstępiona sądowi karnemu, czy zachodzi potrzeba uzupełnienia dowodów i t. p., poczem, jeżeli nie zapadła uchwała wstrzymująca postępowanie (§ 71) lub odraczająca rozprawę, sąd honorowy przechodzi do głosowania nad kwestją winy, a w razie uznania winy — nad kwestją kary. Wyniki tego głosowania stanowią orzeczenie sądu honorowego.

Jeżeli kilka postępków lub zaniechań stanowi przedmiot postępowania honorowego, należy co do każdego z nich zarządzić osobne głosowanie.

Do ważności orzeczeń i uchwał kompletu sądu honorowego potrzeba większości 3 głosów sędziów.

(194) Głosowanie sędziów.

Pytanie, czy pewną okoliczność ma się uważać za udowodnioną, należy rozstrzygać nie według ustawowych reguł, lecz jedynie według swobodnego przekonania opartego na sumiennem zbadaniu wszystkich środków dowodowych, przewidzianych za i przeciw. (§ 76 p. k. w.).

Jeżeli pod względem pytania, które z dwóch zdań jest dla obwinionego mniej niekorzystne, powstanie różnica zdań, należy nad tem najpierw głosować. (§ 77 p. k. w.).

Różnice zdań co do przedmiotu, osnowy i porządku kolejnego pytań, które ma się postawić, rozstrzyga sąd orzekający.

Jeżeli zajdzie wątpliwość co do właściwości sądu albo konieczność uzupełnienia postępowania lub jeżeli wyłonią się inne pytania wstępne, wówczas musi się zawsze głosować nad tem najpierw.

Żaden sędzia nie może powstrzymać się od dalszego głosowania z powodu, iż pozostał w mniejszości przy głosowaniu nad pytaniem wstępnem. (§ 78 p. k. w.).

Przy rozstrzyganiu przedmiotu głównego, należy zawsze rozłączyć pytanie, czy oskarżony jest winien zarzuconego mu czynu, od pytania co do kary i takowe przed tem ostatniem oddać pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod zarzutem kilku czynów karygodnych, wówczas powinna co do każdego poszcze-

gólnego czynu zapaść odrębna uchwała, czy oskarżony jest winien czy nie winien.

Naradzanie się nad karą ma się ograniczyć do tych przestępstw, których oskarżonego uznano winnym. (§ 79 p. k. w.).

Jeżeli sąd honorowy uznał oskarżonego winnym, natenczas musi względem niego orzec bądź jedną z kar, przewidzianych w § 97 statutu (nagana, surowa nagana, wykluczenie z korpusu oficerskiego), bądź też udzielenie napomnienia.

(195) § 86. Jeżeli przy głosowaniu nad karą nie uzyskano większości 3 głosów, wówczas głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze dolicza się do głosów oddanych za karą bezpośrednio niższą, aż się okaże większość 3 głosów.

Powyższe zasady stosuje się również i do napomnienia.

(196) Głosowanie nad karą.

W razie rozstrzelenia się głosów członków kompletu oficerskiego sądu honorowego przy głosowaniu nad karą, nie przeprowadza się ponownego głosowania, lecz otrzymuje się rezultat głosowania, czyli określenie wymiaru kary, oznaczoną w § 86 statutu drogą doliczeń. Np. jeżeli jeden członek sądu honorowego głosował za napomnieniem, jeden za naganą, dwóch za surową naganą, jeden zaś za wykluczeniem z korpusu oficerskiego, wówczas głos, który padł za wykluczeniem z korpusu oficerskiego jako najniekorzystniejszy dla obwinionego, dolicza się do dwóch głosów oddanych za karą bezpośrednio niższą, a więc karą surowej nagany, i tem samem otrzymuje się trzy głosy dla surowej nagany, a zatem wymaganą większość głosów.

(197) § 87. Na naradzie spisuje się krótki protokół podający jej przebieg oraz sposób i wyniki głosowania.

Protokół narady podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Protokół narady przechowuje się w akcie sprawy w zamkniętej kopercie.

(198) Protokół narady.

Protokół narady obejmuje przebieg narady tudzież przebieg głosowania.

Przy zapisywaniu głosowania członków ofic. sądu hon. należy rozróżnić sposób głosowania od wyników głosowania odnośnie winy i kary.

Sposób głosowania oznacza wyszczególnienie wszystkich rodzajów orzeczenia wraz z ilością głosów, oddanych na każdy z nich, bez podania nazwisk głosujących na dany rodzaj, — w formie:

1. przy głosowaniu nad kwestją winy:
 - a) za winą — głosów,
 - b) za uniewinnieniem — głosów,
2. przy głosowaniu w razie stwierdzenia winy:
 - a) za udzieleniem napomnienia — głosów,
 - b) za karą nagany — głosów,
 - c) za karą surowej nagany — głosów,
 - d) za karą wykluczenia z korp. ofic.—głosów,
3. przy głosowaniu w razie uniewinnienia:
 - a) za uwolnieniem — głosów,
 - b) za udzieleniem napomnienia — głosów.

Na wynik głosowania składają się najmniej 3 głosy sędziów oddane faktycznie względnie przy głosowaniu nad karą doliczone w myśl postanowień § 86 statutu.

Sposób głosowania tudzież wyniki głosowania odnośnie winy i kary zapisuje się w protokole obrad prowadzonym odrębnie od protokołu rozprawy.

Wyniki głosowania, bez podania ilości głosów na te wyniki się składających, stanowią orzeczenie sądu honorowego, — które dołącza się do protokołu rozprawy.

(199) § 88. Orzeczenie sądu honorowego powzięte na naradzie ma stwierdzić:

1) że obwiniony nie jest winien naruszenia honoru lub godności oficera, albo

2) że obwiniony jest winien naruszenia honoru lub godności oficera przez dopuszczenie się pewnego czynu, za co otrzymuje napomnienie lub zostaje ukarany jedną z kar, wymienionych w § 97.

(200) **Sentencja orzeczenia.**

Sąd honorowy, który uznał oskarżonego winnym, nie może w żadnym wypadku orzec czego innego niż napomnienia lub jednej z kar przewidzianych statutem (nagana, surowa nagana, wykluczenie z korp. ofic.).

Orzekanie jakiejś innej kary nieprzewidzianej statutem, bądź też obostrzenie kary statutowej w jakikolwiek sposób (np. polecenie wniesienia prośby o przeniesienie do innej formacji lub do rezerwy i t.p.), czyni całe orzeczenie nieważnem.

(201) **Sprawy wiążące się z orzeczeniem.**

Wydając orzeczenie powinien sąd honorowy zastanowić się równocześnie:

a) czy ze względu na rodzaj sprawy, zwłaszcza jej rozgłos, nie zachodzi potrzeba wydania komuni-

katu do prasy (np. rehabilitacja oficera poprzednio niesłusznie wykluczonego z korp. ofic., albo skazanie oficera na wykluczenie z korp. ofic. za czyn hańbiący, który nabrał rozgłosu wskutek roztrząsania w prasie i t. p.) — zaczem może sąd powziąć uchwałę, że należy komunikat ogłosić i opracowuje jego redakcję, przesyłając ją następnie do aprobaty M. S. Wojsk.,

b) czy w wypadku, gdy skazanym został oficer w stanie spoczynku na wykluczenie z korpusu oficerskiego, czyn, za który go skazano, nie był popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego i zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego — co, gdyby miało miejsce, stwierdza to sąd w uzasadnieniu orzeczenia; poczem przewodniczący sądu przesyłając odpis tego orzeczenia przełożonemu danego oficera (§ 93 stat.) w zawiadomieniu swoim podkreśla tę okoliczność, że względu na wiążące się z tem skutki, przewidziane w art. 23 pkt. 3) ustawy o uposaż. emeryt. (ob. 228).

(202) § 89. Napomnienie, orzeczone przez oficerski sąd honorowy, nie jest karą, lecz zwróceniem oficerowi uwagi na niestosowność jego postępowania, opisanego w części orzeczenia, ustalającej stan faktyczny sprawy.

(203) § 90. Po naradzie przewodniczący w obecności kompletu ogłasza obwinionemu orzeczenie (uchwałę) sądu honorowego.

(204) § 91. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego ma zarazem przewodniczący pouczyć obwinionego o przysługującym mu w myśl § 105 prawie wniesienia odwołania, z tem, że w razie niewniesienia odwołania zostanie orzeczenie

przedłożone Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia.

Ogłoszenie orzeczenia i pouczenie należy uwi-docznić w protokule rozprawy.

(205) § 92. Z przebiegu rozprawy wyznaczony przez przewodniczącego jeden z członków kompletu spisuje protokół. W protokule podaje się datę, czas i miejsce odbycia rozprawy, oznacza się sąd i jego skład osobowy, nazwisko obwinionego, rzecznika, określenie sprawy i wszystkie czynności sądu w czasie rozprawy, przyczem zeznania świadków, wnioski i oświadczenia powinny być treściwie zapisane. Protokół powinien być podpisany przez przewodniczącego oraz sędziego spisującego protokół.

(206) Protokół rozprawy.

Należy odróżnić protokół rozprawy od protokołu narady. (ob. 198).

Protokół rozprawy obejmuje przebieg rozprawy od chwili jej otwarcia do chwili zamknięcia (§ 83 stat.), następnie orzeczenie sądu hon. powzięte na naradzie i ogłoszenie tego orzeczenia (uchwały) obwinionemu, tudzież ewent. udzielenie mu pouczenia w myśl § 91 statutu.

Każdemu z członków kompletu orzekającego jakoteż oskarżonemu i jego rzecznikowi, wolno żądać stwierdzenia w protokule poszczególnych punktów. Tam, gdzie chodzi o stwierdzenie brzmienia dosłownego, może przewodniczący kompletu zarządzić na wniosek zainteresowanego oficera natychmiastowe odczytanie odnośnych ustępów.

(207) § 93. Orzeczenie sądu honorowego ma być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na pi-

śmie w formie w § 96 przepisanej, poczem musi być jaknajrychlej doręczone w odpisie obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu. W odpisie orzeczenia orzekającego karę wykluczenia z korpusu oficerskiego zawarte ma być również pouczenie wymienione w § 91.

(208) § 13. r. w.

Do § 93 statutu.

Wskazany w § 8 niniejszego rozkazu (ob. 107) przełożony oficera, natychmiast po otrzymaniu odpisu orzeczenia oficerskiego sądu honorowego, przesyła meldunek o powyższem do M. S. Wojsk.

(209) § 94. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego, o ile skazany oficer nie wniósł odwołania, lub o ile wniesione odwołanie cofnął, wchodzi w zastosowanie przepis § 123.

(210) § 95. O ile orzeczono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, ma przełożony danego oficera spowodować zawieszenie go w czynnościach służbowych bez wyczekiwania na prawomocność orzeczenia.

(211) Zawieszenie oficera w czynnościach służbowych.

Oficer służby czynnej osądzony na wykluczenie z korpusu oficerskiego zostaje zawieszony w czynnościach służbowych.

Zawieszenie zarządza w myśl § 7. przepisów dyscyplinarnych:

a) w stosunku do oficerów młodszych pełniących funkcję dowódcy kompanji, równorzędną lub niższą—dowódcę formacji służbowej, o uprawnieniach dyscyplinarnych najmniej dowódcy pułku,

b) w stosunku do oficerów młodszych i sztabowych pełniących funkcję dowódcy bataljonu lub równorzędną — przełożony o uprawnieniach dyscyplinarnych dowódcy dywizji,

c) w stosunku do oficerów sztabowych pełniących funkcję wyższą, aniżeli dowódcy baonu, jakoteż w stosunku do generałów — Minister spraw wojskowych.

Zawieszenie to trwa aż do czasu definitywnego załatwienia sprawy t. zn. aż od czasu kiedy albo nastąpi skreślenie danego oficera z listy oficerów, albo, na skutek odwołania lub niezatwierdzenia przez Prezydenta Rzeczypospolitej, orzeczenie wykluczające go z korpusu oficerskiego zostanie zniesione.

Oficerowi zawieszonemu w czynnościach służbowych przez uprawnionego przełożonego, działającego na wniosek o. s. h. w myśl § 73 stat., wzgl. na mocy postanowienia § 95 stat., należy aż do czasu uchylenia zawieszenia w czynnościach wzgl. skreślenia go z listy oficerów, wypłacać w myśl art. 82 ustawy o uposaż. f. p. i wojska (ob. 212), tylko $\frac{3}{4}$ przysługującego mu normalnie uposażenia.

(212) Uposażenie oficera zawieszonego w służbie.

Ustawa z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcj. państw. i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Art. 82. Wojskowy, zawieszony w czynnościach (w służbie) lub osadzony w areszcie śledczym, otrzymuje od najbliższego terminu płatności tylko $\frac{3}{4}$ uposażenia posiadanego stopnia, reszta pozostaje w zawieszeniu. Jeśli wdrożone postępowanie zostanie zaniechane lub nastąpi prawomocne uwolnienie od oskarżenia — otrzymuje on resztę zatrzymanego upo-

sażenia. Posiadający jednak rodzinę otrzymują zawsze dodatek ekonomiczny w pełnym wymiarze.

(213) § 96. Każde orzeczenie sądu honorowego musi zawierać:

1) określenie sądu honorowego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,

2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy i wydania orzeczenia,

4) decyzję z § 88 pkt. 1 lub 2 co do winy,

5) w wypadku z § 88 pkt. 2 napomnienie lub karę, którą sąd honorowy wymierzył,

6) uzasadnienie, w którym podać należy motywy wydanego orzeczenia,

7) podpis przewodniczącego i członków kompletu.

ROZDZIAŁ XIII.

K a r y.

(214) § 97. W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej, sąd honorowy, o ile nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia, orzeka jedną z następujących kar:

1) karę nagany,

2) karę surowej nagany,

3) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Orzekanie innych kar jest wzbronione.

(215) § 98. O tem, która z kar w § 97 wymienionych ma być wymierzona, decyduje wyłącznie oficerski sąd honorowy wedle swego swobodnego uznania i w tej mierze nie jest on pozatem niczem związany prócz postanowień niniejszego statutu.

Przy orzekaniu sąd honorowy winien jest brać pod uwagę okoliczności tak obciążające jak i łagodzące. W szczególności zaś ma uwzględniać jako okoliczność obciążającą fakt poprzedniego ukarania oficera przez sąd honorowy.

(216) Stopień Kary.

Tylko swobodna ocena czynu wpływa na decyzję sądu honorowego co do stopnia kary, jaką ma orzec, oraz co do porządku, w jakim kary te wymierza.

Względ na poprzednie ukaranie oficera ma niewątpliwie wpływ na kształtowanie się decyzji sądu honorowego w rozpatrywanej sprawie, stanowi okoliczność obciążającą dla obwinionego, sąd nie ma potrzeby jednak trzymać się dokładnie porządku kar, podanego w § 97 statutu.

W praktyce zatem może sąd honorowy udzielić napomnienia oficerowi poprzednio już karanemu surową naganą, albo naodwrot skazać na wykluczenie z korpusu oficerskiego oficera, przedtem nigdy przez sąd honorowy niekaranego.

Statut nie przewiduje też żadnych wypadków, w którychby rodzaj kary był zgóry ustanowiony, w szczególności nie przewiduje wypadków, w którychby członkowie sądu honorowego musieli orzekać wykluczenie z korpusu oficerskiego.

(217) § 99. Kary orzeczone prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej danego oficera.

(218) Ewidencja Kar honorowych.

Kary orzeczone prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego, a więc kary nagany i surowej nagany po ich ogłoszeniu, karę wykluczenia z korpusu oficer-

skiego po zatwierdzeniu jej przez Prezydenta Rzeczypospolitej — wpisuje się do ewidencji oficera, prowadzonej w M. S. Wojsk. (karty ewidencyjnej), jakoteż do jego listy karnej i listy kwalifikacyjnej.

Listę karną oficera stanowi odnosząca się do danego oficera stronica w księdze kar, prowadzonej przez przełożonego formacji służbowej.

Ponadto wpisuje się kary po uprawomocnieniu się w rocznem uzupełnieniu do listy kwalifikacyjnej, w rubryce „uwagi”.

Orzeczenie uwalniające, jeżeli nastąpiło po zniesieniu poprzedniego orzeczenia skazującego (§ 133 lub § 134 stat.) wpisuje się również do listy kwalifikacyjnej.

Udzielenia naponnienia nie wpisuje się ani do listy karnej, ani do kwalifikacyjnej.

(219) § 14. r. w.

Do § 99 statutu.

Meldunków o wdrożeniu przeciw oficerowi sprawy honorowej nie należy uważać za zmianę ewidencyjną i nie należy odnotowywać ani w karcie ewidencyjnej, ani w liście kwalifikacyjnej.

(220) § 100. Niezależnie od skutków w innych przepisach określonych, kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich i do utrzymywania towarzyskich stosunków z oficerami przez przeciąg 14 dni od ogłoszenia kary.

Kara wykluczenia z korpusu oficerskiego pociąga za sobą rozwiązanie stosunku służbowego.

W razie ukarania za naruszenie honoru pociąga za sobą kara wykluczenia z korpusu oficerskiego również honorową dyskwalifikację wykluczonego.

(221) Skutki wykluczenia z Korpusu oficerskiego.

Prawomocnie orzeczona kara wykluczenia z korpusu oficerskiego pociąga za sobą:

a) pozbawienie stopnia oficerskiego, — a co zatem prawa noszenia munduru,

b) u oficera służby czynnej—zwolnienie ze służby czynnej,

c) zwolnienie od obowiązku wojskowej służby czynnej, w rezerwie i pospolitem ruszeniu,*)

d) możność dobrowolnego wstąpienia do wojska w stopniu szeregowego,

e) pozostawienie prawa do posiadania i noszenia nadanych orderów i odznaczeń,

f) utratę prawa do noszenia odznak (jak pułkowych), których statut to przewiduje,

g) u oficera w stanie czynnym i nieczynnym — utratę prawa do zaopatrzenia emerytalnego,

h) u oficera w stanie spoczynku — zachowanie uposażenia emerytalnego, z wyjątkiem wypadku przewidzianego w art. 23 ustawy o uposaż. emeryt. (ob. 228),

i) dyskwalifikację honorową, t. j. pozbawienie praw honorowych gentlemana, w razie gdy orzeczenie wykluczające zapadło naskutek naruszenia honoru.

(222) Wykonanie orzeczenia skazującego.

(Ustawa o podst. obow. i praw. ofic. w. p.).

Art. 27. Oficera nie można pozbawić stopnia oficerskiego, jak tylko:

a) w wypadku utraty obywatelstwa polskiego;

*) W myśl projektowanej noweli do ustawy o powszechn. obow. służby wojsk.

- b) w drodze prawomocnego wyroku sądowego;
- c) w drodze prawomocnego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego.

(223) Utrata stopnia oficerskiego.

(Rozporz. wykon. do ust. o podst. obow. i praw ofic.).

§ 7. W wypadku, przewidzianym w punkcie a) art. 27 ustawy o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów w. p., Ministerstwo spraw wewnętrznych zawiadamia o utracie przez oficera obywatelstwa polskiego Ministra spraw wojskowych, który ogłasza o powyższem i o pozbawieniu wskutek tego oficera jego stopnia — w dzienniku urzędowym M. S. Wojsk. i zarządza jego skreślenie ze spisów oficerów.

W wypadku przewidzianym w punktach b) i c) art. 27 tejże ustawy, odnośni prokuratorzy, wzgl. przewodniczący odnośnych sądów honorowych, zawiadamiają o zapadnięciu prawomocnego wyroku wzgl. orzeczenia, pozbawiającego oficera jego stopnia, Ministra spraw wojskowych, który postępuje, jak wskazano w ustępie 1-szym niniejszego paragrafu.

§ 107. Postanowienie § 7 niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie do oficerów rezerwy.

(224) Stosunek do wojska wykluczonych z korpusu oficerskiego.

Ustawa z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. Nr. 61, poz. 609) w brzmieniu znowelizowanem rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej (projekt.).

Art. 3. Powszechny obowiązek wojskowy obejmuje:

- a) obowiązek zgłoszenia się do spisów poborowych i obowiązek stawiennictwa do poboru,

b) w wypadkach i terminach ustawą przepisanych obowiązków służby czynnej, służby w rezerwie i pospolitem ruszeniu,

c) obowiązków meldowania się.

Postanowienia punktów b) i c) nie dotyczą wojskowych zawodowych.

Art. 79. Osoby, wydalone z wojska tudzież wydalone z korpusu oficerskiego prawomocnym wyrokiem sądowym lub wykluczone z korpusu oficerskiego prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego, wolne są od obowiązków wymienionych w art. 3. pkt. b) i c).

Osoby, które zostały zwolnione od jednego z obowiązków określonych w art. 3, podlegają tymże obowiązkom ponownie, a w szczególności zostają zaliczone z powrotem do rezerwy względnie pospolitego ruszenia, w stopniu poprzednio posiadanym, jeżeli ustaną okoliczności, które spowodowały ich zwolnienie od obowiązków wymienionych w art. 3.

(225) Prawa pensyjne wykluczonych z korp. ofic.

Oficer zawodowy, w stanie czynnym lub nieczynnym, wykluczony z korpusu oficerskiego, traci prawo do zaopatrzenia emerytalnego.

Oficer, któremu nie zostanie przyznane zaopatrzenie w wysokości uposażenia emerytalnego, otrzymuje odprawę, której wysokość zależy od długości czasu spędzonego przez tegoż oficera w służbie czynnej w wojsku polskim.

Wykluczonemu z korpusu oficerskiego b. oficerowi, który ma najmniej 10 lat nieprzerwanej służby wojskowej, może Minister spraw wojskowych, wedle własnego uznania, przyznać pensję, równającą się poborom emerytalnym, jakieby danemu oficerowi

przysługiwały, gdyby był przeniesiony w stan spoczynku.

Udzielone przez Ministra spraw wojskowych prawo to jest ściśle osobistem, to znaczy nie przysługuje wdowie wykluczonego oficera ani sierotom po nim.

Wykluczony z korpusu oficerskiego oficer w stanie spoczynku, to jest ten oficer, który w chwili uprawomocnienia się orzeczenia o. s. h., skazującego go na wykluczenie z korpusu oficerskiego, był już w stanie spoczynku — zachowuje uposażenie emerytalne dotąd pobierane.

Wyjątkowo tylko oficer w stanie spoczynku, który został wykluczony z korpusu oficerskiego za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego a zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego (np. prześladowanie polskości w państwie zaborczem) — traci prawo do uposażenia emerytalnego.

(226) Odprawa.

Ustawa z dnia 9 października 1923 r. o uposaż. funkcyj. państw. i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924).

Art. 94. Wojskowi zawodowi, przeniesieni do rezerwy, względnie w stan spoczynku bez zaopatrzenia, otrzymują odprawę w wysokości:

a) oficerowie zawodowi za czas służby w wojsku polskiem ponad 5 lat — dwunastomiesięcznego, od 2 do 5 lat — sześciomiesięcznego uposażenia.

Art. 95. Odprawy, przewidzianej w art. 94, nie otrzymują:

b) bezpośrednio po zwolnieniu przyjęci do służby cywilno-państwowej, samorządowej lub w zakładach i instytucjach subwencjonowanych przez Państwo, o ile na tej służbie pozostaną przynajmniej przez okres 6-cio miesięczny.

(227) Zaopatrzenie równe emeryturze.

Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcyj. państw. i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 6/24, poz. 46) — zmieniona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122/26, poz. 705).

Art. 48. Zawodowemu wojskowemu po nieprzerwanej co najmniej 10-cio letniej służbie wojskowej, w przypadku:

a) gdy orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego został prawomocnie skazany na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego,

może Minister spraw wojskowych przyznać zaopatrzenie w wysokości odpowiadającej temu uposażeniu emerytalnemu, jakoby skazany pobierał, w razie przeniesienia go w stan spoczynku.

(228) Pozbawienie emerytury.

Ustawa z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcyj. państw. i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 6/24, poz. 46) — zmieniona rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1926 r. (Dz. U. R. P. Nr. 122/26, poz. 705).

Art. 23. Prawo do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie:

3) gdy emeryt wojskowy został orzeczeniem oficerskiego sądu honorowego prawomocnie skazany na wykluczenie z korpusu oficerskiego, za czyn popełniony przed wstąpieniem do wojska polskiego, a zwrócony przeciw interesom Narodu Polskiego.

(229) Zdolność honorowa.

Oficer ukarany przez oficerski sąd honorowy karą nagany lub surowej nagany, nie traci zdolności honorowej (praw getlemana).

Oficer, co do którego oficerski sąd honorowy orzekł prawomocnie wykluczenie z korpusu oficerskiego:

a) zachowuje zdolność honorową — jeżeli orzeczenie wykluczające go z korpusu oficerskiego stwierdza, iż uznaje go się winnym naruszenia godności oficerskiej,

b) zostaje honorowo zdyskwalifikowany t. j. traci zdolność honorową — w wypadku, gdy orzeczenie wykluczające go z korpusu oficerskiego stwierdza, iż uznaje go się winnym naruszenia honoru.

Co się tyczy oficera prawomocnym wyrokiem sądu karnego skazanego na „wydalenie z korpusu oficerskiego“ („zwolnienie ze służby“), to w każdym wypadku, gdy tenże b. oficer przy sposobności zatargu honorowego podda się orzecznictwu sądu honorowego, sąd hon. rozpatrzywszy przestępstwo karne przezeń popełnione, pobudki tegoż i inne okoliczności, orzeknie, czy mimo wyroku sądowego orzekającego karę dodatkową na czci, tenże b. oficer zachował zdolność honorową, czy też należy go uznać jako honorowo zdyskwalifikowanego.

Oficer wyrokiem sądu karnego „wydalony z wojska“ staje się temsamem honorowo zdyskwalifikowany.

(230) § 101. Wszystkie kary, orzeczone prawomocnie przez oficerski sąd honorowy mają być ogłaszane:

a) co do oficerów zawodowych w stanie czynnym, oficerów kontraktowych, oraz pełniących w danej chwili służbę czynną: oficerów w stanie spoczynku, oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia — w dodatku taj-

nym do rozkazu dziennego tej formacji (jednostki), w której dany oficer pełni służbę,

- b) co do oficerów zawodowych w stanie nieczynnym oraz nie pełniących w danej chwili służby czynnej oficerów rezerwy lub pospolitego ruszenia — w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu, oraz w dodatku tajnym do rozkazu dziennego formacji macierzystej,
- c) co do oficerów w stanie spoczynku, nie pełniących służby czynnej, w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu danego oficera.

Oдноśne tajne rozkazy mają być podane do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten sam stopień co ukarany, z wyjątkiem ogłoszenia o wykluczeniu z korpusu oficerskiego, które mają być podane do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień.

(231) § 15. r. w.

Do § 101 statutu.

W dodatku tajnym do rozkazu należy ogłaszać tylko ostateczne orzeczenie, to jest wymiar kary, nie zaś orzeczenie w pełnem brzmieniu z podaniem opisu inkryminowanego czynu.

Ogłoszenie ma ograniczyć się do wymienienia sądu honorowego, który rozpatrywał sprawę, daty, ewentualnej liczby orzeczenia, stopnia, nazwiska i imienia, przynależności macierzystej i służbowej skazanego i wymierzonej kary.

(232) Ogłoszenie o wykluczeniu z korp. ofic.

Dowódca powołany do tworzenia sądów honorowych ogłasza w rozkazie tajnym o wykluczeniu z korpusu oficerskiego oficera, co do którego prawomocne orzeczenie wykluczające zapadło w sądzie honorowym przy formacji mu podległej.

Np. dowódca okręgu korpusu ogłasza wykluczenie z korpusu oficerskiego dotyczące oficerów mu podległych, jakoteż dotyczące tych oficerów, którzy zostali skazani na wykluczenie przez sąd honorowy istniejący przy jednej z formacyj mu podległych.

(233) Sposób ogłaszania orzeczeń.

Orzeczenie o wykluczeniu z korpusu oficerskiego ogłasza się w rozkazie tajnym.

Orzeczenie o ukaraniu oficera naganą lub surową naganą ogłasza się w formie osobnego dodatku do rozkazu tajnego, przyczem dodatek ten zawiera u góry (np. w prawym rogu ujęte w prostokąt) zaznaczenie: „dla oficerów od — wzwyż” — zależnie od stopnia oficera wymienionego w orzeczeniu.

Orzeczenie uwalniające ogłasza się jedynie wtedy, jeżeli zapadło na skutek wznowienia sprawy, — pozatem na prośbę oficera zrehabilitowanego.

(234) § 102. Kara nagany i surowej nagany zostaje puszczona w niepamięć i ulega wykreśleniu z ewidencji kar i listy kwalifikacyjnej w ten sposób, żeby stała się nieczytelna, jeżeli od orzeczenia jej minęły dwa lata, a ukarany oficer przez cały ten czas nie otrzymał w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego żadnej kary.

Jeżeli w okresie powyższym oficer w drodze nowego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego otrzy-

mał karę, czasokres ten się przerywa, czas zaś potrzebny do wykreślenia dawnej kary zaczyna się liczyć od wydania nowego orzeczenia.

(235) Wykreślenie kar.

Jeżeli oficer ukarany przez sąd honorowy karą nagany lub surowej nagany, przed upływem dwóch lat, ponownie zostanie ukarany jedną z tych kar, wtedy pierwsza kara może być wykreśloną dopiero równocześnie z drugą, a więc po upływie dwóch lat licząc od dnia orzeczenia drugiej kary.

Na tych samych zasadach wykreśla się, orzeczone przez sądy honorowe przed wejściem w życie niniejszego statutu ofic. sądów hon., kary nagany tudzież surowej nagany i ostrzeżenia.

(236) § 103. Otrzymanie napomnienia w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego ma być zakomunikowane tylko danemu oficerowi, oraz jego przełożonemu.

Napomnienia nie ogłasza się w rozkazie, ani też nie wpisuje się go do karty ewidencyjnej lub kwalifikacyjnej oficera.

Wszystkie osoby, które z urzędu były poinformowane o udzieleniu napomnienia, są obowiązane do tajemnicy.

ROZDZIAŁ XIV.

Środki prawne.

(237) § 104. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych niema zwyczajnego środka prawnego, o ile nie orzeczono kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Od uchwał oficerskich sądów honorowych niema żadnego środka prawnego prócz wypadku z § 59

ust. 2, przewidującego środek prawny od uchwały powziętej w myśl § 58 pkt. 2.

Orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych, przeciw którym niema środka prawnego, stają się prawomocne i wykonalne od ich ogłoszenia.

(238) Uprawomocnienie się uchwał i orzeczeń.

Do uprawomocnienia się uchwał i orzeczeń ofic. sądu hon. mają zastosowanie postanowienia analogiczne do postanowień postęp. karn. wojsk. o prawomocności wyroków sądowych.

§ 381. O ile ustawa niniejsza nie postanawia wyjątku, uzyskują wyroki, przeciw którym zwyczajny środek prawny nie jest wogóle dopuszczalny, prawomocność z chwilą wydania wyroku, a inne wyroki z chwilą, w której zaczepienie ich zapomocą zwyczajnego środka prawnego staje się niedopuszczalne z powodu zrzeczenia się, zaniedbania terminu lub odrzucenia wniesionego środka prawnego.

§ 382. Wyroki, orzekające karę, która ma być dopiero wykonana, powinny być po prawomocności zaopatrzone klauzulą wykonawczą przez dowódcę właściwego.

Klauzula wykonawcza ma obejmować zarządzenie wykonania.

(239) Prawomocność uchwał sądu honorowego.

Uchwały oficerskiego sądu honorowego (wydziału lub kompletu) stają się wszystkie prawomocne z chwilą ich ogłoszenia, z wyjątkiem:

a) uchwała wydziału o. s. h., powzięta w myśl § 58 punkt 2 statutu, staje się prawomocną po upływie trzech dni od dnia doręczenia tejże uchwały na

piśmie oficerowi zainteresowanemu, o ile tenże oficer w okresie trzech dni nie złoży meldunku swemu przełożonemu z prośbą o skierowanie sprawy na komplet sądu honorowego,

b) uchwała wydziału o. s. h., powzięta w myśl § 58 punkt 4 statutu, staje się prawomocną po upływie trzech dni od dnia doręczenia uchwalonego wniosku przełożonemu oficerowi, o ile do trzech dni przełożony ten nie zwróci się do oficerskiego sądu honorowego z umotywowanym żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet sądu honorowego.

Niezależnie od prawomocności, uchwała sądu honorowego powzięta przez komplet sądu honorowego w myśl § 72 statutu i stanowiąca, że oficer nie ma być oddany pod sąd honorowy — może być zniesiona przez Ministra spraw wojskowych, w myśl § 134 statutu, do trzech miesięcy od chwili jej wydania.

(240) Prawomocność orzeczeń sądu honorowego.

Wszystkie orzeczenia sądu honorowego, — z wyjątkiem orzeczenia, mocą którego oficer zostaje skazany na karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, — uprawomocniają się z chwilą ich ogłoszenia.

Jednakże mimo prawomocności mogą one być zniesione przez Ministra spraw wojskowych, przy zastosowaniu postanowień § 134 statutu, a to do trzech miesięcy od dnia wydania odnośnego orzeczenia.

Orzeczenie ofic. sądu hon. skazujące oficera na wykluczenie z korpusu oficerskiego, staje się prawomocne dopiero z chwilą zatwierdzenia go przez Najwyższego Zwierzchnika Sił Zbrojnych t. j. Prezydenta Rzeczypospolitej.

(241) § 105. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, orzekających karę wykluczenia z korpusu

oficerskiego, przysługuje odnośnemu oficerowi prawo wniesienia pisemnego odwołania, a to:

1) od orzeczeń sądów honorowych dla oficerów młodszych — do właściwego sądu honorowego dla oficerów sztabowych. Sądem tym jest sąd honorowy dla oficerów sztabowych, któremu w I instancji podlegają oficerowie sztabowi, mający wspólną przynależność służbową z oficerami młodszymi danej formacji,

2) od wydanych w I instancji orzeczeń sądów honorowych dla oficerów sztabowych, — do sądu honorowego dla generałów.

Jako sąd II instancji w stosunku do sądu honorowego dla generałów wyznaczony będzie przez Prezydenta Rzeczypospolitej po przeprowadzeniu wyborów do sądu honorowego dla generałów, na okres 2 lat sąd honorowy generalski II instancji, złożony z 7-miu generałów, nienależących do sądu honorowego dla generałów. Do tego sądu może być wyznaczony z listy generałów każdy generał, o ile w myśl niniejszego rozporządzenia może być wybrany na członka sądu honorowego, z tem, że zastrzeżenie, wymienione w pkt. d) § 36 niniejszego rozporządzenia, nie ma tu zastosowania.

Sąd honorowy generalski II instancji zebrawszy się na wezwanie najstarszego z generałów, wchodzących w skład tego sądu, wybiera z pośród siebie przewodniczącego.

Sąd honorowy generalski II instancji orzeka w komplecie 5 sędziów.

(242) Sąd honorowy generalski II-giej instancji.

Wszystkie oficerskie sądy honorowe pochodzą z wyboru, z wyjątkiem ofic. sądu hon. generalskiego

II-giej instancji, którego członkowie nie są wybierani lecz mianowani przez Prezydenta Rzeczypospolitej.

Członkami sądu hon. generalskiego II-giej instancji mogą być mianowani również: I i II wiceminister, szef Sztabu Generalnego, szef Biura Personalnego, naczelny prokurator wojskowy oraz szef Korpusu Kontrolerów, którym z tytułu ich stanowisk nie przysługuje bierne prawo wyborcze do sądu hon. I-szej instancji.

(243) § 106. Termin do wniesienia odwołania wynosi 14 dni od dnia następującego po doręczeniu odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołania wniesione po tym terminie odrzuca się bez rozpatrywania.

Odwołania nadane na pocztę, jako przesyłki polecone przed upływem terminu do wniesienia odwołania, uważa się za wniesione w terminie bez względu na dzień doręczenia ich sądowni.

(244) Terminy i usprawiedliwienie ich zaniedbania.

P. k. w.

§ 124. Do terminów, wyznaczonych na dni, nie należy wliczać tego dnia, w którym miało miejsce postanowienie, działanie lub zdarzenie, uzasadniające początek terminu.

Termin, wyznaczony na tygodnie lub miesiące, kończy się z upływem tego dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą swą lub liczbą odpowiada dniowi rozpoczęcia się terminu; jeżeli w ostatnim miesiącu niema takiego dnia, wówczas kończy się termin z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Niedziele i dni świąteczne wlicza się do terminów.

Jeżeli koniec terminu przypada na niedzielę lub

święto, to za ostatni dzień terminu uważa się najbliższy dzień powszedni.

Dni biegu pocztowego nie wlicza się do terminu.

§ 125. W razie zaniedbania terminu do zgłoszenia środka prawnego może władza, powołana do rozstrzygania środka tego, zezwolić na przywrócenie do stanu pierwotnego, jeżeli żądający przywrócenia udowodni, iż nie mógł dotrzymać terminu wskutek służby wojskowej lub nieuchronnej przeszkody, nie spowodowanej swem zawinieniem.

Przeszkodę nieuchronną należy przyjąć także wtedy, gdy żądający przywrócenia bez swej winy nie otrzymał wiadomości o doręczeniu.

Przeszkodę, spowodowaną służbą wojskową, należy wykazać poświadczeniem służbowem.

§ 126. Prośbę o usprawiedliwienie zaniedbania terminu należy wnieść najdalej w ciągu trzech dni po ustaniu przeszkody do tej władzy, gdzie należało zgłosić środek prawny, z wymienieniem przyczyn zaniedbania i okoliczności, usprawiedliwiających je.

Z prośbą należy połączyć zgłoszenie zaniedbanego środka prawnego.

§ 127. Władza, powołana do rozstrzygania środka prawnego, orzeka, w razie dozwoleń przywrócenia terminu, zaraz także w sprawie samej.

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania, dopóki przywrócenia nie dozwolono. Odroczenie wykonania może być jednak zarządzone, i to jeżeli chodzi o wyrok karny, przez właściwego dowódcę, zresztą zaś przez tę władzę, gdzie należało zgłosić środek prawny, a w każdym wypadku przez władzę, powołaną do rozstrzygnięcia środka prawnego.

(245) Cofnięcie i zrzeczenie się odwołania.

Termin do wniesienia odwołania określa § 106 statutu.

Jeżeli odwołanie wniesiono po upływie terminu jednocześnie z prośbą o usprawiedliwienie zaniedbania terminu i sąd honorowy przyjął zaniedbanie za usprawiedliwione, wówczas ma sąd odwołanie załatwić tak, jakgdyby je wniesiono w należytych czasie.

Odwołanie wniesione w terminie można przed upływem terminu cofnąć. Cofnięcie odwołania ma ten skutek, że ponowne wniesienie odwołania jest niedopuszczalne.

Natomiast statut o. s. h. nie przewiduje zrzeczenia się środka prawnego przez oświadczenie, przeto oświadczenie oficera skazanego na wykluczenie z korp. ofic., że zrzeka się odwołania, nie ma mocy prawnej; zaczętem w wypadku, gdy skazany oficer po oświadczeniu namyśli się i przed upływem terminu wniesie odwołanie, należy odwołaniu temu nadać bieg normalny.

(246) § 107. Odwołania wnosić należy do tego sądu honorowego, który wydał odnośne orzeczenie. Przewodniczący sądu honorowego obowiązany jest na żądanie wnoszącego potwierdzić odbiór odwołania, z wyjątkiem wypadku, gdy odwołanie zostało przesłane pocztą.

(247) § 108. Odwołanie może być oparte na tem:

1) że sąd honorowy nie zbadał okoliczności istotnych dla ocenienia kwestji winy lub dla wymiaru kary, albo

2) naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub wymiar kary, albo

3) mylnie uznał oficera winnym (§ 88 pkt. 2) albo też,

4) że kara wykluczenia z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt surową.

(248) Wywód powodów odwołania.

Odwołanie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyraźnie w § 108 statutu oznaczonych.

Jako uzasadnienie odwołania można zatem podać tylko powody wyliczone w § 108 stat., a to jeden z nich lub kilka. Wnoszący odwołanie musi podać wywód powodów odwołania, t. j. przytoczyć okoliczności, przemawiające za tem, że rzeczywiście zachodzi powołany przezeń wypadek.

ROZDZIAŁ XV.

Postępowanie odwoławcze.

(249) § 109. Po otrzymaniu odwołania, wniesionego przez skazanego oficera w terminie przepisany, przewodniczący sądu honorowego, który wydał orzeczenie, przesyła akta sprawy honorowej wraz z odwołaniem do sądu honorowego właściwego do rozpatrzenia odwołania (sąd honorowy odwoławczy).

(250) Sąd odwoławczy dla oficerów młodszych.

Sąd honorowy dla oficerów sztabowych, który jest instancją I-szą dla oficerów sztabowych, przynależnych służbowo do pewnych formacyj, jest zarazem zawsze instancją II-gą dla oficerów młodszych przynależnych służbowo do tych samych formacyj.

(251) § 110. Po otrzymaniu aktów sprawy przewodniczący sądu honorowego odwoławczego skiero-

wuje je do kompletu celem przeprowadzenia rozprawy i załatwienia odwołania. Przewodniczący kompletu wyznacza referenta sprawy z pośród członków kompletu.

(252) § 111. Zawiadomienie pisemne o terminie rozprawy odwoławczej doręcza się obwinionemu co najmniej na 8 dni przed rozprawą, z tem, że ewentualne niestawiennictwo jego lub jego rzecznika nie powstrzyma przeprowadzenia rozprawy. O terminie rozprawy odwoławczej zawiadomić należy również przełożonego obwinionego.

(253) § 112. Na rozprawie odwoławczej sędzia referujący przedstawia na podstawie aktów istotę danego wypadku, odczytuje uchwałę, którą obwiniony oddany został pod sąd honorowy, pisemną obronę oskarżonego, protokół rozprawy I instancji, orzeczenie i odwołanie, tudzież inne ewentualne pisma z aktów, które uważa za potrzebne dla dokładnego przedstawienia sprawy. Następnie należy wysłuchać obwinionego oraz udzielić głosu jego rzecznikowi.

Z przebiegu rozprawy spisuje się protokół analogicznie do postanowień § 92.

(254) § 113. W sądzie odwoławczym powoływanie się na nowe dowody jest dopuszczalne tylko, o ile obwiniony uprawdopodobni, że przy rozprawie w I instancji powyższe dowody nie były mu znane — albo też, że nie mógł z nich korzystać.

(255) Nowe dowody.

Przy powoływaniu się na nowe dowody należy przytoczyć dokładnie wszystkie szczegóły, które mogą posłużyć do ocenienia ich doniosłości, jakoteż na-

leży wymienić powody, które uniemożliwiły obwionemu korzystanie z tych dowodów na rozprawie sądu honorowego I-szej instancji.

(256) § 114. O ile sąd odwoławczy uznaje dopuszczalność przeprowadzenia powołanych nowych dowodów, albo o ile uznaje za potrzebne przeprowadzenie dowodów w I instancji powołanych, a nie przeprowadzonych, albo o ile uważa za potrzebne uzupełnienie dowodów w I instancji przeprowadzonych, celem zbadania okoliczności istotnych dla oceny kwestji winy lub dla wymiaru kary, wówczas może dowody powyższe sam przeprowadzić lub też orzeczenie sądu honorowego I instancji uchwałą znieść i przekazać sprawę sądowi I instancji do ponownej rozprawy. Tak samo postępuje sąd odwoławczy w wypadku, gdy uzna, że sąd I instancji naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub na wymiar kary.

Sąd odwoławczy przekazuje sprawę do ponownej rozprawy temu sądowi, który wydał zniesione orzeczenie w I instancji. Od uczestnictwa w ponownej rozprawie w charakterze sędziów są wyłączeni członkowie sądu, którzy uczestniczyli w komplecie poprzednio w tej sprawie orzekającym.

Jeżeliby w warunkach ust. 2 niniejszego paragrafu nie można było utworzyć kompletu do ponownej rozprawy — wchodzi w zastosowanie przepis § 23.

(257) Delegowanie sądu dla ponownej rozprawy.

Jeżeli sąd hon. dla ofic. młodszych, który wydał w I-szej instancji orzeczenie wykluczające, składa się wogóle tylko z jednego kompletu, wówczas w wypadku zniesienia tego orzeczenia przez sąd II-giej

instancji, t. j. sąd hon. dla ofic. sztabowych, — za-
wiadomiony o tem przełożony formacji, przy której
s. h. dla ofic. sztab. istnieje, występuje do M. S.
Wojsk. z wnioskiem o delegowanie dla ponownej
rozprawy innego sądu hon. dla ofic. młodszych.

(258) § 115. O ile sąd odwoławczy poza wy-
padkiem przekazania sprawy sądowi I instancji
z § 114 uważa, że sąd honorowy I instancji mylnie
uznał oficera winnym, albo też, że kara wykluczenia
z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt
surową, wówczas wydaje orzeczenie odwoławcze,
zmieniające orzeczenie sądu honorowego I instancji.
W przeciwnym wypadku sąd odwoławczy wydaje
orzeczenie odwoławcze, zatwierdzające orzeczenie są-
du honorowego I instancji.

(259) Treść orzeczenia sądu odwoławczego.

Jeżeli sąd odwoławczy uważając, że materiał,
którym rozporządza stanowi dostateczną podstawę
do orzekania w samej sprawie, załatwia odwołanie
przez orzeczenie (a nie przez uchwałę), wówczas
bądź zatwierdza orzeczenie I instancji, bądź znosi
je, wydając ze swej strony orzeczenie przychylniej-
sze dla oficera skazanego, a więc orzekające karę su-
rowej nagany lub nagany, udzielające napomnie-
nia lub nawet uwalniające obwinionego całkowicie.

(260) § 116. Uchwała sądu honorowego odwo-
ławczego znosząca orzeczenie sądu honorowego I in-
stancji (§ 114) zawierać ma:

- 1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie
członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,
- 2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie,
czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecno-
ści, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej i wydania uchwały,

4) decyzję znoszącą orzeczenie sądu honorowego I instancji i przekazującą sprawę sądowi do ponownej rozprawy (§ 114), w której to decyzji podać należy zarazem, które dowody mają być przeprowadzone lub uzupełnione,

5) uzasadnienie, w którym podać należy motywy powyższej decyzji,

6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

(261) § 117. Orzeczenie odwoławcze oficerskiego sądu honorowego jako odwoławczego ma zawierać:

1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,

2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,

3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej oraz wydanego orzeczenia odwoławczego,

4) decyzję sądu odwoławczego, w której podać należy, czy orzeczenie sądu honorowego I instancji zmienia się i w jaki sposób, czy też orzeczenie to się zatwierdza,

5) uzasadnienie, w którym podać należy motywy powyższej decyzji,

6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

(262) § 118. Decyzja odwoławcza (§ 116 pkt. 4 lub § 117 pkt. 4) zapada na tajnej naradzie sądu honorowego odwoławczego, do której stosuje się analogiczne przepisy §§ 83 — 87 niniejszego statutu.

Decyzję ogłasza obwinionemu bezzwłocznie przewodniczący sądu honorowego odwoławczego. Ogłoszenie decyzji należy uwidocznić w protokule rozprawy odwoławczej.

(263) Uprawomocnienie się orzeczenia wydanego przez sąd odwoławczy.

Jeżeli sąd honorowy II-giej instancji załatwił odwołanie w ten sposób, że zniósł orzeczenie I-szej instancji, opiewające na wykluczenie z korpusu oficerskiego, i sam wydał w tej sprawie orzeczenie (opiewające na karę surowej nagany lub nagany, udzielające napomnienia, lub uwalniające), — wówczas orzeczenie to wydane przez sąd odwoławczy uprawomocnia się z chwilą ogłoszenia.

(264) § 119. Uchwała z § 116 lub orzeczenie z § 117, mają być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na piśmie w formie w tychże paragrafach przepisanej, poczem, o ile nie zachodzi wypadek z § 123, mają być jaknajrychlej doręczone obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

(265) § 120. Od uchwały z § 116 oraz od orzeczenia odwoławczego oficerskiego sądu honorowego niema środka prawnego.

(266) § 121. Uchwała oficerskiego sądu honorowego znosząca orzeczenie sądu honorowego I instancji nie narusza mocy obowiązującej uchwały, oddającej danego oficera pod sąd honorowy.

Sprawy przekazane uchwałą przez sąd honorowy odwoławczy do ponownej rozprawy rozpatruje sąd honorowy I instancji w komplecie, składającym się z 5-ciu sędziów, przy zastosowaniu postanowień ustępu 2 § 114.

(267) § 122. O ile nie zachodzi wypadek z § 123, przesyła sąd honorowy odwoławczy akta sprawy wraz z odpisem orzeczenia odwoławczego (uchwały) sądowi honorowemu I instancji.

ROZDZIAŁ XVI.

Zatwierdzanie orzeczeń.

(268) § 123. Orzeczenia sądów honorowych wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, od których nie wniesiono odwołania w przepisany terminie, albo też wniesione odwołanie cofnięto, oraz orzeczenia sądów honorowych odwoławczych, któremi zatwierdzono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, orzeczoną przez sąd honorowy I instancji, stają się prawomocne i wykonalne po zatwierdzeniu co do kary przez Prezydenta Rzeczypospolitej, jako Najwyższego Zwierzchnika Sił Zbrojnych.

(269) § 124. W obu wypadkach wymienionych w § 123 przedkłada sąd honorowy akta sprawy wraz z orzeczeniem drogą służbową przy dołączeniu opinii przełożonych Ministrowi Spraw Wojskowych celem przedstawienia orzeczenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia co do kary.

(270) § 16. r. w.

Do § 124 statutu.

Przy przedstawianiu M. S. Wojsk akt oficerskich spraw honorowych — należy:

- a) akta uporządkować chronologicznie, ponumerować w porządku kolejnym i zeszyć w jeden plik, oprawny w twardą okładkę zewnętrzną,
- b) zaopatrzyć plik akt w „Dziennik akt sprawy”, jako ich ogólne zestawienie — w formie okładki wewnętrznej,

- c) sporządzić treściwy opis (referat) o stanie danej sprawy z uwzględnieniem dotychczasowego jej przebiegu.

(271) § 125. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary, wówczas sprawa skierowana zostaje zpowrotem do sądu, który wydał orzeczenie w I instancji lub do innego sądu honorowego, wydelegowanego przez Ministra Spraw Wojskowych (§ 23) dla ponownego orzeczenia co do kary.

(272) § 126. Sąd honorowy powołany do nowego orzeczenia kary, wysłuchawszy na rozprawie wniosków obwinionego i ewentualnie rzecznika co do kary, orzeka jedną z kar, przewidzianych w § 97 pkt. 1, 2 niniejszego statutu.

(273) Niezatwierdzenie orzeczenia wykluczającego.

Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdził orzeczenia skazującego oficera na wykluczenie z korpusu oficerskiego, wówczas Minister spraw wojskowych przesyła sprawę dla ponownego orzeczenia do sądu honorowego tego samego, który orzekał w tej sprawie w I instancji, bądź do innego sądu honorowego tej samej kategorii.

Sąd honorowy powołany do wydania ponownego orzeczenia w tej sprawie, nie może orzec kary surowszej nad surową nagane, to zn., że absolutnie nie wolno mu orzekać po raz wtóry wykluczenia z korpusu oficerskiego.

(274) § 127. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej zatwierdza orzeczenie co do kary, wówczas akta sprawy wraz z orzeczeniem zwrócone zostają sądowi honorowemu, który zarządza doręczenie odpisu orze-

czenia obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

Sąd honorowy odwoławczy przesyła w tym wypadku następnie akta wraz z odpisem orzeczenia sądowi honorowemu I instancji.

(275) Wykonanie orzeczenia wykluczającego.

Orzeczenie wykluczające po uprawomocnieniu się, t. j. po podpisaniu go przez Prezydenta Rzeczypospolitej, zostaje opatrzone klauzulą wykonawczą przez Ministra spraw wojskowych. Klauzula ta obejmuje, skierowane do przełożonego skazanego oficera, polecenie — nakazujące:

- a) skreślić skazanego z listy oficerskiej,
- b) zwolnić go natychmiast z służby czynnej,
- c) wstrzymać z dniem zwolnienia z służby czynnej wypłatę wszelkich poborów, oprócz ewentualnych poborów zaległych tudzież odprawy,

d) przesłać dokumenty personalne tegoż oficera do właściwej P. K. U. (tej, na której obszarze b. oficer obrał sobie miejsce stałego zamieszkania), która to P. K. U. wystawi temuż b. oficerowi zaświadczenie, zwalniające go od obowiązku wojskowej służby czynnej, w rezerwie i pospolitem ruszeniu, w myśl art. 79 ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej.

ROZDZIAŁ XVII.

Zawiadomienia władz i udzielanie odpisów uchwał i orzeczeń.

(276) § 128. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem, które władze wojskowe, prócz władz, wymienionych w niniejszym statucie, mają być

przez oficerskie sądy honorowe zawiadamiane o uchwałach i orzeczeniach tychże sądów, oraz jakim władzom lub instytucjom publicznym mogą być udzielane odpisy uchwał i orzeczeń sądów honorowych.

(277) Wydawanie akt sądu hon.

Zasadniczo akt sądów honorowych nie wydaje się nikomu ani nawet władzom lub instytucjom publicznym, sądów powszechnych nie wyłączając.

Jedynie tylko w pewnych wypadkach, o ile okręgowy sąd powszechny należycie uzasadni wagę tych akt w łączności z prowadzoną przez siebie sprawą, można wydawać niektóre załączniki akt i to tylko te, które wiążą się ściśle z prowadzoną przez sąd okręgowy sprawą.

Wydawanie akt musi być ograniczone tylko do koniecznych części akt i tylko do wypadków koniecznych.

Zainteresowany sąd powszechny winien należycie uzasadnić potrzebę tych akt, zarazem ze względu na obowiązującą tajność rozpraw o. s. h., winien on oświadczyć, że tę część rozprawy, w której zużytkowane będą akta ofic. sądu hon., prowadzić będzie tajnie.

ROZDZIAŁ XVIII.

Wznowienie postępowania honorowego.

(278) § 129. Gdy wyjdą najaw nowe okoliczności, z których przypuszczać należy, że oficerowi skazanemu przez oficerski sąd honorowy stała się krzywda, należy zarządzić wznowienie ukończonego prawomocnie postępowania honorowego na jego żą-

danie, względnie na żądanie jego rzecznika lub ustawowego zastępcy, a w razie jego śmierci — na żądanie jego dzieci, żony, rodziców lub jednego z oficerów tej formacji (jednostki), do której zmarły w czasie wydania zasadzającego orzeczenia należał.

(279) Warunki wznowienia postępowania.

Wznowienie postępowania jest środkiem prawnym nadzwyczajnym, w odróżnieniu od środka prawnego zwyczajnego, jakim jest odwołanie.

Wznowienie postępowania zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oficera może nastąpić zasadniczo tylko w wypadku, gdy zapadłe orzeczenie wzgl. uchwała już się uprawomocniły i od chwili wydania odnośnego orzeczenia wzgl. uchwały upłynęło najmniej trzy miesiące — pozatem przy spełnieniu się warunków szczegółowych statutem określonych.

(280) § 130. Na niekorzyść skazanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania honorowego tylko wtedy, jeżeli obwinienie dotyczy czynu, wobec którego dalsze pozostawanie jego w korpusie oficerskim jest niedopuszczalne, a wyszły najaw nowe dowody, które same przez się lub w połączeniu z poprzednio już znanymi okolicznościami mogą służyć do udowodnienia zarzutów, stanowiących przedmiot obwinienia.

(281) Wznowienie postępowania na niekorzyść oficera.

Na niekorzyść oficera uwolnionego lub skazanego orzeczeniem prawomocnem, po upływie trzech miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia, dopuszczalnem jest wznowienie postępowania honorowego tylko w razie, gdy zachodzą łącznie następujące warunki:

1) czyn jest tego rodzaju, iż winny jego popełnienia nie powinien absolutnie być pozostawiony w korpusie oficerskim,

2) oficer oskarżony o powyższy czyn nie został skazany na wykluczenie z korpusu oficerskiego jedynie dla braku dowodów, że czynu, o który go obwiniono, istotnie się dopuścił,

3) po uprawomocnieniu się orzeczenia wyszły na jaw nowe okoliczności, mogące stanowić bezpośredni lub pośredni dowód, że tenże oficer czyn inkryminowany rzeczywiście popełnił.

(282) § 131. O tem, czy żądanie wznowienia nadaje się do rozpatrzenia przez sąd honorowy, rozstrzyga posiadający uprawnienia dowódcy okręgu korpusu bezpośredni lub pośredni przełożony tej formacji, przy której funkcjonujący sąd honorowy wydał orzeczenie, w odniesieniu zaś do generałów, rozstrzyga zawsze Minister Spraw Wojskowych.

Rozstrzygnięcie następuje po ewentualnem uprzedniem zasięgnięciu opinii przewodniczącego odnośnego sądu honorowego.

Jeżeli powzięta została decyzja, że żądanie nadaje się do rozpatrzenia, sprawa wraca do sądu honorowego I instancji, którego przewodniczący zarządza przeprowadzenie dochodzeń w myśl przepisów § 69, mających na celu zbadanie, czy przedstawione nowe okoliczności i dowody dają w myśl §§ 129 i 130 podstawę do wznowienia postępowania honorowego.

Po przeprowadzeniu dochodzeń, sąd honorowy na posiedzeniu, odbytem w myśl § 72, wydaje umotywowaną uchwałę, czy postępowanie honorowe ma być wznowione, czy też nie.

Od uchwały tej niema środka prawnego.

(283) § 132. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie nie ma być wznowione, przesyła odpis odnośnej uchwały temu przełożonemu, który powziął decyzję z § 131 ust. 1, oraz osobie, która wznowienia żądała.

(284) § 133. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie ma być wznowione, odbywa się przed sądem honorowym I instancji rozprawa, do której mają analogiczne zastosowanie przepisy §§ 74 — 96.

Na podstawie wyników rozprawy wydaje sąd honorowy nowe orzeczenie, którem utrzymuje w mocy orzeczenie poprzednie, albo orzeka nanowo w sprawie samej. W tym ostatnim wypadku orzeka sąd zarazem, czy orzeczenie poprzednie zostaje całkowicie czy też częściowo zniesione. Do czasu wydania tego orzeczenia poprzednie orzeczenie pozostaje w mocy.

ROZDZIAŁ XIX.

Znoszenie orzeczeń i uchwał przez Ministra Spraw Wojskowych.

(285) § 134. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje w wykonywaniu nadzoru nad sądami honorowymi (§ 3) prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, któremi postanowiono, że oficer nie ma być oddany pod sąd honorowy (§ 72),

2) znoszenia orzeczeń sądów honorowych uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia lub wymierzających karę nagany albo surowej nagany, —

a to z urzędu lub na wniosek uczyniony przez dowódcę, któremu przysługuje prawo nadzoru nad odnośnym sądem honorowym (§ 3), o ile zaszło rażące

naruszenie istotnych postanowień statutu lub o ile uchwała względnie orzeczenie opiera się na oczywistej omyłce sądu honorowego.

Z prawa tego skorzystać może Minister Spraw Wojskowych w ciągu 3 miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

W razie zniesienia uchwały lub orzeczenia skierowuje Minister Spraw Wojskowych sprawę do sądu, który wydał odnośną uchwałę lub orzeczenie, albo też do innego sądu tej samej kategorii celem ponownego rozpatrzenia i wydania ponownej uchwały względnie orzeczenia.

(286) Prawo nadzoru nad sądami honorowemi.

Ogólny nadzór nad wszystkimi oficerskimi sądami honorowemi sprawuje Minister spraw wojskowych. Ponadto w myśl § 3 statutu, prawo nadzoru nad poszczególnymi sądami honorowemi, sprawują przełożeni bezpośredni i pośredni tych formacyj (jednostek), przy których dane sądy istnieją.

Prawo nadzoru obejmuje — bez naruszenia zasady niezawisłości sądów hon., wyrażonej w § 2 statutu — prawo czuwania nad prawidłowym urzędowaniem sądów i nad należytem spełnianiem włożonych na nie obowiązków, prawo uchylania spostrzeżonych nieprawidłowości, oraz u przełożonych formacyj, prawo czynienia doniesień o spostrzeżonych nieprawidłowościach; doniesienia te kierowane są do władzy powołanej do wydawania potrzebnych zarządzeń t. j. do Ministra spraw wojskowych.

Nadzór bezpośredni wykonywa się przez udzielanie odpowiednich wskazówek i pouczeń, o ile przy sposobności przedłożenia akt okażą się usterki lub wypadki zwłoki w załatwianiu spraw albo inne nieprawidłowości.

Sądy honorowe powinny na żądanie dowódców sprawujących nadzór nad niemi, udzielić im wyjaśnień co do wszelkich spraw i czynności urzędowych.

Jednakże dowódca sprawujący nadzór nad sądem honorowym nie może wywierać wpływu na tok wdrożonego postępowania honorowego. Jedyne Minister spraw wojskowych w wykonywaniu prawa nadzoru może znieść uchwały i orzeczenia sądu honorowego w granicach i warunkach określonych § 134 statutu.

(287) § 17. r. w.

Do § 134 statutu.

Wszelkie meldunki i akta w sprawach honorowych przedstawiane Ministrowi spraw wojskowych należy przysyłać do M. S. Wojsk. Biura Personalnego.

(288) § 18. r. w.

O decyzję we wszelkich sprawach honorowych, wymagających rozstrzygnięcia Ministra spraw wojskowych, jakoteż we wszelkich kwestjach, mogących się wysunąć przy stosowaniu statutu oficerskich sądów honorowych, należy zwracać się do M. S. Wojsk. Biura Personalnego.

ROZDZIAŁ XX.

Oficerskie sądy honorowe w czasie wojny.

(289) § 135. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem organizację sądów honorowych i sposób dokonywania do nich wyborów w czasie wojny.

W czasie wojny może Naczelny Wódz odnośnie do oficerów mu podległych zarządzić wstrzymanie

toku wszystkich spraw honorowych lub pewnych ich kategorii aż do ukończenia wojny lub przeprowadzenia demobilizacji.

ROZDZIAŁ XXI.

Przepisy przejściowe.

(290) § 136. Postanowienia niniejszego statutu stosować należy również do spraw, w których postępowanie honorowe zostało wdrożone i nie zostało prawomocnie ukończone przed wejściem w życie niniejszego statutu, o ile postanowienia tego rozdziału inaczej nie stanowią.

(291) § 137. Odwołania od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, wydanych przed wejściem w życie niniejszego statutu, które były dopuszczalne na zasadzie przepisów dotychczas obowiązującego statutu, mają być rozpatrzone przez oficerskie sądy honorowe odwoławcze (§ 105) wedle postanowień §§ 109 — 122 nawet, jeżeli wedle postanowień niniejszego statutu odwołanie nie byłoby dopuszczalne.

(292) Odwołanie od nagany i surowej nagany.

Odwołania od nagany i surowej nagany, niedopuszczalne wedle postanowień niniejszego statutu o. s. h., mogą jednakże być wniesione, jeżeli odnośne orzeczenie zapadło przed wejściem w życie niniejszego statutu, a to w wypadkach, gdy zachodzą warunki do wniesienia odwołania przepisane dotychczasowym statutem oficerskich sądów honorowych (Dekr. Nacz. Wodza z dnia 16 grudnia 1918 r. — Dz. Rozk. Nr. 67/19, poz. 2154).

(293) § 138. O ile uchwałą sądu honorowego odwoławczego zniesiono orzeczenie sądu honorowego

I instancji, wydane przed wejściem w życie niniejszego statutu, wówczas powołanym do przeprowadzenia ponownej rozprawy jest sąd honorowy, któremu podlega skazany oficer wedle postanowień rozdziału II niniejszego statutu.

Postępowanie odbywa się wedle postanowień niniejszego statutu.

(294) § 139. O ile odwołanie wniesione zostało od orzeczenia, wymierzającego karę nagany lub surowej nagany i ostrzeżenia, wówczas sąd odwoławczy w wypadku zmiany orzeczenia nie może orzec kary surowszej, niż kara orzeczona przez sąd honorowy I instancji.

(295) § 140. Minister Spraw Wojskowych może zarządzić przeprowadzenie pierwszych wyborów do oficerskich sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu w innym terminie niż termin w § 26 określony.

(296) § 19. r. w.

Do § 140 statutu.

W myśl rozkazów dowódców, powołanych do tworzenia sądów honorowych (§ 2 niniejszego rozkazu), należy ukonstytuować oficerskie sądy honorowe w grudniu 1927 r.

(297) § 141. Do czasu przeprowadzenia wyborów i ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu, pełnić mają swoje funkcje dotychczasowi sędziowie honorowi i ich zastępcy, jako sędziowie.

(298) § 142. Od dnia wejścia w życie niniejszego statutu aż do czasu ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu, komple-

ty sądów honorowych tak w I jak i w II instancji tworzyć należy z 5-ciu sędziów lub zastępców odnośnego sądu honorowego.

(299) § 143. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 1927 r.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ

I. Mościcki

PREZES RADY MINISTRÓW
I MINISTER SPRAW WOJSKOWYCH

J. Piłsudski

(300) Unieważnienie dotychczasowych postanowień.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego statutu oficerskich sądów honorowych, ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 8 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 93/27, poz. 834) tracą moc obowiązującą wszelkie postanowienia w tym przedmiocie, a w szczególności statut oficerskich sądów honorowych, ustanowiony dekretem Naczelnego Wodza z dnia 16 grudnia 1918 r. (Dz. Rozk. Nr. 67/19, poz. 2154) wraz z wszystkimi późniejszymi zmianami, tudzież wraz z wszystkimi rozkazami Ministra spraw wojskowych, wydanymi na podstawie tegoż statutu.

ERRATA*)

- str. 27 wiersz 16 zamiast „dlasze“ wstawić „dalsze“
- str. 34 wiersz 2 zamiast „w zrozumieniu“ wstawić „w rozumieniu“
- str. 35 opuszczono na końcu:
wierszy 17 i 18 „—o 3 kompletach,”
wiersza 19 „—o 2 kompletach,”
wiersza 20 „—o 1 komplecie.”
- str. 36 wiersz 5 zamiast „Wydział Rachunkowy M. S. Wojsk“ wstawić „Biuro Kontroli“
wiersz 7 zamiast „Kwatermistrzostwo“ wstawić „Kwatera Główna“
- str. 89 opuszczono na końcu strony następujący ustęp:
„Wydział sądu honorowego może również orzekać o honorowości strony w tym wypadku, jeżeli zarzut skierowany przeciw oficerowi (zawodowemu lub niezawodowemu) jest natury błahej, albo też jeżeli podniesiono zarzut jakikolwiek przeciw osobie cywilnej, nie posiadającej stopnia oficerskiego.—Wydział sądu hon. może rozpatrywać sprawę osoby cywilnej tylko na podstawie deklaracji, złożonej przez nią w myśl § 60 statutu.”
- str. 96 wiersz 4 zamiast „którzy“ wstawić „jeżeli”.

*) Wiersze są liczone od góry.

WZÓR ROZKAZU ZARZĄDZAJĄCEGO WYBORY

DOWÓDZTWO — PUŁKU ULANÓW

.....dnia..... grudnia 19.....

Rozkaz dzienny Nr.

W myśl § 26 statutu oficerskich sądów honorowych, zarządzam przeprowadzenie wyborów do sądu honorowego dla oficerów młodszych przy . . . p. ul. w składzie 12 członków.

Zarazem ogłaszam listę oficerów młodszych przynależnych służbowo do: . . . p. ul. . . . dyonu samochod. i . . . szwadr. tab.—jako podlegających temu sądowi honorowemu, temsamem uprawnionych do głosowania.

Wybory odbędą się drogą pisemnego głosowania w myśl §§ 28—32 statutu ofic. sądów honorowych.

W tym celu każdy wymieniony na zamieszczonej poniżej liście wyborców otrzymuje:

- a) kartę głosowania,
- b) kopertę wewnętrzną zaadresowaną: „Do komisji skrutacyjnej”,
- c) kopertę zewnętrzną z oznaczeniem liczby porządkowej wyborcy wedle listy, tudzież jego stopnia, nazwiska i imienia—zaadresowaną: „Do Dowódcy . . . pułku ulanów (Komisja skrutacyjna) w”
- d) egzemplarz niniejszego rozkazu, z umieszczoną poniżej listą wyborców.

Karty głosowania wraz z kopertami i egzemplarzami niniejszego rozkazu zostaną wydane oficerom . . . p. ul. na odprawie, która odbędzie się dnia . . . grudnia r. b. o godz. 12-iej w sali bibliotecznej, równocześnie przesyła się je dowódcom . . . dyonu samochod. i . . . szwadr. tab. dla oficerów tych formacji.

Każdy z oficerów, który otrzymał kartę głosowania, wypełni ją wypisując na niej pismem czytelnem, możliwie maszynowem, nazwiska proponowanych przez siebie kandydatów na członków sądu honorowego, a to 12 nazwisk oficerów z pośród wymienionych w zamieszczonej poniżej liście, z dodaniem ich stopnia i imienia. Dla ułatwienia pracy komisji skrutacyjnej przy obliczaniu głosów, należy dodać przy nazwisku kandydata liczbę porządkową, umieszczoną przy tem nazwisku w poniższej liście wyborców.

Ze względu na tajność głosowania karty wyborczej podpisywać nie należy. Wypełnioną kartę głosowania należy złożyć we czworo i włożyć do otrzymanej koperty wewnętrznej, którą po zaklejeniu wkłada się do koperty zewnętrznej, jaką również się zakleja.

Oficerowie . . . p. ul. składają koperty zawierające karty głosowania w adjutanturze pułku.

Oficerowie . . . dyonu samochod. i . . . szwadr. tab. prześlą koperty, zawierające karty głosowania, nie oddzielnie, lecz przez swoich dowódców, którzy po stwierdzeniu kompletu kopert prześlą je razem.

Równocześnie dowódcy . . . dyonu samochod. i . . . szwadr. tab. prześlą:

- a) karty głosowania wraz z kopertami, które nie mogły być doreczone wyborcom, wraz z podaniem powodów niedoreczenia,
- b) wykaz oficerów, którzy na mocy § 35 i § 36 pkt. 2 statutu są pozbawieni czynnego i biernego prawa wyborczego do sądu hon.

Jako ostateczny termin składania kart wyborczych, wyznaczam dzień . . . grudnia b. r. godz. 12-ta.

Do przeprowadzenia skrutynjum ustanawiam komisję w składzie:

1. rtm. (. . . p. ul.) jako przewodniczący
2. kpt. (. . . dyon sam.)
3. por. (. . . szw. tab.)

Dnia . . . grudnia b. r. o godz. 10-iej zbierze się komisja skrutacyjna w sali bibliotecznej . . . p. ul., celem dokonania obliczenia głosów i wyników głosowania. Przewodniczący komisji skrutacyjnej podejmie przedtem w adjutanturze . . . p. ul. wykaz oficerów pozbawionych czynnego i biernego prawa wyborczego do sądu hon.—Do godziny 13-iej przedstawi mi przewodniczący komisji protokół skrutynjum.

Wszelkie reklamacje w związku z umieszczeniem lub pominięciem na liście uprawnionych do głosowania, należy wnieść pisemnie do dnia grudnia b. r.

Ewentualnych wyjaśnień udzieli w razie potrzeby adjutant . . . p. ul. (telef. Nr.)

Dowódca pułku

SKOROWIDZ I.

obejmujący paragrafy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej w sprawie statutu ofic. sąd. hon. (rząd lewy) i odpowiadające tymże paragrafom pozycje niniejszego „Statutu” (rząd prawy).

§	poz.	§	poz.	§	poz.	§	poz.	§	poz.
1	3	30	69	59	142	88	199	117	261
2	7	31	71	60	144	89	202	118	262
3	9	32	73	61	146	90	203	119	264
4	12	33	75	62	150	91	204	120	265
5	13	34	77	63	151	92	205	121	266
6	23	35	79	64	152	93	207	122	267
7	24	36	80	65	154	94	209	123	268
8	25	37	81	66	155	95	210	124	269
9	27	38	82	67	156	96	213	125	271
10	30	39	84	68	157	97	214	126	272
11	33	40	87	69	158	98	215	127	274
12	36	41	89	70	159	99	217	128	276
13	37	42	91	71	160	100	220	129	278
14	39	43	94	72	164	101	230	130	280
15	41	44	96	73	170	102	234	131	282
16	43	45	97	74	175	103	236	132	283
17	45	46	102	75	177	104	237	133	284
18	46	47	105	76	178	105	241	134	285
19	47	48	106	77	179	106	243	135	289
20	49	49	108	78	181	107	246	136	290
21	52	50	110	79	184	108	247	137	291
22	54	51	112	80	185	109	249	138	293
23	56	52	114	81	188	110	251	139	294
24	57	53	122	82	190	111	252	140	295
25	59	54	129	83	191	112	253	141	297
26	61	55	131	84	192	113	254	142	298
27	63	56	133	85	193	114	256	143	299
28	65	57	135	86	195	115	258		
29	67	58	138	87	197	116	260		

SKOROWIDZ II.

obejmujący paragrafy rozkazu wykonawczego Ministra spraw wojskowych do statutu ofic. sądów hon. (rząd lewy) i odpowiadające tymże paragrafom pozycje niniejszego „Statutu” (rząd prawy).

§	poz.	§	poz.	§	poz.	§	poz.	§	poz.
1	14	5	197	9	125	13	208	17	287
2	28	6	99	10	148	14	219	18	288
3	40	7	103	11	173	15	231	19	296
4	42	8	107	12	182	16	270		

SKOROWIDZ III RZECZOWY.

- Arta 104, 147, 249, 267, 269, 270,
274, 276, 277, 278
awans 52, 53, 84, 167, 168
Biuro Pers. 38, 287
— szef 28, 80, 84, 121, 241, 246
biurowość 102, 103, 104
Cywilna osoba 144, 145
czasokresy 174
Delegacja sądu 56
dochodzenia 158, 159
doniesienie 105
dowody 194, 254 — 256
dowódca dywizji 119
— K. O. P. 121
— okręgu korpusu 120
— o prawie nadzoru 9, 117, 286
— pułku 118
— właściwy 108, 109
dyscyplinarne postępow. 112, 113
dyskwalifikacja hon. 145, 220,
229
Emerytura 201, 221, 225, 227, 228
ewidencja kar 163, 217, 218, 219,
234, 235
Generałowie 41, 42, 241, 242
Gen. Insp. Sił Zbr. 28, 38
głosowanie 192 — 197
Karna sprawa 108, 109, 160—162
kary 199, 214 — 216
Kier. Mar. Woj. 28, 40, 121
kompetencyjny spór 54, 55
komplety 25, 26, 30, 31, 32, 94
komunikat prasowy 99, 201
K. O. P. 28, 40
kontraktowi ofic. 13, 18
kwalifikac. lista 163, 217 — 219
Łączność spraw 49 — 52
Marszałek Polski 23
meldunki 173, 208
nadzór 9, 10, 11, 285, 286
nazana ob. kary
napomnienie 199, 202, 236
naruszenie czci 106
naruszenie godności 3, 4, 5
— honoru 3, 5, 220
Obwiniony ob. oddanie pod sąd
oddanie pod sąd 46, 138, 140,
142, 164 — 170, 219
odprawa 226
odstępowanie spraw 47, 48
odwołanie 204, 209, 241, 243, 248
orzeczenie 199, 200, 207, 213
— ogłaszanie 230 — 233
osądzony 166
Pomoc prawna 57, 58
porady 146, 147
poseł 13, 20, 21
posp. rusz. ob. rezerw.
pouczenie 204, 207
prawomocność 238 — 240
Prezydent Rzplitej 268, 269, 271,
273 — 275
prokurator 108, 109, 138, 142
protokół narady 197, 198
— rozprawy 204 — 206, 253
przełożony ofic. 106, 107, 110,
111, 114 — 116
przeniesienie 46 — 48, 182, 183
przewodniczący kompletu 95,
— 184, 186
przewodniczący sądu 89, 90, 95,
96, 114, 115
Rozprawa w I inst. 175 — 206
— w II inst. 252 — 262
— ponowna 256, 257, 266, 271,
272
rezerwowi ofic. 13—17, 43—45,
197
rzecznik 150 — 156, 174
Sąd hon. — cele 3
— niezawisłość 7, 12
— rodzaje 24
— skład 25, 91, 92
— ukonstytuowanie się 89, 90
— w czasie wojny 289
sądownictwo wojsk. 138, 141

- senator 13, 19, 20
sędzia — utrata praw 84 — 86
— wyłączenie 82, 83, 139
statut 1, 2, 288, 299, 300
surowa nagana 220
świadkowie 122—124, 127—134,
188, 189
— należności 125 — 127
szkoły 36, 38
Sztab Gen. 38, 80
sztabowi ofic. 39, 40
tajemnica 97 — 101, 236
termin rozprawy 175 — 178, 252
tworzenie s. h. 27—29, 33—38
Wdrożenie postępow. ob. oddanie
pod sąd
wiceminister 80, 84, 241, 242
wybory 59 — 80
- wybory uzupełniające 87, 88
wydalenie z korp. ofic. 14, 22
— z wojska 14, 22
wydział 94, 135, 138—149
wykluczenie z korp. ofic. 22, 204,
209, 210, 220 — 229
wyłączenie sędziego 82, 83, 139
wstrzymanie postępow. 160, 161
w st. niecz. ofic. 43 — 45
w st. spocz. ofic. 43 — 45
wznowienie 278 — 284
Zatarg 3, 6, 135—138, 143—145,
148, 149
zawieszenie w czynnościach 81,
zdekompletowanie 87
zawieszenie orzeczeń i uchwał
285.
-

SPIS TREŚCI.

Przedmowa	5
Wstęp: Różnice między dotychczasowym statutem oficerskich sądów honorowych a statutem obecnie obowiązującym	7
Objaśnienia	16

ROZDZIAŁY:

I. Postanowienia ogólne (§§ 1 — 6)	17
II. Organizacja i właściwość oficerskich sądów honorowych (§§ 7 — 21)	29
III. Spory kompetencyjne i delegacja sądu. (§§ 22—23)	43
IV. Pomoc prawna. (§ 24)	44
V. Wybory do oficerskich sądów honorowych (§§ 25—40)	46
VI. Ukonstituowanie się sądu honorowego. (§§ 41—42)	62
VII. Komplety i wydziały oficerskich sądów honorowych (§§ 43 — 46)	65
VIII. Doniesienia. (§§ 47 — 52)	68
IX. Świadkowie. (§§ 53 — 56)	82
X. Załatwianie spraw w wydziałach sądów honorowych (§§ 57 — 61)	89
XI. Rzecznicy. (§§ 62 — 67)	96
XII. Załatwianie spraw w kompletach sądów honorowych (§§ 68 — 96)	98
XIII. Kary. (§§ 97 — 103)	127
XIV. Środki prawne. (§§ 104 — 108)	138
XV. Postępowanie odwoławcze. (§§ 109 — 122)	145
XVI. Zatwierdzanie orzeczeń. (§§ 123 — 127)	151
XVII. Zawiadamianie władz i udzielanie odpisów, uchwał i orzeczeń (§ 128)	153
XVIII. Wznowienie postępowania honorowego. (§§ 129—133)	
XIX. Znoszenie orzeczeń i uchwał przez Ministra spraw wojskowych (§ 134)	157
XX. Oficerskie sądy honorowe w czasie wojny (§ 135)	159
XXI. Przepisy przejściowe (§§ 136 — 143)	160
Errata	163
Wzór rozkazu zarządzającego wybory do sądów honorowych	164
Skorowidz I. paragrafów statutu	165
Skorowidz II. paragrafów rozkazu wykonawczego	165
Skorowidz III. alfabetyczno-rzeczowy	166
Spis treści	168

32398/

2